

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı
Sosyal Hizmet

[Yüksek Lisans Tezi]

**EVLİ KADINLARA YÖNELİK PSİKOLOJİK ŞİDDETİN AİLE BÜTÜNLÜK
DUYGUSU VE EVLİLİK DOYUMUNA ETKİSİ: KONYA ÖRNEĞİ**

Emine MADEN
ORCID: 0000-0002-0269-8890

Danışman
Doç. Dr. Kübra KÜÇÜKŞEN
ORCID: 0000-0001-9248-9541

Konya – 2024

TEŞEKKÜR

Tez çalışması boyunca bana rehberlik eden, değerli geri bildirimleriyle çalışmamın tamamlanmasını kolaylaştıran ve her anlamda destek sağlayan kıymetli hocam ve danışmanım Doç. Dr. Kübra KÜÇÜKŞEN'e,

Tezime olan katkılarından dolayı değerli tez jürilerim Prof. Dr. Serap DAŞBAŞ ve Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Emre GÖKTÜRK'e,

Yüksek lisans eğitimim de bana sonsuz destek veren, benimle birlikte tüm zorlukların üstesinden gelen, en büyük şansım, eşim Mustafa Yasin MADEN'e ve değerli ailesine,

Beni yetiştiren, sevgi ve desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen ve her zaman yanımda olduklarını bildiğim canım aileme,

Düşüncelerini ve deneyimlerini özgürce paylaşan kadın katılımcılara ve tez çalışmamın tamamlanmasında emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Birlikte yürüdüğümüz bu yolculukta, sizlerin desteği ve katkıları benim için çok kıymetliydi. Elde ettiğimiz bilgilerin ve sonuçların, sadece bu çalışma için değil, aynı zamanda gelecekteki araştırmalara ve sosyal hizmet alanına katkı sağlaması dileğiyle.

Emine MADEN

Ocak 2024

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	iii
TEZ ONAY SAYFASI.....	vi
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	vii
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	viii
SİMGELER	ix
KISALTMALAR.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ÖZET	xii
ABSTRACT	xiii
1. GİRİŞ VE AMAÇ.....	1
2. GENEL BİLGİLER	7
2.1. Kadına Yönelik Şiddet	7
2.1.1. Şiddetin Tanımı ve Kapsamı	7
2.1.2. Kadına Yönelik Şiddet	9
2.1.3. Kadına Yönelik Şiddetin Türleri	11
2.1.4. Kadına Yönelik Şiddeti Açıklayan Kuramlar	14
2.2. Şiddetin Görünmeyen Yüzü: Psikolojik Şiddet	19
2.2.1. Psikolojik Şiddet Kavramı	19
2.2.2. Psikolojik Şiddetin Göstergeleri.....	23
2.2.3. Psikolojik Şiddeti Etkileyen Faktörler	25
2.2.4. Psikolojik Şiddetin Kadınlar Üzerindeki Etkileri.....	27
2.2.5. Psikolojik Şiddetin Görülme Sıklığı	31
2.2.6. Psikolojik Şiddet ve Hukuk.....	37
2.2.7. Sosyal Hizmet Perspektifinden Psikolojik Şiddet.....	42
2.3. Aile Bütünlük Duygusu.....	44
2.3.1. Aile Bütünlük Duygusu ve Psikolojik Şiddet Üzerine Yapılmış Çalışmalar.....	47
2.4. Evlilik Doyumu	49
2.4.1. Evlilik Doyumu ve Psikolojik Şiddet Üzerine Yapılmış Çalışmalar	52
3. GEREÇ VE YÖNTEM	55
3.1. Araştırma Deseni.....	55
3.2. Evren ve Örneklem.....	55
3.3. Veri Toplama Araçları	56
3.4. Verilerin Toplanması.....	58
3.5. Verilerin Değerlendirilmesi.....	59
3.6. Araştırmanın Etik Boyutu	60
3.7. Araştırmanın Değişkenleri	61

3.7.1. Bağımlı Değişkenler.....	61
3.7.2. Bağımsız Değişkenler	61
3.8. Araştırmanın Sınırlılıkları	61
4. BULGULAR	63
5. TARTIŞMA	81
5.1. Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği arasındaki ilişkinin Değerlendirilmesi	81
5.2. Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği ve Evlilik Yaşamı Ölçeği arasındaki ilişkinin Değerlendirilmesi	82
5.3. Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği ve Evlilik Yaşamı Ölçeği arasındaki ilişkinin Değerlendirilmesi	83
5.4. Bağımsız Değişkenlere Göre Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği Puan Ortalamalarındaki Farka İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	83
5.5. Bağımsız Değişkenlere Göre Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği Puan Ortalamalarındaki Farka İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi.....	87
5.6. Bağımsız Değişkenlere Evlilik Yaşamı Ölçeği Puan Ortalamalarındaki Farka İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	90
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	95
6.1. Sonuçlar.....	95
6.2. Öneriler.....	97
7. KAYNAKLAR.....	101
8. EKLER.....	113

TEZ ONAY SAYFASI

Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi **EMİNE MADEN**'in “**Evli Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddetin Aile Bütünlük Duygusu ve Evlilik Doyumuna Etkisi: Konya Örneği**” başlıklı tezi tarafımızdan incelenmiş; amaç, kapsam ve kalite yönünden Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Konya/30.01.2024

Tez Danışmanı	Doç. Dr. Kübra KÜÇÜKŞEN Necmettin Erbakan Üniversitesi	İmzası
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Serap DAŞBAŞ Selçuk Üniversitesi	İmzası
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Emre GÖKTÜRK Necmettin Erbakan Üniversitesi	İmzası

Yukarıdaki tez, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun 07/02/2024 tarih ve 03/10 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Hasibe VURAL

Enstitü Müdürü

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Evli Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddetin Aile Bütünlük Duygusu ve Evlilik Doyumuna Etkisi: Konya Örneği başlıklı tez çalışmamın toplam **92** sayfalık kısmına ilişkin, 06/01/2024 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%18** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez kabul sayfası hariç
2. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
3. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
4. Önsöz hariç
5. İçindekiler hariç
6. Simgeler ve kısaltmalar hariç
7. Materyal ve metot hariç
8. Kaynaklar hariç
9. Alıntılar dahil
10. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

06/01/2024

Emine MADEN

Doç. Dr. Kübra KÜÇÜKŞEN

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

06/01/2024

Emine MADEN

SİMGELER

d	: Kabul edilebilir sapma toleransı
F	: ANOVA testi elde edilen test değeri
Max.	: Maksimum
Min.	: Minimum
N	: Evren büyüklüğü
n	: Örneklem büyüklüğü
p	: Anlamlılık Düzeyi
r	: Korelasyon katsayısı
R	: Korelasyon
R ²	: Belirleme katsayısı
SS	: Standart sapma
t	: Güven düzeyine karşılık gelen değer
U	: Mann-Whitney U test değeri
X ²	: Kruskal Wallis test değeri
$\bar{x}$	: Ortalama
α	: Cronbach's Alpha Değeri
β	: Standardize edilmiş regresyon katsayısı
%	: Yüzde

KISALTMALAR

AASW	: Australian Association of Social Workers
ABDÖ	: Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği
BM	: Birleşmiş Milletler
CEDAW	: Declaration on the Elimination of Discrimination Against Women
EYÖ	: Evlilik Yaşam Ölçeği
HÜNEE	: Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü
KYPŞÖ	: Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği
OECD	: Organisation For Economic Co-Operation And Development
SO	: Sıra Ortalaması
SPSS	: Statistical Package for Social Sciences
ST	: Sıra Toplamı
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu

TABLolar LİSTESİ

Tablo No	Sayfa No
Tablo 3.1. Örneklem Büyüklüğü Hesaplama Formülü.....	56
Tablo 3.2. Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği (KYPŞÖ) Cronbach's Alpha Değerleri.....	57
Tablo 3.3. Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği (ABDÖ) Cronbach's Alpha Değerleri.....	58
Tablo 3.4. Evlilik Yaşam Ölçeği (EYÖ) Cronbach's Alpha Değerleri.....	58
Tablo 3.5. Korelasyon Katsayılarının Değerlendirilmesi.....	60
Tablo 4.1. Katılımcılara İlişkin Sosyo-Demografik Bilgiler.....	63
Tablo 4.2. Katılımcıların Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği (KYPŞÖ), Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği ve Evlilik Yaşam Ölçeği (EYÖ) Puanları.....	64
Tablo 4.3. Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği, Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği ve Evlilik Yaşam Ölçeği Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Korelasyon Analizi.....	65
Tablo 4.4. Kadına Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeğinin, Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği ve Evlilik Yaşam Ölçeği Üzerindeki Etkisine İlişkin Regresyon Analizi.....	66
Tablo 4.5. Yaş değişkeni ile Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği, Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği ve Evlilik Yaşam Ölçeği Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Korelasyon Analizi.....	67
Tablo 4.6. Bağımsız Değişkenlere Göre Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği Puan Ortalamalarının Belirlenmesine İlişkin T Testi/Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	68
Tablo 4.7. Bağımsız Değişkenlere Göre Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği Puan Ortalamalarının Belirlenmesine İlişkin ANOVA/Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	69
Tablo 4.8. Bağımsız Değişkenlere Göre Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği Puan Ortalamalarının Belirlenmesine İlişkin T Testi Sonuçları.....	73
Tablo 4.9. Bağımsız Değişkenlere Göre Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği Puan Ortalamalarının Belirlenmesine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları.....	74
Tablo 4.10. Bağımsız Değişkenlere Göre Evlilik Yaşam Ölçeği Puan Ortalamalarının Belirlenmesine İlişkin T Testi Sonuçları.....	77
Tablo 4.11. Bağımsız Değişkenlere Göre Evlilik Yaşam Ölçeği Puan Ortalamalarının Belirlenmesine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları.....	78

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı
Sosyal Hizmet
[Yüksek Lisans Tezi]

EVLİ KADINLARA YÖNELİK PSİKOLOJİK ŞİDDETİN AİLE BÜTÜNLÜK DUYGUSU VE EVLİLİK DOYUMUNA ETKİSİ: KONYA ÖRNEĞİ

Emine MADEN

Konya-2024

Bu çalışmada Konya ilinde ikamet eden kadınlara yönelik psikolojik şiddetin, aile bütünlük duygusu ve evlilik doyumu ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda çalışmada nicel araştırma yönteminin ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın evrenini Konya ilinde ikamet eden 18-65 yaş arasındaki evli kadınlar oluşturmuştur. Verilerin toplanması için “Kişisel Bilgi Formu”, “Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği”, “Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği” ve “Evlilik Yaşamı Ölçeği” kullanılarak anket formu oluşturulmuştur. Örneklemenin belirlenmesinde gelişigüzel örnekleme yöntemi kullanılmış olup veriler online ve yüz yüze olmak üzere iki farklı şekilde toplanmıştır. Çalışmanın örneklemini 311'i online, 79'u yüz yüze olmak üzere 390 katılımcı oluşturmuştur. Çalışmanın yürütülmesi ve verilerin toplanması sürecinde gerekli kurum izinleri alınmış ve çalışmaya katılımda gönüllük esas alınarak katılımcılara Bilgilendirilmiş Onam Formu sunulmuştur. Verilerin analizi, bilgisayar ortamında SPSS Statistics 24 programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada tanımlayıcı istatistiksel yöntemler olarak sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma değerlerine yer verilmiştir. Normal dağılım gösteren değişkenlerde gruplar arası farkı belirlemek için parametrik testlerden T testi ve ANOVA testi; normal dağılım göstermeyen değişkenlerin analizinde ise non-parametrik testlerden Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. İki değişken arasındaki ilişkinin belirlenmesi için normal dağılım gösteren değişkenler için Pearson Korelasyon analizi, normal dağılım göstermeyen değişkenler için Spearman Korelasyon analizi kullanılmıştır. Bağımsız değişkenin, bağımlı değişkenler üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla da basit doğrusal regresyon analizinden faydalanılmıştır.

Çalışmada elde edilen sonuçlara göre kadınlara yönelik psikolojik şiddet ile aile bütünlük duygusu arasında orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilirken, benzer şekilde evlilik doyumu ile arasında orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Kadınlara yönelik psikolojik şiddetin, aile bütünlük duygusu ve evlilik doyumunun anlamlı bir yordayıcısı olduğu, aile bütünlük duygusunu %30 düzeyinde ve evlilik doyumunu %37 düzeyinde açıkladığı tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular literatür kapsamında değerlendirilmiş olup çalışmamızda kadınlara yönelik psikolojik şiddetin mikro, mezo ve makro düzeylerde önlenmesi için sosyal hizmet uygulayıcılarına ve politika yapıcılara ve psikolojik şiddet konusunda derinlemesine çalışmalar yapılması için araştırmacılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aile bütünlük duygusu, Evlilik doyumu, Kadınlara yönelik psikolojik şiddet, Şiddet.

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Health Sciences
Department of Social Work
Social Work
[Master Thesis]

THE EFFECT OF PSYCHOLOGICAL VIOLENCE AGAINST MARRIED WOMEN ON SENSE OF FAMILY COHERENCE AND MARITAL SATISFACTION: THE CASE OF KONYA

Emine MADEN

Konya-2024

In this study, it was aimed to examine the relationship between psychological violence against women residing in Konya province and sense of family integrity and marital satisfaction. In this context, the relational trama model of quantitative research method was used in the study. The population of the study consisted of married women between the ages of 18-65 residing in Konya province. In order to collect the data, a questionnaire form was created by using "Personal Information Form", "Psychological Violence Against Women Scale", "Sense of Family Coherence Scale" and "Marital Life Scale". Random sampling method was used to determine the sample and the data were collected in two different ways, online and face-to-face. The sample of the study consisted of 390 participants, 311 online and 79 face-to-face. In the process of conducting the study and collecting the data, the necessary institutional permissions were obtained and an Informed Consent Form was presented to the participants on the basis of voluntary participation in the study. The analysis of the data was carried out using SPSS Statistics 24 programme in computer environment. In the study, number, percentage, mean and standard deviation values were used as descriptive statistical methods. T test and ANOVA test, which are parametric tests, were used to determine the difference between groups in variables with normal distribution; Mann Whitney U Test and Kruskal Wallis test, which are non-parametric tests, were used to analyse variables that did not show normal distribution. In order to determine the relationship between two variables, Pearson Correlation analysis was used for normally distributed variables and Spearman Correlation analysis was used for non-normally distributed variables. Simple linear regression analysis was used to determine the effect of the independent variable on the dependent variables.

According to the results obtained in the study, while a moderate negative significant relationship was found between psychological violence against women and sense of family coherence, similarly, a moderate negative significant relationship was found between psychological violence against women and marital satisfaction. Psychological violence against women was found to be a significant predictor of sense of family coherence and marital satisfaction, explaining sense of family coherence at the level of 30% and marital satisfaction at the level of 37%. The findings obtained were evaluated within the scope of the literature and in our study, suggestions for social service practitioners and policy makers to prevent psychological violence against women at micro, mezzo and macro levels and for researchers to conduct in-depth studies on psychological violence were included.

Keywords: Marital satisfaction, Psychological violence against women, Sense of family coherence, Violence.

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Kadın ve erkek ilişkilerindeki eşitsizliğinin sonuçlarından biri olan kadına yönelik şiddet, kadınların haklarına ve özgürlük alanına zarar veren ciddi bir sorundur. Toplumdaki değer sisteminde yer alan aile bütünlüğünün korunması ve üstünlüğüne ilişkin inançlar, şiddete ilişkin tarafsız bir değerlendirme yapılmasını zorlaştırmaktadır. Bu şekilde, kadınlara aile içinde uygulanan şiddet, ailenin özel alanında gerçekleştiği için saklı kalmakta ve şiddetin boyutlarına ilişkin saptama yapılması güç hale gelmektedir (Akkaş ve Uyanık, 2016). Toplumun her bölümünde görülen kadına yönelik şiddet, evlilik birliği içinde yaşandığında erkeğin kadına yönelik zorbalığının bir göstergesi ve sonucu olarak kabul edilmektedir. Bu zorbalık duygusu kadının sağlığını her yönden tehdit etmekle birlikte ailenin diğer üyeleri de bu süreçten olumsuz etkilenmektedir (Doğruca ve Yıldırım, 2020). Kadına yönelik şiddet sorunu değerlendirilirken ele alınması gereken önemli konulardan biri de şiddetin türleridir. Genellikle fiziksel olarak gerçekleştirilse de kadına yönelik şiddetin cinsel, ekonomik ve psikolojik türleri de bulunmaktadır. Şiddetin nedenlerini ortaya koymak ve şiddete neden olan etmenleri tespit edilmesi için öncelikle şiddetin farklı türlerini irdelemek gerekmektedir (Karal ve Aydemir, 2012). Bu kapsamda çalışmada, şiddetin türleri içerisinde yer alan ve yaygın olarak görülen psikolojik şiddet üzerinde durulmaktadır.

Kadınlar, şiddetin her boyutuna maruz kalmaktadır. Özellikle yaşamlarını birleştirdikleri eşleri ile olan ilişkileri ve birbirlerine olan davranışları, evliliğin devamlılığını ve ruhsal iyilik hallerini ciddi oranda etkilemektedir. Psikolojik şiddet, kişinin ruh sağlığını ve iyilik haline yönelik doğrudan gerçekleştirilen ve yönlendirmeye dayalı eylemlere maruz kalınan şiddet biçimidir. Eşleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalan kadınlar farkında olmadan toplumsal inanç kalıpları ve yakın ilişkilere bağlı olarak baskı görmektedir. Özellikle sevgi nedeniyle yapıldığı düşünülen birçok tavır ve davranış ileriki süreçte psikolojik şiddete zemin hazırlamakta ve olumsuz sonuçlara neden olmaktadır (Keçeci ve Ekşi, 2020). Özellikle psikolojik şiddet, kadının ruh sağlığına karşı uygulanan bir şiddet türüdür. Duygusal şiddet ve istismar bağlamında ele alınır ve bireyi duygusal olarak yıkıcı bir etkiye sahiptir (Kocaman, 2019).

Genel olarak psikolojik şiddetin amacı, bireyin kendi bütünlüğünü koruyarak yaşamını sürdürmek istemesi ve karşı tarafı tehdit ve zorlamayla kontrol etmek istemesidir (Kurtulmuş, 2018). Kadınlara yönelik yapılan psikolojik şiddetin görünür fiziksel bir sonucu olmamasına rağmen bireyin psikolojik yönden yıpranmasına neden olarak ileriki süreçte tedavisi zor olan

sağlık sorunlarına yol açmaktadır. Psikolojik/duygusal şiddet; kadını küçümsemek, davranışları nedeniyle utanmasını sağlamak, alaycı tavır takınmak, sevgisizlik, kendini kötü hissetmesine ve suçluluk duymasına neden olmak gibi davranışları içermektedir. Bunlar dışında kadını hizmet eden kişi olarak görmek, alınacak önemli kararlar için fikrini almamak, kendini üstün olarak görmek ve cinsiyet ayrımcılığı yapmak (Öztürk ve ark., 2016) sürekli evde kalmaya zorlamak, diğer bireylerle görüşmesine izin vermemek, giyimine ve gittiği yerlere karışmak ve baskı uygulamak psikolojik şiddet olarak kabul edilmektedir (Akın, 2013). Somut bir sonucu olmaması nedeniyle sadece şiddet mağduru ya da yakınlarının bildirmesiyle ortaya çıkarılmaktadır. Ancak sonuçlarına bakıldığında en yıkıcı şiddet türüdür ve çoğu zaman şiddetin diğer türleriyle birlikte görüldüğü için kadına yönelik şiddetin en yaygın biçimi olarak kabul edilmektedir (Ergüven, 2019).

Çalışmadaki bir diğer önemli kavram ise aile bütünlük duygusudur. Antonovsky (1979; 1987)'e göre bütünlük duygusu üç öğeden oluşmaktadır. Bunlar; anlaşılabilirlik duygusu, yönetilebilirlik duygusu ve anlamlılık duygusudur. Bu öğeler hep birlikte güçlü bir bütünlük duygusu oluşturarak kişilerin sağlıklı bir yaşam sürmesine ve bu sağlıklı sürecin devamlılığına katkı sağlamaktadır. Ayrıca güçlü bütünlük duygusuna sahip olan kişiler, içsel güçlerini eyleme dönüştürebilmekte ve stres faktörlerini yönetebilmek için gereken bireysel direnci ortaya çıkarabilmektedir (Turan, 2015). Yaşanan stresin ve krizin ailelerde neden olduğu etkilere yönelik algısal bir aile direnç kaynağı olarak kabul edilen aile bütünlük duygusu, stres ve ailenin yaşam kalitesi arasında aracı rol oynayabilir (Anderson, 1998). Aile bütünlük duygusunun zihinsel ve bilişsel kısmını anlaşılabilirlik duygusu oluşturmaktadır. Anlaşılabilirlik duygusu, bireyin içsel ve dışsal uyaranları tahmin edilebilir ve anlaşılabilir bir çerçevede algılamasını ifade etmektedir. İçsel ve dışsal strese neden olan durumlarla karşı karşıya kalındığında yönetilebilirlik duygusu, kişinin stresi yönetmek için kullandığı davranışsal ya da araç olarak sahip olduğunu düşündüğü ya da gerçekten sahip oldukları araçları kapsamaktadır. Anlamlılık duygusu ise bütünlük duygusunun motivasyonel öğelerinden biridir. Bu öğe ise kişinin hayatındaki durumlara ve kötü olaylara karşı durması veya buna karşı direnç göstermemesine yönelik bireysel algısını içermektedir (Şahin, 2019). Wickens ve Greef (2005) aile bütünlük duygusu ile bireysel bütünlük duygusu deneyimleri ile destek kaynaklarının kullanımı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu bildirmektedir. Bu kapsamda kadınların yaşamlarındaki şiddet deneyimleri ile aile bütünlük duygusu arasında ilişkinin olduğu düşünülmektedir. Literatüre bakıldığında Parker ve Lee (2007) yakın ilişkilerde şiddete maruz kalan 143 kadın ile yürüttükleri çalışmalarında şiddet,

başa çıkma ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkileri incelemiştir. Çalışma kapsamında bütünlük duygusunun psikolojik sağlık üzerinde doğrudan etkisi olduğu, ayrıca duygu odaklı başa çıkma ve bütünlük duygusunun, şiddet deneyimi ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda çalışmada şiddet gibi olumsuz durumlara karşı, bütünlük duygusu ile paralel olan anlam bulmanın daha iyi bir psikolojik iyi oluşa neden olacağı belirtilmektedir.

Psikolojik şiddetin etki ettiği düşünülen bir diğer kavram ise evlilik doyumdur. Evlilik, bireylerin hayatlarını pek çok açıdan etkilemekte, böylece bireyler yeni roller üstlenmekte ve evlilik sayesinde toplumun temelini oluşturan aile kurumu kurulmaktadır (Üncü, 2007). Evlilik sosyal, ekonomik ve psikolojik olarak fayda sağlayarak insanların kaliteli ve sağlıklı bir hayat yaşamalarına katkı sağlamaktadır. Yapılan sağlıklı evliliklerin bireylerin yaşamları üzerindeki olumlu etkisi görünür hale gelmektedir. İnsanlar sağlıklı bir evlilik ile doyumunu yüksek ve mutlu bir yaşama daha kolay ulaşabilmektedir. Bu kapsamda sağlıklı evliliklere katkı sağlayan önemli ifadelerden biri evlilik doyumdur (Çağ ve Yıldırım, 2013). Rho (1989) evlilik doyumunu, bireylerin evlilik ilişkilerinde hissettikleri mutluluk ve aldıkları doyum düzeyine ilişkin bireysel değerlendirmeleri olarak tanımlamaktadır. Evlilik doyumu, bireyin evlilik birlikteliği sürecinde bireysel ve çevresel olarak elde ettiği psikolojik doyum olarak ifade edilmektedir. Çevresel etmenler; karar almada eşitlik, kazanç, baskınlık, çalışma sorunları ve paylaşma vb. durumları kapsamaktadır. Kişisel etmenler ise evli bireylerin birbirlerine olan sevgileri, cinsel yaşamları, iletişim şekilleri, arzu, istek ve fikirlerini açık ve net bir şekilde ifade edebilmesi vb. durumları içermektedir (Sokolski ve Hendrick 1999; Akt. Yunus-Tozan, 2019). Bu kapsamda evli bireylerin birbirleriyle olan iletişimi ve psikolojik durumları, evlilik doyumlarını etkileyebilmektedir (Gürer, 2019). Diğer taraftan evlilik ilişkilerinin kötüleşmesiyle bireylerin yaşamları olumsuz etkilenmektedir. Bu şekilde evlilik ilişkilerindeki mutluluğu belirlemek için evlilik yaşamının niteliği, evlilik doyumu ve eşlerin birbirleriyle uyumu önem arz etmektedir (Yıldız ve Baytemir, 2016). Evlilik birliği içerisinde kadınların maruz kaldığı psikolojik şiddetin bireylerde mutsuzluk, endişe, performansta azalma, stres ve stresin neden olduğu ruhsal ve bedensel sağlık sorunlarına neden olduğu bilinmektedir (Keskin, 2012). Bu bağlamda psikolojik şiddete maruz kalan kadınların aile içerisindeki sorumluluklarını yerine getirmede, ailedeki diğer bireylerle olan ilişkilerinde ve evlilik yaşamındaki tatminde sorunlar yaşayacağı göz önünde bulundurularak psikolojik şiddetin, kadının aile bütünlük duygusu ve evlilik doyumunu olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Son zamanlarda giderek artan kadına yönelik şiddet olayları neticesinde şiddet, aile ve evlilikle ilgili araştırmalar sık sık konu olmaya

başlamıştır. Ancak kadına yönelik şiddet türleri içerisinde psikolojik şiddet üzerine yapılan çalışmaların kısıtlı olduğu gözlemlenmiştir.

Çalışma kapsamında özellikle kadına yönelik şiddet türleri içerisinde psikolojik şiddetin ele alınmasının iki nedeni bulunmaktadır: İlk olarak psikolojik şiddetin, diğer şiddet türlerinde olduğu gibi görünür fiziksel izler bulunmamaktadır. İkinci olarak, tek başına bulunduğu gibi diğer şiddet türleriyle birlikte de görülmektedir (Polat, 2016). Bu kapsamda değerlendirildiğinde tespit edilmesinin zor olması, diğer şiddet türlerinin temelini oluşturması ve daha yaygın olarak görülmesi bu konuya ilişkin araştırmalara daha çok ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Ayrıca ülkemizde bu üç değişkenin beraber kullanıldığı bir araştırmaya rastlanılmamakla birlikte araştırmadan elde edilecek sonuçlara göre; kadınlara yönelik psikolojik şiddete ilişkin farkındalığın artırılacağı, şiddet ve evlilik ilişkileri üzerinde çalışmalar yapan diğer araştırmacılara katkı sağlayacağı, ilgili literatüre ve sosyal hizmet alanına ışık tutacağı düşünülmektedir. Bu yönüyle literatüre katkısının olması çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın amacı; Konya ilinde ikamet eden kadınlara yönelik psikolojik şiddetin aile bütünlük duygusu ve evlilik doyumu ile ilişkisinin incelenmesidir. Aynı zamanda kadınlara yönelik psikolojik şiddet, evlilik doyumu ve aile bütünlük duygusu düzeylerinin bazı sosyo-demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığının tespit edilmesidir. Bu kapsamda araştırma soruları aşağıda verilmiştir.

Araştırmanın Soruları

Çalışmanın amacı doğrultusunda oluşturulan sorular şu şekildedir:

1. Kadınlara yönelik psikolojik şiddet ile aile bütünlük duygusu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Kadınlara yönelik psikolojik şiddet ile evlilik doyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Aile bütünlük duygusu ve evlilik doyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Kadınlara yönelik psikolojik şiddet düzeyi, aile bütünlük duygusunu ve evlilik doyumunu anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
5. Kadınlara yönelik psikolojik şiddet düzeyi sosyo-demografik değişkenlere (yaş, öğrenim düzeyi, eş öğrenim düzeyi, evlenme şekli, evlilik süresi, çocuk sahibi

olma durumu, çocuk sayısı, aile tipi, çalışma durumu, ekonomik düzey) göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

6. Kadınların aile bütünlük duygusu düzeyleri sosyo-demografik değişkenlere (yaş, öğrenim düzeyi, eş öğrenim düzeyi, evlenme şekli, evlilik süresi, çocuk sahibi olma durumu, çocuk sayısı, aile tipi, çalışma durumu, ekonomik düzey) göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

7. Kadınların evlilik doyumu düzeyleri sosyo-demografik değişkenlere (yaş, öğrenim düzeyi, eş öğrenim düzeyi, evlenme şekli, evlilik süresi, çocuk sahibi olma durumu, çocuk sayısı, aile tipi, çalışma durumu, ekonomik düzey) göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Kadına Yönelik Şiddet

2.1.1. Şiddetin Tanımı ve Kapsamı

Şiddet kavramı; toplumsal ve bireysel yaşama zarar veren, olumsuz sonuçlar ortaya çıkaran, sosyal, ekonomik, psikolojik vb. pek çok alana etki eden ve zorbalığı içeren davranışlar şeklinde tanımlanmaktadır. Bu doğrultuda insanlık, varoluşundan bu yana pek çok evreden geçmiş ve savaş, çatışma ve yıkıcı olaylar ile şiddeti günümüze kadar getirmiştir. Şiddetin giderek artması, farklı türlerinin ortaya çıkması ve olumsuz sonuçlarının tüm dünyayı etkisi altına alması bu duruma kanıt olarak gösterilebilir (Altıparmak, 2018).

Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization) şiddeti; ölüme neden olma, fiziksel ve psikolojik olarak zarar verme, gelişime engel oluşturma ya da yoksunluk yaşamasına neden olma ihtimalini artırma düşüncesiyle kendisine ya da çevresindeki herhangi bir kişi, grup ve topluluğa karşı bilinçli olarak fiziksel güç kullanmak ya da güç kullanmakla tehdit etmek (Dalberg ve Krug, 2002) şeklinde tanımlarken, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında şiddet kavramı; “Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış” şeklinde tanımlanmaktadır (m.2/d). Öztürk (2014b)’e göre ise şiddet; kişileri fiziksel ya da ruhsal olarak zarara uğratma, yaralama ya da sakat bırakma gibi sonuçları olan kişisel ya da toplu eylemler olarak açıklanmıştır.

Dalberg ve Krug (2002) şiddeti, uygulayan açısından üç kategoride ele almıştır. Bu kategoriler kendine yönelik şiddet, kişilerarası şiddet ve toplu şiddet şeklindedir.

- Kendine yönelik şiddet, intihar ve kişinin kendine yönelik her türlü kötü davranışı olarak ikiye ayrılmaktadır.
- Kişilerarası şiddet, aile ve eş şiddeti ve topluluk şiddeti olmak üzere iki sınıfta değerlendirilmektedir. Aile ve eş şiddeti, kişinin genel olarak evde aile üyelerine ve eşine uyguladığı şiddeti açıklamaktadır. Bunlar, çocuğa yönelik istismar, yaşlı istismarı ve eş şiddeti şeklinde gerçekleşmektedir. Topluluk şiddeti ise, ailevi bağı

olmadan birbirini tanıyan ya da tanımayan kişilerin arasında, genel olarak ev ortamı dışında gerçekleşen şiddet eylemlerini ifade etmektedir. Bunlar; gençlere yönelik şiddet, belirsiz şiddet eylemleri, yabancılar tarafından taciz ya da tecavüz, kurum ve kuruluşlarda gerçekleştirilen şiddet eylemleri şeklindedir.

- Kolektif şiddet; sosyal, politik ve ekonomik olmak üzere üç sınıfta ele alınmaktadır. Bu şiddet türünde diğerlerinden farklı olarak daha büyük grup ya da devletler arasında gerçekleşen şiddet eylemlerine ilişkin muhtemel nedenler üzerinde durulmaktadır. Belirli bir sosyal gündemi devam ettirmek için kullanılan kolektif şiddet, organize gruplara ait suçları, terör olaylarını ve çetelere ilişkin şiddet eylemlerini içermektedir. Siyasi şiddet, savaş ve şiddet içeren çatışmaları, devlet ve daha büyük gruplar tarafından gerçekleştirilen şiddet eylemlerini içermektedir. Ekonomik şiddet ise, ekonomik düzeni bozma ve ekonomik hizmetlere ulaşımı güçleştirme ya da ekonomik çıkar güden büyük grupların ortaya çıkardığı ekonomik saldırıları kapsamaktadır.

Şiddete yönelik algı ve tanımlamaların toplumda var olan değer ve normlardan etkilenmesi ve toplumdaki bireylerin sosyo-kültürel değerlerine bağlı olarak biçimlenmesi, şiddet içeren davranışların belirlenmesinde sorunlara neden olmaktadır. Şiddet, toplum tarafından kabul edilen bir amaç doğrultusunda uygulandığında, bu davranışın şiddet olarak algılanmasında farklılıklar görülmektedir. Çünkü şiddetin ideolojik ve politik bir yapısı vardır (Adak, 2013). Özerkmen ve Gölbaşı (2012)'ya göre şiddete ilişkin tanımlamalardaki ortak unsurlar; kişinin canını yakmak, yaralamaya veya öldürmeye çalışmak, kişinin malına zarar verme niyetiyle güç uygulamak, hukuka aykırı bedensel güç uygulamak, hukuka aykırı bir amaç doğrultusunda şiddet uygulamak veya şiddet kullanacağına ilişkin tehdit etmek, genel ahlaka ve hukuka aykırı bir biçimde fiziksel kayba neden olmak, nedeni belli olmayan yıkma-kırma eylemleri ve toplumsal ilişkiler kapsamında kabul görmeyen zorlama davranışlarında bulunmak şeklinde sıralanmıştır.

Şiddet, her alanda karşımıza çıkan bir olay olmakla birlikte, dünyada ve Türkiye'de en çok kadına yönelik şiddet şeklinde kendini göstermektedir (Öztürk ve ark., 2016; Özkan, 2017; Yıldız ve ark., 2015). Kadına yönelik şiddet yaşamın her alanında farklı şekillerde kadınların hayatlarına etki etmektedir. Dünyada meydana gelen pek çok savaş ve yaşanan afetler dışında kadınların genel olarak tanıdıkları ve güvendikleri erkekler tarafından şiddete maruz kaldığı yapılan araştırmalar ile saptanmıştır. Şiddetin güvenilen birisi tarafından

gerçekleştirilmesi, şiddet nedeniyle ortaya çıkan fiziksel, zihinsel ve sosyal sorunları daha yıkıcı hale getirmektedir. Ayrıca failin tanınmış olması nedeniyle kadının yaşadığı sorunlara karşı baş etme kapasitesi ve ileriki süreçte sağlıklı bir yaşam sürmesini güç hale getirmektedir (Salaçin ve ark., 2009).

2.1.2. Kadına Yönelik Şiddet

Geçmişten günümüze kadın ve erkek arasında yaşanan güç ilişkilerindeki dengesizliklerin bir sonucu olarak ortaya çıkan kadına yönelik şiddet, ciddi bir insan hakları ihlali ve sosyal bir sorun olarak toplum, kültür ve coğrafya fark etmeksizin dünyanın her yerinde görülmeye devam etmektedir (Tatlılıoğlu, 2014). Şiddet, genel olarak fiziksel ve psikolojik biçimlerde görülse de ekonomik ve cinsel olarak da ortaya çıkmakta ve bireyin yaşamını ciddi oranda olumsuz etkilemektedir. Birçok şekilde ortaya çıkan ve neredeyse her toplumda sosyal bir sorun olarak görülen şiddetin en çok etkilediği kesimler içerisinde kadınlar yer almakta ve şiddetin ortaya çıkardığı olumsuz sonuçlardan en fazla kadınlar etkilenmektedir. Genellikle eşi ya da beraber yaşadığı diğer bireylerden şiddet gören kadınların bu süreçte hem beden hem de ruh sağlığı zarar görmektedir (Çalışkan ve Çevik, 2018).

Kadına yönelik şiddet kavramı, kadınların hem fiziksel hem psikolojik sağlığını olumsuz yönde etkilemeyi amaçlayan her türlü şiddet davranışını ifade etmektedir. Toplumsal yapıda erkek ve kadınlar arasında yaşanan güç dengesizliklerine bağlı olarak “toplumsal cinsiyete dayalı şiddet” olarak da isimlendirilmektedir (Derdar, 2017). Kadına yönelik şiddet; kadınlara fiziksel, zihinsel, cinsel, sosyal ve ekonomik olarak zarar veren ve açığı çekmesine neden olan, onur kırmayı amaçlayan, sahip oldukları hak ve özgürlükleri kısıtlayarak kadınlara yönelik ayrımcılığın devam etmesine neden olan davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Karaman, 2015). 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda kadına yönelik şiddet; “Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranış” şeklinde tanımlanmıştır (md.2/ç). Öztürk ve ark. (2016) ise kadına yönelik şiddeti; kadına karşı fiziksel, cinsel veya psikolojik sorunlara neden olan ya da bu sorunlara neden olmaya yönelik, kadınların kamu ya da özel yaşamlarında yer alabilen ve sonrasında şiddet gören kadınları uzun süre etkilemeye devam eden davranış, zorlama ve tehdit içeren hareketler olarak tanımlamaktadır.

Kadına yönelik şiddet incelenmesi zor bir konu olmakla birlikte oldukça karışık bir süreci ifade etmektedir. Şiddetin kullanılmasındaki amaç, korku oluşturarak kadın üzerinde kontrolü sağlamaktır. Erkek ve kadın arasında gerçekleşen şiddet olaylarında ise genel olarak erkekten kaynaklanan bir güç dengesizliği olduğu görülmektedir. Kadının aile içerisindeki eşitsizliğe dayalı konumu ve evde yaptığı işlerin değersiz olarak görülmesi, yine ataerkil toplumlarda erkeğe atfedilen güç ve iktidar konumu nedeniyle eşin kadına yönelik şiddeti bu gücün bir göstergesi olarak düşünülmektedir. Kadına yönelik şiddet; kadını hedef alan bedensel, cinsel ya da psikolojik olarak zarar vermeyi ya da kadının acı çekmesine neden olan ya da neden olacak her türlü eylemi ifade etmektedir (Akkaş ve Uyanık, 2016).

Eş şiddeti, şiddet mağdurlarının hem psikolojik hem fiziksel sağlıklarını olumsuz etkileyen ciddi bir sağlık sorunudur ve aile içi şiddetin ortadan kaldırılması 21. yüzyılın en büyük zorluklarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Manso ve ark., 2011). Kadına yönelik eş şiddeti gerginliğin tırmanması, şiddet ve balayı olmak üzere üç evrede gerçekleşmektedir.

1. Gerginliğin tırmanması: Bu evrede karşılıklı iki taraf da gerilimi hissetmektedir. Fırtına öncesi sessizlik durumunun yaşandığı evre olarak kabul edilebilir. Bununla birlikte küçük anlaşmazlıklar yaşanabilmektedir. Yaşanan bu gerilimi ortadan kaldırmak için kadından evdeki düzeni sağlamak, çocuklarla ilgilenmek gibi birtakım davranışlar yapması beklenmektedir. İlerleyen süreçte tartışmalar arasındaki süre kısalmakta ve şiddetin düzeyi artmaktadır.

2. Şiddet aşaması: Şiddet davranışı bu evrede ortaya çıkmaktadır. İlişkide var olan şiddet türü görünür hale gelmektedir. Kadınlar, erkeğin davranışları üzerinde kontrol sağlayamamakta ve bu evrenin başında ya da sonunda şiddet nedeniyle ilgili kurum ve kuruluşlara başvuru yapmaktadır.

3. Balayı aşaması: Bu evrede şiddet olayından sonra kurulan ilişkilerde şiddet uygulayan kişinin tutum değişikliği gösterdiği görülmektedir. Kavgacı, zorba ve kötü davranışlar terk edilip daha çok hoşgörülü, iyi ve anlayışlı davranışlar sergilenmektedir. Ayrıca bu aşamada şiddet uygulayan kişide pişman olduğunu ve değişeceğini söyleme, affedilmeye çalışma ve intiharla tehdit etme gibi davranışlar görülebilmektedir. Değişimi içeren bu davranışlar samimi olarak algılansa da şiddet uygulayan kişinin uzun vadede sorumluluk üstlenmemesi ve olumlu davranış kalıpları

geliştirmemesi nedeniyle yerine getirilemeyen vaatler haline gelmektedir (Güneri, 1996).

Kadına yönelik şiddet kavramı genel olarak fiziksel şiddet kavramı ile aynı şekilde tanımlanmaktadır. Bu konuya ilişkin yapılan araştırmalar, kadınların genel olarak eşleri tarafından saldırıya uğradığını göstermektedir. Bununla birlikte kadınlara yönelik şiddet sadece fiziksel olarak gerçekleşmemektedir. Şiddet algısında meydana gelen değişimler, kadına yönelik şiddete ilişkin yapılan araştırmalara da yansımaktadır. Bu bağlamda kadına yönelik şiddet kapsamında fiziksel şiddet olmakla birlikte ekonomik, cinsel ve sözel şiddet davranışları da dâhil edilmektedir (Akkaş ve Uyanık, 2016).

2.1.3. Kadına Yönelik Şiddetin Türleri

Şiddet, gözlem yoluyla kolayca algılanabilen ya da tıbbi açıdan tespit edilmesi mümkün olan fiziksel zararlara neden olmakla birlikte, aynı zamanda tespit edilmesi zor olan ya da uzun süre tespit edilemeyen psikolojik zararları da kapsamaktadır. Böylelikle şiddet olgusu, farklı bölümlere ayrılarak ele alınmaya başlamıştır (Doğruca ve Yıldırım, 2020). Kadına yönelik şiddet, kadınlara cinsiyetleri dolayısıyla uygulanan her türlü şiddet davranışını içermektedir. Bu kapsamda fiziksel, cinsel, ekonomik ve psikolojik şiddet eylemleri yer almaktadır. Kadına karşı diğer şiddet şekilleri içerisinde taciz-tecavüz, erken yaşta evlilik, kadın ticareti, kadın sünneti, doğum yapma hakkının elinden alınması, kadının değerini düşürmeye çalışan toplumsal normlar ve eşitsizliğe dayanan kanunlar yer almaktadır (Organisation For Economic Co-Operation And Development-OECD, 2019). Literatür incelendiğinde kadına yönelik şiddet farklı kategorilere ayrılrsa da genel olarak fiziksel şiddet, cinsel şiddet, ekonomik şiddet ve psikolojik şiddet olmak üzere dörde ayrılmıştır (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008; Kocacık ve Çağlayandereli, 2009; Ediz ve Altan, 2017).

Fiziksel Şiddet

Fiziksel şiddet, fiziksel gücün kadını korkutmak ve sindirmek amacıyla kullanılmasını ifade etmektedir. Aile birliği içerisinde en sık rastlanan şiddet türü fiziksel şiddettir. Kadınların en çok fiziksel şiddete uğradığı istatistiksel olarak ortaya koyulmuştur (Öztürk ve ark., 2016).

Fiziksel şiddet, cezalandırma amacıyla kişiye fiziksel olarak zarar veren yöntemlerin uygulanmasıdır. Başka bir kişinin fiziksel sağlığına zarar veren ve acı çekmesine neden olan saldırgan davranışlar olarak tanımlanmakta ve tokatlamak, yumruklamak, tekmelemek, itmek, ısırarak, kolunu kırmak, boğazını sıkmak, kesici veya delici bir nesneyle saldırmak, eziyet etmek, ateş ya da sıcak su ile yakmaya çalışmak vb. davranışları kapsamaktadır. Bununla birlikte fiziksel şiddet, basit bir incitmeye neden olabileceği gibi kişinin ölümüne neden olabilecek yaralanmalar ile de sonuçlanabilmektedir (Özgentürk ve ark., 2012). Dünya Sağlık Örgütü fiziksel şiddeti, şiddetin düzeyine göre orta ve ağır olmak üzere iki sınıfa ayırmaktadır. Bu sınıflamaya göre fiziksel şiddet eylemlerinden “tokat vurma veya bir nesne fırlatma” ve “itme, sarsma veya saçıdan asılma” orta derecede yer alan eylemlerken; “elle ya da bir nesneyle vurma”, “tekme atma, sürüklenme veya dayak atma”, “boğazını sıkma veya bedeninden herhangi bir yeri yakma” ve “kesici ve delici aletlerle tehdit etme veya bu aletleri kullanma” ise ağır düzeyde fiziksel şiddet eylemleri içerisinde yer almaktadır (Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2015).

Cinsel Şiddet

Cinsel şiddet; cinselliğin kişiyi tehdit etmek, korkutmak ve kontrol altına almak amacıyla uygulanmasını ifade etmektedir (Çiftçi, 2007). Kadına yönelik cinsel şiddet, kadını isteği dışında ilişki kurmaya zorlama, tecavüz ve sözlü ya da eyleme dayalı taciz olaylarını içermektedir. Kadın cinselliğinin tabu olarak görüldüğü ve kadının cinselliğine bağlı olarak namus ve şeref kavramlarının betimlendiği toplumlarda cinsel şiddet, ortaya çıkarılması zor bir şiddet türü haline gelmektedir. Cinsel şiddet, cinsel motivasyona dayalı bir şiddet türüdür. Kadına, isteği dışındaki zaman ya da durumlarda ilişkiye girmek için baskı yapmak, gebelik ya da cinsel yolla bulaşan hastalıklara yol açmak, cinsel ilişki esnasında zarar vermek ve canını acıtmak, tecavüz, başka kişilerle cinsel ilişki yaşamaya zorlamak, doğum kontrol uygulamalarına izin vermemek, cinsel organa zarar veren eylemlerde bulunmak, kötü kadın ya da frijid olduğunu söylemek, namus ve töreyi kullanarak zorlamak, öldürmek vb. eylemler cinsel şiddet içerisinde değerlendirilebilir (Akkaş ve Uyanık, 2016).

Ekonomik Şiddet

Kadına yönelik ekonomik şiddet; kadınların finansal kaynaklara erişme, bunları kullanma veya elinde tutma yeteneklerini kontrol altında tutan, böylece kadınların ekonomik güvenliğini ve kendi ekonomik ihtiyaçlarını karşılama potansiyellerini tehdit eden her türlü

eylemi kapsamaktadır (Adams ve ark., 2008). Ekonomik şiddet, kadına ekonomik kaynakların kullanımını konusunda mutlak kontrol uygulayan, ekonomik kaynakları elinde tutan ya da ekonomik olarak destek olmayı kabul etmeyen ve sonucunda kadınları gerek duydukları ihtiyaç ve istekleri karşılamak için bağımlı hale getirmeye çalışan eşler tarafından uygulanmaktadır (Werwie ve ark., 2019).

Toplumdaki cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucu olarak kadınlar, yakın çevrelerindeki bireyler tarafından ekonomik şiddete maruz kalmakla birlikte çalışma hayatına katılsalar dahi ekonomik şiddetle karşı karşıya kalmaktadır. Ekonomik şiddet, kadınların çalışıp çalışmama durumuna göre farklı şekillerde gerçekleşmektedir. Çalışmayan kadınlara yönelik ekonomik şiddet davranışları içerisinde sınırlı harçlık verme ya da hiç vermeme, kadının ekonomik gereksinimlerini karşılamama, kadının çalışmasına engel olma gibi durumlar yer alırken; çalışan kadınlarda ise kadının parasını alma, parasını ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda kullanmasına izin vermeme, ev içerisindeki işlerde kadını yardımcı olmama vb. şekillerde gerçekleşmektedir. Kadınlar çalışma yaşamında aktif yer alsalar dahi, aile içerisindeki eşitsizliğe dayanan konumları hep aynı kalmaktadır. Ayrıca kadınlar şiddet olayını, aileye özel bir durum olarak görmekte ve şiddeti gizlemeye çalışmaktadır. Yine kadınlar tarafından ekonomik şiddet, bir şiddet türü olarak kabul edilmemekte ve bu durum normal bir süreç olarak kabul edilmektedir (İnci, 2019). Kadınların toplum içerisinde yaşadıkları ekonomik şiddet, şiddetin diğer türlerine göre daha az konu olsa da kadınlara yönelik diğer şiddet türlerinin de temelini oluşturmaktadır. Dolayısıyla kadının yaşadığı ekonomik bağımlılık, çoğunlukla fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet yaşamasına da yol açmaktadır (Gökkaya, 2011).

Psikolojik Şiddet

Şiddet kavramının geniş kapsamda ele alınması fiziksel şiddetle birlikte kadının benlik saygısını ve kişilik yapısını olumsuz etkileyecek aşağılayıcı davranışlarında şiddetin bir türü olarak ele alınmasını gündeme getirmiştir (Uluocak ve ark., 2014). Kadına yönelik şiddet türleri içerisinde bulunan psikolojik şiddet, bireyi kötü hissettirecek davranışlar uygulayarak ve ihtiyaç duyduğu sevgi ve saygıdan yoksun bırakarak psikolojik olarak zarar vermeyi içermektedir. Kadına yönelik gerçekleştirilen psikolojik şiddet hem dünyada hem de Türkiye’de genellikle erkekler tarafından, aile ortamında ve yakın ilişkiler içerisinde ortaya çıkmaktadır (Özdemir, 2019). Ersanlı ve ark. (2013) tarafından psikolojik şiddet, tek başına görülmekle birlikte fiziksel ve cinsel şiddete de eşlik eden; diğer bireyler tarafından kişinin

yeteneklerinin ötesinde beklenti ve istekte bulunulması, sert bir tutum kullanılması, devamlı olarak eleştiride bulunulması, aşağılama, yeterli ilgi ve sevginin gösterilmemesi, reddedici, bıktırıcı ve küçük düşürücü tutumların olması, iğneleyici konuşmalar, değersiz hissettirme vb. davranışlara bağlı olarak kişinin algıladığı duygusal durum olarak ifade edilmiştir.

Psikolojik şiddet sonucunda, gözle görülür fiziksel etkiler olmamasına karşın bireyi psikolojik ve ruhsal anlamda etkileyerek tedavisi güç sağlık sorunlarına neden olmaktadır. Kadına yönelik psikolojik şiddet içerisinde aşağılamak, kötü hissetmesine neden olmak, sözleri ve davranışları nedeniyle utandırmak, küçümsemek, hoşgörü ve sevgi göstermemek, kadının kendini suçlamasına neden olmak gibi davranışlar yer almaktadır. Bunlarla birlikte kadını evin hizmetçisi olarak görmek, aileyi ilgilendiren kararlarda kadının fikrini almamak, kendisini evin sahibi olarak görmek, cinsiyet rollerini belirlemek ve erkek üstünlüğünü benimsemek psikolojik şiddetin farklı şekilleridir (Öztürk ve ark., 2016).

2.1.4. Kadına Yönelik Şiddeti Açıklayan Kuramlar

Çalışma kapsamında kadına yönelik şiddeti açıklayan kuramlardan sosyal öğrenme kuramı, bağlanma kuramı, feminist kuram ve ekolojik sistem kuramı ele alınmıştır.

Sosyal Öğrenme Kuramı

Tarde (1912) tarafından ortaya atılan taklit kanunları teorisi sosyal öğrenme kuramının ortaya çıkışında etkili olmuş ve Tarde, öğrenme sürecinin insanların iletişim kurma ve taklit etme süreçlerine katılması ile gerçekleşeceğini ileri sürmüştür (Özgentürk ve ark., 2012). Bandura ise, sosyal öğrenme teorisinde öğrenmenin gözlem ve taklit etme yoluyla gerçekleştiğini ileri sürmektedir. İnsanlar davranış biçimi oluştururken çevrelerindeki diğer bireylerin davranışlarını model almakta ve benzer davranışlar sergilemektedir. Sosyal öğrenme teorisine göre, insanlar çevrelerinde gördükleri ve kendileri için doğru kabul ettikleri davranışları örnek almaktadır (Gök, 2016). Bandura'ya göre, her toplumda görülen en önemli sosyal sorunlardan biri öfke ve şiddettir. Küçük bir öfke ya da şiddet durumunun bile ciddi sonuçları olabilmektedir. Sosyal öğrenme teorisinde de benzer olarak öfke ve şiddetin, genel olarak kötü olayların temelini oluşturduğu (Özgentürk ve ark., 2012) gözlem ve taklit yoluyla öğrenilebileceği ileri sürülmektedir (Karşlı, 2016). Bireyler çocukluk döneminde yaşadıkları ya da tanık oldukları her türlü eylemi örnek alabilir ve ileride taklit edebilirler. Bu bağlamda şiddet içeren davranışlar, özellikle ebeveynlerden ve sosyal çevredeki diğer bireylerden çocuklar tarafından öğrenilmekte, yetişkinliğe gelindiğinde ise şiddet bir davranış biçimine

dönüşebilmektedir. Özellikle bireyler stresli durumlarda şiddete başvurmakta ve şiddeti bir sorun çözme yöntemi olarak kullanmaktadır (Özgentürk ve ark., 2012).

Aile içinde yaşanan şiddeti açıklamak için sosyal öğrenme teorisi kullanılmaktadır. Konu üzerinde çalışma yürüten araştırmacılar, şiddetin de diğer davranışlar gibi deneyim ve gözlem yoluyla öğrenildiğini ve gelecek kuşaklara aktararak tekrarlayan bir durum olduğunu savunmaktadır (Özgentürk ve ark., 2012). Kelleci (2023)'ye göre sosyal öğrenme yaklaşımı perspektifinden eşler arasındaki şiddet durumu ele alındığında ise, birey çocukluk döneminde doğrudan ebeveynlerinden şiddet görmese de ebeveynleri arasındaki şiddet ilişkisini ve davranışlarını gözlemlemesi durumunda, ileriki dönemde eşine benzer şiddet davranışları sergileyebilmektedir. Ayrıca şiddet mağdurunun bu eylemleri kabullenip tepki vermemesi durumunda ise şiddet uygulayan bu davranışı gözlemlemekte ve şiddet eylemlerini tekrarlayarak şiddet döngüsünü devam ettirmektedir. Altıparmak (2018) tarafından sosyal öğrenme teorisi ile aile içi şiddet ilişkisinin incelendiği çalışmada, araştırmaya katılan kadınların %65'inin, erkeklerin ise %86'sının kendi aile ve akrabalarında da şiddet davranışlarının görüldüğü tespit edilmiştir.

Bağlanma Kuramı

Bowlby tarafından geliştirilen bağlanma kuramı, bireyin sosyal ve psikolojik davranışları arasında bağlantı kurmaktadır (McVay, 2012). İlk olarak Bowlby (1988) tarafından kavramsallaştırılan bağlanma, insanların birbirlerine karşı oluşturdukları kalıcı duygusal ve sosyal bağı ifade etmekte ve bu bağın oluşmasında ve devam ettirilmesinde etkili olan davranış kalıplarını kapsamaktadır. Bakım veren kişi ya da genel olarak anne ile bebek arasındaki erken bağlanma, bebek tarafından güvenli bağlanmanın gerçekleştirilmesini sağlarken aynı zamanda bebeğin hayata tutunmasını kolaylaştırmaktadır (McClellan ve Killeen, 2000). Ainsworth ve ark. (1978) tarafından bebek bağlanma süreci “güvenli”, “güvensiz-kaygılı” ve “güvensiz-kaçınmacı” olmak üzere 3 kategoriye ayrılarak incelenmiştir. Güvenli bağlanma, bakım veren kişi tarafından bebeğe kalıcı ve güvene dayalı bakım sağlanmasıyla ortaya çıkmaktadır. Bu bağlanma modeline sahip bebekler bakım verenle beraberken çevreyi araştırma eğilimindedir ancak bakım verenin yokluğunda stres yaşamakta ve keşfetmeyi bırakmaktadır. Bakım verenle tekrar temas kurduklarında ise rahatladıkları ve keşif yaptıkları görülmektedir. Güvensiz-kaygılı bağlanma ise, bakım verenin bebeğe karşı tutarsız davranışlar sergilemesi nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Bu tür bebekler, bakım veren olsa dahi çevreyi keşfe çıkmakta zorlanmaktadır. Bakım veren ile ayrı kaldıkları durumlarda

ciddi anlamda rahatsızlık hissetmekle birlikte tekrar iletişime geçtiklerinde ise rahatlama isteklerine karşın öfkeyle karşılık vermektedir. Güvensiz-kaçınmacı bağlanma modeli ise, bakım verenin bebeğin temas isteğine karşı tepkisiz kalması ya da reddetmesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Bu bebekler, bakım verenin olduğu durumlarda çevreyi keşfetmekte ancak güvenli bağlanan bebeklerin aksine bakım verenle duygusal bağ kurmamaktadır. Bakım verenle ayrı kaldıklarında herhangi bir rahatsızlık hissetmemekte ve tekrar bir araya geldiklerinde ise kaçınma davranışı göstermektedir (Akt. Selçuk ve ark., 2010).

Hazan ve Shaver, Ainsworth tarafından kategorize edilen bebek bağlanma davranışlarını temel alarak yetişkinlerin romantik bağlanma davranışlarına ilişkin üç kategori geliştirmiştir. İlk olarak güvenli bağlanan yetişkinler, partneri ile arasındaki yakınlık ve kişisel sınırlar konusunda denge kurmakta, sorun yaşadıkları ya da stres altında oldukları durumlarda partnerlerinden yardım isteme ve destek arama eğilimi göstermektedir. Aynı zamanda güvenli bağlanan yetişkinler romantik ilişkilerinde güvene ve arkadaşlığa dayalı kalıcı bir duygusal bağ kurmaktadır (McClellan ve Killeen, 2000). Kaygılı-kararsız bağlanan yetişkinler ise genellikle düşük özgüvene sahiptir ve romantik ilişkilerinde reddedilme ve terk edilme endişesi yaşamaktadır. Son olarak kaygılı-kaçınan bağlanma stiline sahip yetişkinler ise, kendilerini ifade etmekten ve romantik ilişkiler kurmaktan kaçınmaktadır (Terzi, 2014). Kaygılı, kaçınmacı ve güvensiz bağlanma stillerinin, çiftler arasındaki fiziksel şiddet suçu ve mağduriyeti ile önemli düzeyde ilişkisi olduğu belirtilmektedir (Spencer ve ark., 2021). Kadına yönelik şiddet ile bağlanma arasındaki ilişkiyi ortaya koyan çalışmalara bakıldığında ise Özsoy ve Gölge (2016) yaptıkları çalışmada romantik ilişkilerde yaşanan fiziksel, sözel ve cinsel şiddet ile kaygılı bağlanma biçimi arasında; fiziksel, duygusal ve ekonomik şiddet ile kaçınmacı bağlanma biçimi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmektedir. Genest ve Mathieu (2014) çalışmalarında, şiddet uygulayan erkeklerin kaygılı ve kaçınan bağlanma biçimlerinin sahip oldukları öfkenin açıklanmasında anlamlı bir etkisi olduğunu bildirmektedir. Buck ve ark. (2012) yakın partner şiddeti ile güvensiz bağlanma arasındaki ilişkinin, ayrılık korkusu ve partnere duyulan güvensizlik ile açıklanabileceğini bildirmiştir. Ponti ve Tani (2019) güvensiz bağlanmanın, romantik ilişkilerde şiddet için bir risk oluşturabileceğini belirtmektedir. Bu kapsamda Jonathan ve ark. (2013) tarafından yapılan çalışmada güvenli/güvensiz bağlanan çiftlerin, güvenli/güvenli bağlanan çiftlere göre daha çok saldırgan davranışlar sergilediği, güvensiz/güvensiz bağlanan çiftlerin ise en yüksek düzeyde saldırgan davranışlar gösterdiği tespit edilmiştir.

Feminist Kuram

1960'lı yıllarda giderek artan kadın hareketlerine zemin oluşturmak amacıyla feminist yaklaşım ortaya atılmıştır (Şener ve Zengin, 2017). Feminist yaklaşım, ataerkil yapı içerisinde kadınların aşağılanması, yok sayılması ve baskı altına alınmasına odaklanmakta ve kadınlara yönelik bu davranışların önlenmesine yönelik çalışmalara dayanmaktadır (Atan, 2015). Feminist gruplar, ataerkil toplum yapısına karşı çıkmakta ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi için eşitlik temelli uygulamaların geliştirilmesini savunmaktadır (Çakır, 2020). Bu yaklaşıma göre erkekler, ataerkil toplumların cinsiyetlere yüklediği roller nedeniyle sahip olmaları gerektiğine inandıkları ekonomik ve kontrol güçlerini kullanamadıklarında yakın ilişkilerde şiddete başvurmaktadır (Sungur-Taşdemir ve ark., 2022).

Yaşamın her noktasında kadınların, erkeklerin yönetiminde yer alarak mağdur edildiği ve ikincil konuma itildiği görülmektedir. Bunun bir örneği ise yaşanan "aile içi şiddet" olaylarıdır. Aile içi şiddet, kadının ikincil konumunu pekiştiren ataerkil yapının çeşitli araçlarını kullanan kapitalist toplumlarda da yaygın olarak görülmektedir. Kadınlar, aile ortamında erkekler tarafından uygulanan şiddetin her türüne maruz kalmaktadır. Erkeklerin, kadınları kendi kişisel eşyaları olarak görmeleri ve bu bağlamda kadınlara ne isterse yapabilecekleri ve onları kontrol edebilecekleri düşüncesi, aile içi şiddete zemin hazırlamaktadır (Özateş, 2009). Feminizm, 1970'li yıllardan itibaren aile içi şiddet konusunda ön plana çıkan bir model haline gelerek bu konuda yapılan farklı çalışmaları, programları ve politikaları desteklemiştir (McPhail ve ark., 2007). Feminist yaklaşıma göre, ataerkil yapının devamlılığın sağlanmasında cinsiyetler arasında yaşanan güç dengesizlikleri ve kadını değersizleştiren toplumsallaşma süreçleri araç olarak kullanılmaktadır. Aile içi şiddet, toplumsal cinsiyet rollerini dayatan ataerki tarafından erkeğe verilmiş bir hak olarak görülürken, kadına ise aile içerisinde kabullenmesi gereken bir durum olarak gösterilmekte ve bu şekilde nesilden nesile aktarılmaktadır. Cinsiyetler arasında eşitsizliğin görüldüğü bu sistemde erkekler güçlü, iktidar sahibi, yönetici konumunda yer alırken; kadınlar pasif, yönetilen ve hizmetkar olarak görülmektedir. Bu bağlamda aile içi şiddet, feminist yaklaşım tarafından ataerkil düzenin bir sonucu ve kadınların sahip olması gereken haklara erişmesini engelleyen bir insan hakları ihlali olarak değerlendirilmektedir (Özateş, 2009).

Feminist yaklaşım, erkeklere tanınan hakları ve ayrıcalıkları eleştirmekte, aile içi şiddetin ailesel bir sorun olduğu geleneksel düşüncesine de karşı çıkmaktadır. Bu kapsamda şiddet mağduru kadınlara yönelik çeşitli programların ve hizmetlerin geliştirilmesi, şiddet

uygulayan erkeklerin tedavi hizmetlerine yönlendirilmesi ve işledikleri şiddet suçu nedeniyle uygulanacak cezaların düzenlenmesi için hukuk sisteminin de dâhil olduğu geniş kapsamlı bir çözüm üretilmesini talep etmektedir. Bununla birlikte kadınların karşılaştığı şiddet ve birçok sorunun, politika bağlamında müdahale edilmesi gereken sosyal, kültürel ve siyasal faktörlere bağlı olarak ortaya çıktığı ileri sürülmektedir. Feminist yaklaşımda bu görüş “kişisel olan politiktir” şeklinde kavramsallaşmıştır. Bu görüşe göre kadına yönelik şiddet gibi toplumsal bir sorunun çözümüne yönelik daha önceden gerçekleştirilmiş olan çalışmalar yetersiz kalmaktadır. Bu noktada kadınların güçlü ve harekete geçebilme yeteneğine sahip olduklarını kabul ederek var olan güçlerinin ortaya çıkarılması ve kendi kaderlerini belirlemeleri konusunda öncülük etmektedir (McPhail ve ark., 2007). Feminizm, romantik ilişkilerde görülen şiddeti, sadece şiddetin gerçekleşme sıklığı ve biçiminin ötesinde ayrıca toplumsal yapının gelişimine, eşitliğe dayalı olmayan güç dinamiklerine ve cinsiyetler arasındaki dengesiz güç ilişkilerini de içerecek şekilde araştırılması gerektiğini ileri sürmektedir (Sungur-Taşdemir ve ark., 2022).

Ekolojik Sistem Kuramı

Ekolojik sistem yaklaşımında, birbiriyle bağlantılı sistemlerin bir bütün olarak etkisinden bahsedilmektedir. İlk olarak mikro sistem, herhangi bir olaydan etkilenmiş olan bireyin sosyal çevresinin incelenmesine olanak sağlarken kişinin sosyal çevresiyle olan ilişkileri, bağlantıları ve çevrenin etkisi ise mezzo sistem tarafından ele alınmaktadır. Kişinin yaşamını doğrudan etkilemeyen dış çevre unsurları ise ekzo sistem içerisinde değerlendirilmekte ve son olarak makro sistemde ise kişinin içinde bulunduğu kültürel bağlam üzerinde durulmaktadır (Kalkandeler, 2020). Ekolojik yaklaşıma göre insanlar, içinde buldukları tabakalı sistemden ve sistem içindeki karşılıklı ilişkilerden bağımsız değildir ve bunun sonucu olarak içinde buldukları çevreyi etkilemekte ve bu çevreden etkilenmektedir (Maral, 2022). Psikolojik, biyolojik, sosyal ve çevresel unsurları içinde barındıran şiddet, çok yönlü bir sorun olması nedeniyle farklı açılardan ele alınması gerekmektedir. Ekolojik yaklaşım ise şiddeti iki farklı biçimde ele almaya yardımcı olmaktadır. Öncelikle ekolojik modelde yer alan her seviye risk içermektedir ve sorunun çözümlenmesinde her seviye önemli bir yere sahiptir (Dahlberg ve Krug, 2002).

Ekolojik yaklaşım, kadına yönelik şiddete neden olan unsurların karışık ve iç içe geçmiş bir yapıya sahip olduğunu öne sürmektedir. Örneğin kadının yaşının küçük olması nedeniyle erkek tarafından zayıf olarak algılanması, kadının ihtiyaç duyduğu sosyal hizmet

uygulamalarına erişememesi, medyanın erkek üstünlüğünü empoze etmeye çalışması, şiddete maruz kalan kadının aile ve sosyal çevresinden destek alamaması, aile ve okul gibi ortamlarda şiddet uygulayan kişilerin örnek teşkil etmesi gibi nedenler ön plana çıkmaktadır (Gök, 2016). Kadınlar hayatları boyunca ataerkil toplum düzenin dayattığı kuralları kabullenmek zorunda kalmakta, kabul etmeyenler ise kendilerini geliştirmek için çaba göstermektedir. Ancak şiddet mağduru olmamak için kadının kendini geliştirmesi ve eğitimi yeterli değildir. Çünkü makro sistem içerisinde başat rol oynayan kadın sosyal ideolojiler, kültürel değerler, ataerkillik, toplum tarafından cinsiyetlere atfedilen roller, cinsiyete dayalı şiddet ve erkek egemenliği gibi unsurlar nedeniyle baskı altına alınmakta ve şiddete maruz kalmaktadır. Bununla birlikte kadınlar, maruz kaldıkları çeşitli şiddet türlerine karşı güçlü bir şekilde durabilmekte ancak sosyal çevreyle olan bağlantılar her kadında farklı olduğu için yaşadıkları uyum sorunlarıyla başa çıkma yaklaşımlarında farklılıklar yaşanabilmektedir. Bu noktada kadın kendini, sosyal çevresini ya da içerisinde bulunduğu sosyal koşulları değiştirmeye yönelebilmekte ve böylelikle maruz kaldığı eylemlere karşılık verebilmektedir (Kalkandeler, 2020). Bu kapsamda şiddeti önlemek için yapılması gerekenler Dahlberg ve Krug (2002) tarafından şu şekilde açıklanmıştır: Bireysel düzeydeki risk faktörlerinin belirlenmesi ve riskli davranışların ortadan kaldırılması için çalışmaların yapılması, yakın bireysel ilişkiler üzerindeki etkinin belirlenmesi ve sağlıklı bir aile yapısının oluşturulmasıyla birlikte fonksiyonel olmayan ailelerin tedavi ve destek için yönlendirilmesi, bireylerin etkileşim içinde olduğu okul, mahalle ve işyeri gibi herkese açık alanların izlenerek tespit edilen sorunlara yönelik çözümlerin üretilmesi, ataerkil toplum yapısının dayattığı cinsiyet eşitsizliği ve bu konudaki olumsuz inanç ve tutumların ele alınması, şiddete yol açan geniş ölçekli sosyal, ekonomik ve kültürel unsurların belirlenmesi, toplumdaki kaynakların eşit dağılımı ve toplumda fırsat eşitliğinin sağlanması gibi pek çok alanda çalışmaların yapılması gerekmektedir.

2.2. Şiddetin Görünmeyen Yüzü: Psikolojik Şiddet

2.2.1. Psikolojik Şiddet Kavramı

Psikolojik şiddet kavramı, psikolojik istismar ve duygusal istismar olarak adlandırılmakla birlikte alan yazında çeşitli şekilde ifade edilmektedir. Bu nedenle psikolojik şiddet konusunun incelenmesinde öncelikli olarak kavram farklılıklarının açıklanması gerekmektedir (Duman, 2019). Hem dünyada hem de Türkiye’de uzun zamandır var olan ancak daha sonradan isimlendirilen psikolojik şiddet kavramı literatürde; psiko şiddet/terör, psikolojik/duygusal taciz, duygusal saldırı, mobbing (Şahin ve Sançmı, 2014) duygusal

şiddet, psikolojik eziyet, psikolojik/duygusal kötü muamele, sözlü taciz/hakaret vb. biçimde isimlendirilmekte ve bu kavramlar genellikle birbirlerinin yerine kullanılmaktadır (Çetinkaya-Büyükbodur ve Çakıcı, 2020). Follingstad (2007) çalışmasında duygusal olarak zarar vermek, baskı uygulamak, denetlemek, korkutmak ve psikolojik olarak yıpratmak için tasarlanmış sözlü ve bilişsel davranışları kapsayan, yetişkinler arası yakın ilişkilerde gerçekleşen bu davranışları tanımlamak için psikolojik saldırganlık kavramını kullanmıştır (Follingstad, 2007). Psikolojik şiddet kavramının yerine psikolojik istismar, duygusal istismar veya benzer diğer kavramların kullanılmasının, kavramsal olarak herhangi bir farklılığa neden olmayacağı birçok uzman tarafından belirtilmektedir (Duman, 2019).

Psikolojik şiddet, genellikle sözlü olarak uygulanan ve doğrudan partnerin bedenine saldırıyı içermeyen her türlü şiddet davranışı olarak tanımlanmaktadır (Hamby ve Sugarman, 1999). Ritchie ve Robertson (2005)'a göre yakın ilişkilerde psikolojik şiddet, kişiyi kontrol altında tutmak amacıyla sürekli olarak devam eden açık ya da gizli davranışlar ve sözlerle bilinçli ya da bilinçsiz olarak güç uygulama ya da var olan gücü devam ettirme yoluyla partneri tarafından fiziksel olmayan davranışlarla aşağılaması şeklinde tanımlanmaktadır. Uzun dönemde ele alındığında, mağdurun duygularını öz değerini kötü etkilemektedir. Bu bakımdan psikolojik şiddetin özünde gücün kötüye kullanılması yer almaktadır. Çetinkaya-Büyükbodur ve Çakıcı (2020)'ya göre ise psikolojik şiddet; küçümseme, alay etme ya da yıldırma nedeniyle yapılan, şiddetle karşı karşıya kalan kişinin benlik saygısını olumsuz yönde etkileyen sözlü ve sözsüz davranışlar bütünü olarak tanımlanmakta ve genellikle uzun süre devam etmektedir.

Psikolojik şiddet, bireye karşı yapılan duygusal baskıyı içermektedir. Sözlü olarak uygulanan şiddet geçmişten günümüze devam eden bir durumdur ve fiziksel şiddet kadar yaygın olarak gerçekleşmektedir. Maruz kalan bireyde küçük düşme, utanma, duygusal olarak yıpranma ve eşitsizlik yaratmaktadır. Kuşku ve hayal kırıklığına neden olan kötü sözleri ve hakareti (Erkek, 2016) kadının baskılanması, duygularının kötüye kullanılması ve yok sayılması gibi davranışları kapsamaktadır (Öz, 2018). Stark (2007) kadına yönelik eş şiddeti vakalarında görülen zorlayıcı kontrol uygulamasının sürekli olarak devam ettiğini ve failin mağduru incitmek, küçümsemek, korkutmak, soyutlamak ve yönetmek için çeşitli yöntemler kullandığını belirtmektedir. Şiddet mağduru bir rehine gibi sosyal çevresinden uzaklaştırılmakta ve temel ihtiyaçlara erişimi engellenmektedir. Zorlayıcı kontrol süreci kişisel olmakla birlikte mekâna ve zamana göre yayılmakta ve cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucu

olarak kadınların savunmasızlığına dayanmaktadır. Ayrıca fiziksel şiddet gibi, zorlayıcı kontrol de mağdura hem fiziksel hem de psikolojik olarak zarar vermektedir ve genellikle fail, ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamak için mağduru kontrol altında tutmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda kadınlara dayatılan toplumsal cinsiyet rollerinin (yemek pişirme, temizlik, çocuk bakımı vb.) denetimi, mağduru kontrol etmek için bir araç olarak kullanılmaktadır (Stark, 2007). Psikolojik şiddet uygulamanın genel amacı, bireyin benlik saygısına zarar vermek ve tekrar eden yıldırma eylemleri ile uygulanan şiddeti daha az algılanabilir ve kabul edilebilir bir durum haline getirmektir (Aytaç ve ark., 2016). Psikolojik şiddet, ilişkinin bitmesiyle sona ermemekle birlikte genellikle ayrıldıktan sonra da devam etmekte ve daha da artabilmektedir (Baldry, 2003).

Psikolojik şiddet, duygu ve düşünceleri olumsuz etkilemekle birlikte bireyin yaşamı üzerinde kontrolü ele geçiren ve olumsuz sonuçlar doğuran bir şiddet türüdür. Psikolojik şiddet, bireyin kendini dünyada anlaşılabilir hissetmesine ve evinde dahi güvende olmadığına inanmasına neden olabilmektedir. Kişinin aile, arkadaş ve sosyal çevresiyle olan ilişkilerini etkileyen, hatta kişinin kendisiyle olan bağı koparan ve bilinirliği çok az olan psikolojik şiddet, genel olarak halk sağlığının korunması için üzerinde durulması gereken önemli bir sorun olarak görülmektedir (Duman, 2019). Eş şiddetine ilişkin çalışmaların artırılması giderek zorunlu bir hal almakta ve günümüzde şiddetin farklı türleri üzerinde de birçok çalışma yapılmaktadır. Bununla birlikte, psikolojik şiddete ilişkin çalışmalar ikincil plana atılmakta ve fiziksel şiddet çalışmalarının tamamlayıcı bir parçası olarak ele alınmaktadır. Psikolojik şiddeti tamamlayıcı rolü ile ele alan çalışmalara bakıldığında, bunun nedeninin psikolojik şiddetin tek başına var olmaktan ziyade fiziksel şiddet ile birlikte görüldüğüne ilişkin anlayışlarından kaynaklandığı görülmektedir. Bu anlayış nedeniyle, evlilik ilişkilerinde psikolojik şiddetin yaygınlığını ortaya koymaya yönelik yeterli çalışma yapılmamaktadır (Rodríguez-Carballeira ve ark., 2014). Psikolojik şiddet, fiziksel şiddetle aynı anda ortaya çıkabildiği ve gerçekleştiği için araştırmacılar tarafından psikolojik şiddetin fiziksel şiddetten bağımsız bir şiddet türü olup olmadığı araştırılmıştır. Bu kapsamda Loring (1994), 121 kadının katıldığı çalışmada 3 grup oluşturmuş ve bu sorunun cevabını aramıştır. İlk grupta hiç şiddete maruz kalmayanlar, ikinci grupta hem fiziksel hem duygusal şiddete maruz kalanlar, üçüncü grupta psikolojik şiddete maruz kalıp fiziksel şiddete maruz kalmayanlar yer almıştır. Çalışma sonucunda ise psikolojik şiddetin ayrı bir olay olarak ortaya çıktığı ve fiziksel şiddet döngüsünden farklı olduğu tespit edilmiştir (Loring, 1994). Bu kapsamda fiziksel şiddete göre

psikolojik şiddet, kişiye verdiği zarar nedeniyle tedavisi daha zor ve tespit edilmesi daha güç bir şiddet türü olarak görülmektedir (Güleker Törer, 2020).

Yapılan çalışmaların birçoğunun sadece fiziksel ve cinsel şiddete odaklandığı görülmektedir. Bu durum ise belirtilen şiddet türlerinin görünürlüğünün ve teşhis edilmesinin daha kolay olmasından kaynaklanmaktadır (Ruiz-Pérez ve Plazaola-Castaño, 2005). Buna karşın psikolojik şiddet, tanımının yapılması ve ortaya çıkarılması en zor şiddet biçimidir. Çünkü psikolojik şiddeti ilk aşamada tarafsız bir şekilde tespit edilmesi zordur ve tespitinin uzmanlar tarafından yapılması gerekmektedir (Uluocak ve ark., 2014). Bu noktada psikolojik şiddet iki özelliği ile diğer şiddet türlerinden farklılaşmaktadır. Öncelikle psikolojik şiddetin diğer şiddet türlerine göre gözle görülür bir sonucu yoktur. İkinci olarak, tek başına görülmekle birlikte birçok şiddet olayında diğer türlerle beraber görüldüğü de ortaya koyulmuştur. Fiziksel veya cinsel şiddete uğrayan kadınlar bununla birlikte psikolojik şiddete de maruz kalmaktadır (Polat, 2016). Bu şiddet türü diğer şiddet türlerinden bağımsız olarak da kendini göstermekte ve günlük yaşam içerisinde diğer şiddet türlerine göre daha kolay gerçekleşmektedir (Juarros-Basterretxea ve ark., 2020).

Psikolojik şiddetin izleri fiziksel ve cinsel şiddet kadar görünür olmasa da kadınların mutsuz olmasına ve öz saygısını yitirmesine neden olduğu için sonuçları açısından daha yıkıcı bir şiddet türüdür (Cihan ve Karakaya, 2017). Polat (2000)'a göre psikolojik şiddet, maruz kalan bireyi uzun süre etkilemeye devam etmektedir. Devamlı olarak küçümşenen, kötü, çirkin ve değersiz olarak görülen birey, süreç içerisinde bu durumu benimseyebilmekte ve kendini bu şekilde görmeye başlamaktadır. Bireyin benliğine yönelik bu tür saldırılara bir defa dahi izin vermesi, ileriki süreçte başka şiddet davranışlarına maruz kalmasına neden olabilmekte ve sözlü şiddete ek olarak fiziksel şiddette ortaya çıkabilmektedir. Bu tür şiddet durumlarından bireylerin kurtulabilmesi için profesyonel desteğe ihtiyaç duyulmaktadır (Akt. İncecik ve ark., 2009).

Algılanan psikolojik şiddet düzeyi bireyin kurduğu ilişkilerin biçimine ve içeriğine etki eden önemli faktörlerden biridir (Ersanlı ve ark., 2013). Eşlerin karşılıklı tutum ve davranışları, evlilik ilişkilerini ve psikolojik durumlarını etkilemektedir. Psikolojik şiddet ise, kişinin ruhsal durumunu ve iyilik haline yönelik olarak doğrudan ya da dolaylı olarak gerçekleştirilen iğneleyici tutum ve davranışları kapsamaktadır. Erkekler farkında olarak ya da olmayarak eşlerine karşı toplumsal normlar ve romantik ilişkiler vasıtasıyla psikolojik olarak baskı uygulamakta ve onları yıpratmaktadır. Evlilik ilişkilerinde birçok davranışın

sevgiden kaynaklandığına inanılsa da bir sonraki adımın atılmasını kolaylaştırmakta ve tüm bu hoşgörü ve kabuller ister istemez daha kötü davranışlara yol açmaktadır (Keçeci ve Ekşi, 2020). Kadınların şiddet içeren ilişkiye devam etmesinin bazı nedenleri bulunmaktadır. Bunlar içerisinde; kadının maruz kaldığı psikolojik şiddetin farkında olmaması, partneriyle olan ilişkisini kendi ailesi ya da daha önceki partnerleriyle olan ilişkilerine benzetmesi ve bu nedenle ilişki biçiminin tanıdık gelmesi, kadının benlik saygısının azalması, şiddet uygulayan eşin, şiddet uyguladığını kabul etmeyerek kadını suçlaması ve kadının daha fazla duygusal olarak zarar görmesi gibi nedenler yer almaktadır (Morse, 2003). Psikolojik şiddet, en sık rastlanan şiddet biçimi olmasına rağmen, toplumun benimsediği kadına yönelik olumsuz inanç ve yargıların kadınlar tarafından benimsenmiş olması sebebiyle önemli bir sorun olarak değerlendirilmemekte ve genellikle diğer şiddet biçimleri ile birlikte ele alındığında ise kadınlar tarafından daha katlanılabilir bir durum olarak görülmektedir. (Özkan, 2017). Psikolojik şiddet, toplumda var olan yasak, ayıp ya da günah gibi değer yargılarından etkilendiği için genellikle kolayca kabul edilmekte ve desteklenmektedir (Kan, 2018). Psikolojik şiddetin toplumda yaygın olarak görülmesi, görünürlüğü artırılmamakla birlikte aynı zamanda normal bir durum olarak algılanmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte, psikolojik şiddet davranışlarının şiddet olarak kabul edilmediği de görülmektedir (Boyacıoğlu, 2019). Mccallum ve Lauzon (2005)'a göre birçok kadın tarafından psikolojik şiddet, genellikle bir şiddet türü olarak görülmemekte ve aile ilişkilerinin normal bir parçası olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle psikolojik şiddet mağduru kadınların, belirsizlik yaşamamaları ve yanlış algılardan kurtulmaları için eş tarafından uygulanan psikolojik şiddetin gündeme getirilmesi, toplum tarafından farkındalığın artırılması gerekmektedir.

2.2.2. Psikolojik Şiddetin Göstergeleri

Psikolojik şiddet, fiziksel ya da cinsel şiddet sonucu ortaya çıkan bedensel rahatsızlıklar gibi tespit edilebilir sonuçları olmamakla birlikte, eş şiddetinin önemli bir biçimidir (Al-Modallal, 2012). Kan (2018)'a göre psikolojik şiddet uygulayan kişi hedef aldığı kişinin öz saygısını kaybetmesini sağlayarak baskı altına almayı, kendisini değersiz hissettirerek doğrudan ya da dolaylı olarak istediklerini yaptırmayı ve kişiyi etkisiz kılmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda birtakım davranış biçimlerini kullanmaktadır. Bunlar ayrımcılık, kin ve nefret suçları içerisinde de yer alan zarar verme, yıpratma, küçük düşürme, yok sayma eylemlerini içermektedir.

Duman (2019) psikolojik şiddetin genel belirtilerini; kadını yok sayma, izolasyon, kadının davranışlarının taklidini yapma, küçümseme, kadının yaşamında önemli olarak gördüğü şeylere zarar vermekle ya da ayrılmakla tehdit etme, kişinin kendisini önemsiz ve değersiz hissetmesine neden olma, hakaret içerikli konuşma, kişinin yanlış davranışlarını sürekli dile getirme, denetim uygulama, kişinin yaşına göre davranmama, kişinin kendisini düzeltmesini isteme, kişinin becerileri, yetenekleri ya da başarılarıyla alay etme, cinselliği denetim altına almak için araç olarak kullanma şeklinde sıralamıştır. Susan ve Pamela (2016) tarafından Kenya'da yaşayan evlilik içi psikolojik şiddete maruz kalmış 60 yaş üzeri 15 kadınla yapılan çalışmada, eşleri tarafından uygulanan psikolojik şiddet davranışları 14 kategoride toplanmıştır. Bunlar; kontrol sağlama, aşağılama, yoksun bırakma, pes ettirme, tehdit, sorumluluk almama, manipüle etme, suçlama, taciz etme, yalanlama, umursamama, suçlu hissettirme, surat asma ve çocuk muamelesi yapma şeklinde sıralanmıştır. Marshall (1999) tarafından yapılan çalışmada ise psikolojik şiddet davranışları açık ve gizli olmak üzere iki biçimde ele alınmıştır. Açık psikolojik şiddet, agresif ve baskın bir tavır kullanıldığı için tanınması kolay olan kontrol ve güce dayalı davranışları kapsamakta ve otorite kurma, ilgisizlik, denetim kurma ve güvensizlik de dahil olmak üzere çeşitli davranışlarla kişinin duygularını açıkça etkilemektedir. Bu şiddet türü genellikle tartışma durumlarında ortaya çıkarken; gizli psikolojik şiddet ise sevgi gösterirken, şakalaşırken ya da yardım ederken ortaya çıkmaktadır. Gizli psikolojik şiddet; kişiyi kırmaya, küçümsemeye ve yalnızlaştırmaya yönelik belirgin olmayan sözleri ve eylemleri içermektedir. Bu davranışlar partnere karşı baskı uygulamaktan farklıdır ve şiddet olarak kabul edilmesi zor olup duygusal zararlara yol açmaktadır (Akt. Urena ve ark., 2014).

Psikolojik şiddet, genellikle sözel şiddet çerçevesinde değerlendiriliyor olsa da sadece kişiyi küçümseyen ve damgalayan davranışların haricinde pek çok davranışı da içinde bulundurmaktadır (Boyacıoğlu, 2019). Bunlar içerisinde kadını hizmetten sorumlu kişi olarak görmek, aileyi ilgilendiren ciddi konularda karar alınırken kadının fikrini almamak, evin tek sahibi gibi hareket etmek, evdeki rolleri tek başına belirlemek, erkek üstünlüğünü savunmak gibi davranışlar yer almaktadır (Öztürk ve ark., 2016). Bunlarla birlikte bireyi cezalandırmak, kişiyi toplumdaki uzaklaştırmak, yüksek sesle konuşmak, korkutmak, evden çıkmasına izin vermemek, lakap takmak, bireyin giyimine, gitmek istediği yere, görüşmek istediği kişiye karışmak ya da engel olmak, sevdiği kişilere zarar vermek ya da onlarla görüşmesine izin vermemekle tehdit etmek, kesici ve yaralayıcı aletler ile korkutmaya çalışmak gibi eylemlerde psikolojik şiddet kapsamında değerlendirilmektedir (Avcı, 2020). Hakaret ve tehdit

davranışlarının yanı sıra kültürümüzde yaygın olarak görülen psikolojik şiddet davranışlarından biri de özgürlüğü kısıtlamaktadır. Bununla birlikte kadını evde veya odada kilitli tutmak, tek başına dışarı çıkmasını yasaklamak, pencereden bakmasına dahi müsaade etmemek, karanlık bir ortamda bırakmak, diğer kişilerle konuşmasına izin vermemek, bağırarak, gözünü korkutmak, kıyafetlerine müdahale etmek, diğer kişilerin yanında alay etmek, çocuklarıyla görüşmesini engellemek, diğer kadınlarla karşılaştırmak gibi birçok şekilde de psikolojik şiddet davranışları görülmektedir (Karınca, 2011). Psikolojik şiddet davranışlarından biride, kadının sosyal destek ağlarını engellemeyi, sosyal etkileşim ve mali kaynaklar noktasında kadını bağımlı hale getirmeyi hedefleyen sosyal izolasyondur (Baldry, 2003).

2.2.3. Psikolojik Şiddeti Etkileyen Faktörler

Sosyal yaşam içerisinde şiddet genellikle erkekler tarafından kullanılmaktadır. Eşite var olan psikolojik sorunlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve aile yapısındaki problemler kadına yönelik olumsuz algıların oluşmasında etkili olmaktadır. Bireysel nedenlerle birlikte sosyal çevre ve kalıplaşmış değer yargılarda kadının toplumdaki yeri noktasında belirleyici olmaktadır. Bu bağlamda bireysel nedenlerin yanı sıra toplumsal nedenlerinde şiddeti etkilediği söylenebilmektedir (Genç ve ark., 2019). Erkekler tarafından kadına yöneltilen şiddet davranışında genel olarak güç oluşturma amacı yatmaktadır. Erkeklerin birçoğu, kadınlara sinir ve öfke içeren davranışlarda bulunmayı onlara tanınmış bir hak olarak görmektedir. Erkeklerin kadınlara karşı şiddet uygulamalarının altında farklı ve karışık nedenler yer almaktadır. Bu bağlamda kadına yönelik şiddeti etkileyen faktörler farklı boyutlarda incelenebilir (Şirin 1998). Çalışmamız kapsamında psikolojik, biyolojik ve sosyal faktörlere değinilmiştir.

Psikolojik faktörler: Çocukluk döneminde meydana gelen travmalar, kötü olay ve kazalar bireylerin psikolojileri üzerinden derin izlere yol açmakta ve bu durum yakın çevrelerine karşı şiddet uygulama eğilimlerine de etki etmektedir (Güleker Törer, 2020). Juarros-Basterretxea ve ark. (2020) çalışmalarında antisosyal, borderline, narsisistik ve histrionik kişilik özelliklerinin, alkol bağımlılığı yoluyla psikolojik partner şiddeti üzerindeki aracılık etkisini araştırmıştır. Araştırma sonuçları, alkol bağımlılığının yalnızca antisosyal ve borderline kişilik özelliklerinin psikolojik partner şiddet üzerindeki etkilerine aracılık ettiğini, narsisistik ve histrionik özelliklerin ise psikolojik partner şiddet üzerinde herhangi bir aracı etkisinin olmadığını göstermiştir. Yapılan başka bir çalışmada ise ergenlik döneminde

algılanan psikolojik ebeveyn kontrolünün öncelikle güvensiz bağlanmaya, ileriki süreçte psikolojik partner şiddetine neden olarak yetişkinlik döneminde yaşanan romantik ilişkilere etki ettiği sonucuna ulaşmıştır (Choe ve ark., 2020).

Biyolojik Faktörler: Çiftler arasında yaşanan psikolojik şiddet karşılıklı olarak gerçekleşse de erkekler ve kadınlar benzer psikolojik şiddet davranışları göstermemektedir. Bu kapsamda kişinin cinsiyetine, konumuna, güdülerine ve kişiliğine göre psikolojik şiddet eylemleri farklı biçimde ortaya çıkabilmektedir (Ritchie ve Robertson, 2005).

Sosyal Faktörler: Erkeklerin, bazı durumlarda kadınlara karşı şiddet uygulayabileceklerini savunan toplumsal görüş, erkekler tarafından benimsenebilmekte ve şiddet davranışları için temel oluşturabilmektedir (Öztürk, 2014a). Kadına karşı şiddetin nedenleri içerisinde iletişim sorunları, karşılıklı sevgi ve saygının eksik olması, yoksulluk, alkol tüketimi, toplumda var olan gelenek ve görenekler, göçler, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, erken yaşta evliliğin baskılanması, toplumda var olan yanlış inanışlar, ailedeki kişilerin mali özgürlüğünü kazanmak istemesi, hukuki yaptırımlardaki eksiklikler, yeterli olmayan eğitim düzeni ve kültürel farklılıklar vb. faktörler yer almaktadır (Yörük, 2018).

Küçük yaşlarda aile içerisinde şiddete maruz kalan kişilerin, yetişkinlik döneminde de aile bireylerine karşı şiddet uygulama eğilimlerinin arttığı bilinmektedir. Bununla birlikte sosyal öğrenmede şiddet davranışının benimsenmesinde oldukça etkili olmaktadır. Birey çevresindeki şiddet olaylarını izleyerek şiddet uygulamayı seçebilmektedir. Şiddetin ortaya çıkmasında etkili olan diğer etmenler ise, sosyoekonomik ve sosyokültürel şartlardır. Bu şartlar içerisinde erkeğin eğitim düzeyinin yetersiz olması, işsiz olması veya kadının erkeğe göre eğitim düzeyinin yüksek olması yer almaktadır. Ayrıca kadınların yaşları ilerledikçe şiddete uğrama oranlarının azaldığı, sosyal destek mekanizmaları yeterli olan kişilerin hem şiddet uygulama hem de şiddete uğrama oranlarının düştüğü, toplumdaki dini ve kültürel değerlerin ve bireyin psikolojik durumunun şiddet davranışı üzerinde etkili olduğu bilinmektedir (Attepe ve Tunç 2012). Dünya Sağlık Örgütü (2012) ise yakın partner şiddetinin nedenlerini ve risk faktörlerini bireysel, ilişkisel ve toplumsal olmak üzere üç başlık altında toplamıştır:

- Bireysel faktörlerde öncelikle erkeğin partnerine şiddet uygulamasındaki risk faktörleri ele alınmıştır. Bunlar içerisinde genç yaş, yetersiz eğitim seviyesi, çocukluk çağı istismarı ya da şiddete tanık olma, alkol ve madde bağımlılığı, kişilik sorunları,

şiddetin kabul edilebilir bir durum olarak görülmesi ve eski partnerlere şiddet uygulama geçmişinin olması yer almaktadır. İkinci olarak kadının eşinden şiddet görmesine ilişkin risk aktörleri ele alınmaktadır. Bunlar içerisinde yetersiz eğitim seviyesi, ebeveynlerin şiddetine maruz kalma, çocukluk çağı cinsel istismarı, şiddetin kabul edilebilir bir durum olarak görülmesi ve şiddetin diğer türlerine maruz kalma durumu yer almaktadır.

- İlişkisel faktörlerde ise, hem kadının mağdur konumunda yer alması hem de erkeklerin şiddet başvurmasına ilişkin risk faktörlerine yer verilmiştir. Bunlar; ilişkide yaşanan çatışma ya da ilişkiden memnun olmama, ataerkil yapı, ekonomik sorunlar, erkeğin birden fazla partnerinin olması, eğitim seviyesinde farklılık (kadının eğitim seviyesinin erkeğe göre daha yüksek olması) şeklindedir.

- Toplumsal faktörler ise toplumdaki cinsiyet eşitsizliğine dayanan normlar, yoksulluk, kadınların düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip olması, eş şiddetine ilişkin yeterli olmayan yasal düzenlemeler, kısıtlayan ve adalete dayalı olmayan boşanma süreçleri ve evlilikle ilgili kanunlarda dahil olmak üzere kadınların medeni haklarındaki yetersizlikler, eş şiddetine ilişkin toplumsal tepkinin yetersizliği, toplumda içerisinde çatışmaların çözümünde şiddetin kullanılmasının kabul görmesi, silahlı çatışmalar ve toplumda var olan şiddet ortamı şeklinde sıralanmaktadır.

2.2.4. Psikolojik Şiddetin Kadınlar Üzerindeki Etkileri

Evlilik birliği içinde görülen şiddet, her kültürde ortaya çıkmaktadır. Toplumsal yapıda görülen baskı ve toplumun özellikleri şiddetin şekillenmesine etki etmektedir. Fakat saldırı, taciz, tekme atma gibi gözle görülür şiddet ve hakaret, zorlama gibi somut olmayan şiddet şekilleri kadınlarda psikolojik, fiziksel sorunlara neden olmakla birlikte ölümle sonuçlanmasına neden olmaktadır (Kocacık ve Çağlayandereli, 2009). Kadına karşı gerçekleştirilen her türlü kırıcı, küçük düşürücü ve hakaret içerikli konuşma, kadının fiziksel görüntüsünü eleştirme, bağırma gibi davranışları kapsayan ve evde ya da başkalarının bulunduğu bir ortamda gerçekleştirilen psikolojik şiddet, en sık görülen şiddet türü olmakla birlikte kadının benliğine zarar vermeyi amaçlamaktadır (Öztürk ve ark., 2016). Ciddi bir halk sağlığı sorunu olarak karşımıza çıkan ve birçok türü bulunan kadına yönelik şiddetin, kadınlar üzerinde psikolojik, fiziksel, sosyal ve ekonomik olmak üzere ciddi etkileri bulunmaktadır (Somunoğlu-İkinci, 2014). Bu çalışmada da psikolojik şiddetin kadınlar üzerindeki etkisi psikolojik, fiziksel, sosyal ve ekonomik olmak üzere 4 başlık altında incelenmiştir.

Psikolojik Etkiler

Şiddetin her türü, şiddetle karşı karşıya kalan kişinin yaşam kalitesine etki etmekte ve pek çok fiziksel ve psikolojik problemlere yol açmaktadır. Şiddetin neden olduğu psikolojik sorunlar ve bu sorunların niteliği, şiddetin türüne, sıklığına ya da bireyin şiddete ilişkin tutumuna göre farklılık gösterebilmektedir (Örnek, 2019). Psikolojik şiddetin, kadınlar üzerinde farklı etkileri olabilmektedir. Başlıca etkileri içerisinde duygudurum bozuklukları, düşük benlik saygısı, davranışsal bozukluklar (Morse, 2003) depresyon, uyku bozuklukları, anksiyete, yaşamdan keyif almama, adet düzensizlikleri, sinirli ruh hali, toplumdan soyutlanma ve kendine dahi yabancılaşmış hissi yer almaktadır (Gökkaya, 2009). Gewirtz-Meydan ve Finzi-Dottan (2020) ise kişinin öz saygısına zarar veren ve kişide çaresizlik, pasiflik ve mecburiyet gibi duygulara neden olan şiddet içerikli davranışların, kişi de depresif belirtilerin ortaya çıkmasına neden olduğunu, kişinin korku yaşamasına neden olan olumsuz davranışlar (Örneğin doğrudan zarar vermekle tehdit etme) ile anksiyete arasında güçlü bir ilişki bulunduğunu belirtmektedir.

Ritchie ve Robertson (2005) tarafından 7 kadın ile yapılan nitel araştırma sonuçlarına göre katılımcıların baskıcı kontrol, sessiz kontrol ve manipülasyon olmak üzere 3 farklı biçimde psikolojik şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada psikolojik şiddetin kadınlar üzerindeki sekiz sonucu belirlenmiş olup bu sonuçlar; duygusal yalnızlık, karamsarlık, suçluluk, utanma, korkma, öz saygısının azalması, öz benliğin zayıflaması ve kızgınlık şeklindedir. Blasco-Ros ve ark. (2010) tarafından yapılan çalışmada, sadece psikolojik partner şiddetine ya da fiziksel ve psikolojik partner şiddetine aynı anda maruz kalmış kadınların ruh sağlığı durumu üç yıllık bir takip süresi boyunca uzunlamasına incelenmiştir. Yapılan ilk değerlendirmeler, iki grupta da şiddete maruz kalmış kadınların, şiddete maruz kalmayanlara göre daha şiddetli depresif, anksiyete ve TSSM semptomları göstermesinin yanı sıra intihar düşüncesi/girişimi insidansının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlar, psikolojik eş şiddetinin hem tek başına hem de fiziksel şiddetle birlikte görülmesinin, kadınların ruh sağlığı üzerinde benzer etkileri olduğunu göstermiştir. Ayrıca psikolojik partner şiddetinin ruh sağlığı üzerindeki olumsuz sonuçları nedeniyle, şiddet mağduru olan kadınların çoğunluğunun psikolojik/psikiyatrik desteğe başvurduğu ve mağdurların yarısının ise psikotrop ilaçlar kullandığı saptanmıştır. Baldry (2003) tarafından Roma'daki üç sığınma evinde kalan 145 kadınla yaptığı çalışmasında, psikolojik ve fiziksel şiddetin psikolojik semptomların gelişimine etkisini araştırmıştır.

Psikolojik şiddetin, fiziksel şiddete göre anksiyete, depresyon, düşük benlik saygısı ve saldırı/kaçınma belirtilerinin daha güçlü bir yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir. Kurt ve ark. (2018) tarafından psikiyatri polikliniğine başvuran hastalarla yapılan çalışmada psikolojik şiddet ile somatizasyon, obsesif kompulsif, kişiler arası duyarlılık, depresyon, anksiyete, paranoid düşünce, hostilite ve psikoz belirtileri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca psikolojik şiddete maruz kalan kadınların maruz kalmayanlara göre psikiyatrik belirti düzeyinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Sosyal Etkiler

Psikolojik şiddet, kadınların psikolojik rahatsızlıklar yaşamasına neden olmakla birlikte toplumsal ilişkiler kapsamında da dikkat edilmesi gereken bir sorundur. Psikolojik şiddet, kadının ailedeki diğer bireylerle ve sosyal çevresiyle olan ilişkilerini de olumsuz etkilemektedir (Uluocak ve ark., 2014). Şiddet mağduru kadınlar genellikle şüpheli, aşırı bağımlı, pasif ve geleneksel rol ve davranışlar sergilemekte, kendilerini sosyal çevreden soyutlamakta (Oral ve ark., 1997) ve şiddete tekrar maruz kalmamak için çözüm yolu olarak intihara yönelmektedir (Gökkaya, 2009).

Fiziksel şiddetin etkileri psikolojik şiddete göre daha somut olsa da devamlı olarak aşağılamak, yalnız olmaya ve evde kalmaya mecbur bırakmak, sosyal yaşamı engellemek, şiddetle ya da ölümle tehdit etmek, ekonomik fırsatlardan mahrum etmek vb. psikolojik şiddet davranışları bireyin daha kötü ve ağır şekilde zarar görmesine neden olmaktadır. Ayrıca psikolojik şiddetin somut belirtilerinin olmaması, açıklanmasını ve bildirilmesini zorlaştırmakta buna bağlı olarak şiddete maruz kalan kadınlar kendilerini zihinsel olarak yetersiz ve çaresiz hissedebilmektedir (Khan ve ark., 2000). Algıları, düşünceleri, duyguları ve davranışları hedef alan psikolojik şiddet, kadının öncelikle kendisini, eşini, ilişkilerini ve çevresine ilişkin algılarını ciddi oranda etkilemektedir. Kişiyi kötü etkileyen mesajlar, mağduru veya çevresindeki diğer bireyler tarafından rahatsız edici bir durum olarak algılanabilen ya da anlaşılmayan kelimeler, ses tonu, yüz ifadesi, jest ve mimikler ile kişiye yansıtılmaktadır. Psikolojik şiddet, yaşamı süresince kadının öz saygısını kaybetmesine neden olmakta ve doğal olarak sağlığını olumsuz etkilemektedir (Marshall, 1996). Maruz kalınan şiddet sonucunda psikolojik sorunlar yaşayan kadınlarda intihara teşebbüs, alkol ve sigara kullanımı ve beslenme sorunları ortaya çıkabilmektedir (Gökkaya, 2009).

Fiziksel Etkiler

Şiddetle karşı karşıya kalan kadınlarda yaşamlarının ileriki süreçlerinde hipertansiyon, kalp hastalıkları vb. sağlık problemleri görülebilmektedir (Gökkaya, 2009). Hamilelik döneminde psikolojik partner şiddetine maruz kalan kadınların ise erken doğum olasılığının ortalama %8 daha yüksek olduğu bildirilmektedir (Martíndelas Heras ve ark., 2022).

Ekonomik Etkiler

Şiddete uğrayan kadınlar toplumda pek çok sorun ile karşı karşıya kalmakta, özellikle de iş yaşamına katılımda engellerle karşılaşmakta ve sürekli iş ortamını değiştirmek zorunda kalmaktadır. Uğradığı fiziksel veya psikolojik şiddete bağlı olarak iş doyumunu azalmakta ve bu şekilde iş yaşamından uzaklaşmaktadır. Ayrıca şiddet mağduru kadınların, toplumsal ilişkiler kurmadıkları için başta hukuki hakları olmak üzere ekonomi ve siyasi alandaki haklarını da kullanamamaktadır (Öztürk ve ark., 2016). Şiddet türü fark etmeksizin geçmişte eşinden şiddet gördüğünü bildiren kadınlar, iş yaşamındaki görevlerini yerine getirmekte güçlük çekmekte ve iletişim kurmada sorunlar yaşayabilmektedir (Soyyigit, 2020).

Özdemir (2019) ise psikolojik şiddete maruz kalan kadınların özellikleri incelendiğinde genellikle geleceğe dair kötü düşünceleri olan, kendini suçlu hisseden, pasif, kişilik sorunları olan ve bağımlı ilişkiler geliştiren bireyler olduklarını ifade etmektedir. Bu şiddete maruz kalan pek çok kadında majör depresyon, anksiyete bozuklukları, kronikleşmiş fiziksel ağrılar, uyku sorunları, cinsel sorunlar, beslenme bozuklukları, titreme vb. sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Daha kısa süreli etkileri değerlendirildiğinde öncelikle mağdur yaşadığı psikolojik şiddetin farkında olarak nedenleri sorgulamaya başlamaktadır. Ayrıca kadınlarda şaşkınlık, karışık duygular, yaşadığı şiddeti sorgulama, endişe, korku, şiddet uygulayan kişiye yönelik saldırgan tutumlar, utanma ve suçlu hissetme, daha pasif ya da daha uyumlu olma, ağlama nöbetleri, göz teması kurmama, şiddeti kabullenme, huzursuzluk hali, kendini denetim altına hissetme ve istenilmeyen kişi olarak görme gibi sorunlar yaşamaktadırlar. Burks (2006)'a göre psikolojik şiddetin kadınlar üzerindeki sonuçları;

- Kadınların benlik saygısı, benlik değeri ve öz-yeterlik (öz-yeterlik) algılarında azalma,
- Görev ve sorumluluklarını yapmakta isteksiz olma (başarılı olamayacağına dair inanç),

- Karşılıklı duygusal ilişkiler kurmada ve devam ettirmede zorlanma, güvensizlik,
- Duygusal olarak insanlardan kaçınma (utanma, sosyal fobiler),
- Çevresindeki kişilerle ilişkilerinde zorluk yaşama (alay edilme ve yetersiz olarak nitelendirilmekten korkma),
- Aile ve sosyal çevre desteğindeki eksikliklere bağlı ortaya çıkan sorunlar ve asosyal yaşam tarzı,
- Herhangi bir beceriye sahip olamadığı düşünceleri,
- İntihar teşebbüsü ve düşünceleri (sıkıntı ve acılardan kurtulma düşüncesi),
- Sevilmeye layık olmadığına yönelik inanç,
- Önemsiz olduğuna dair içselleştirici sözler nedeniyle kişinin bedenine yönelik olumsuz inançlar geliştirmesi (çirkin ve bedeninin kötü olduğuna dair olumsuz söylemleri benimsediği için sadece saldırgan tarafından sevineceği fikri),
- Kendini ifade etmekte güçlük ve yetersizlik algısı,
- Yalnız kalma ve diğer insanlardan kendini soyutlama isteği,
- Cinsel yaşamda meydana gelen sorunlar,
- Kasıtlı olarak kendini yaralama veya zarar verme eğiliminde artışlar (psikolojik acıdan kurtulmak için kişinin bedenine zarar vermesi),
- Madde kullanımı ya da davranışsal bağımlılıkların ortaya çıkması,
- Mükemmeliyetçilik (sürekli eksik yönlerinin vurgulanması nedeniyle ortaya çıkmaktadır.),
- Beslenme sorunları (az ya da aşırı yeme),
- Strese dayalı fiziksel şikâyetler (tıbbi olarak herhangi bir sorunu bulunmamasına karşın fiziksel sağlığıyla ilgili yaşanan sorunlar),
- Riskli cinsel davranışlar, şeklinde sıralanmıştır.

2.2.5. Psikolojik Şiddetin Görülme Sıklığı

Psikolojik şiddet, yaygın olarak görülen bir şiddet türü olmakla birlikte, fiziksel şiddet de olduğu gibi gözle görünür bir belirtinin olmaması nedeniyle genellikle bilinmemekte ve bildiriimi çok az yapılmaktadır. Bu nedenle bir şiddet türü olarak algılanmadığı için fark edilmesi de güç hale gelmektedir. Aslında şiddetin başlangıcında görülen ve genellikle fiziksel şiddetin habercisi olan psikolojik şiddetin tespit edilmesi, fiziksel şiddetten korunmak için önemli bir adım olarak görülebilmektedir (Olgun-İzmirli, 2013). Bu kapsamda evlilik

ilişkilerinde kadınların maruz kaldığı psikolojik şiddet durumunun Dünyada ve ülkemizdeki yaygınlığı ele alınmıştır.

Dünyada Kadına Yönelik Psikolojik Şiddet

Ramiro (2004) Şili, Mısır, Hindistan ve Filipinler’de görülen psikolojik şiddetin mevcut ve yaşam boyu yaygınlığını ve kadınlara yönelik psikolojik şiddetle ilişkili faktörleri belirlemeyi amaçlamıştır. Psikolojik şiddetin yaşam boyu yaygınlığı Şili’de %50,7 iken, Mısır’da %10,5 olarak tespit edilmiştir. Mevcut yaygınlığına bakıldığında ise kadınların %42,4 oranla en çok Hindistan-Trivandrum’da psikolojik şiddete maruz kaldığı, bunu %15,2 oranla Şili, %16,2 oranla Hindistan-Lucknow, %10,8 oranla Mısır, %19,2 oranla Hindistan-Vellore ve %4,8 oranla Filipinler takip etmektedir.

Martín-Fernández ve ark. (2019) tarafından yapılan çalışmada Finlandiya, Letonya, Litvanya ve İsveç gibi ülkelerde ortalama psikolojik partner şiddeti düzeyinin diğer Avrupa Birliği ülkelerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Al-Modallal (2012) Ürdün’de mülteci kamplarında kalan Filistinli kadınlarla yaptığı çalışmasında psikolojik partner şiddeti ve ruh sağlığı arasındaki ilişkiyi stres, kaygı ve depresyon açısından ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışmada elde edilen sonuçlar psikolojik partner şiddetinin, kadınların ruhsal hastalık bildirimleri ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Psikolojik partner şiddetine maruz kalan kadınların, maruz kalmayanlara göre stres, kaygı ve depresyon puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kadınlar tarafından bildirilen en yaygın ruhsal hastalığın %64 oranla depresyon olduğu ve bunu kaygı ve stresin takip ettiği saptanmıştır.

Gewirtz-Meydan ve Finzi-Dottan (2020) tarafından yapılan çalışmada İsrail’deki çiftlerin bağlanma stilleri ile ilişki doyumları arasında psikolojik istismarın aracılık etkisi araştırılmıştır. Araştırma sonucunda çiftlerden her ikisinin de kaygılı bağlanmasının psikolojik istismara yol açtığı ve bunun da ilişki doyumu üzerinde olumsuz etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Brezilya da yapılan bir çalışmada kırsal alanda yaşayan 18-49 yaş aralığındaki kadınlara yönelik yakın partner psikolojik şiddetinin yaygınlığı ve ilişkili faktörleri araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar çalışmaya katılan yaklaşık her beş kadından birinin, hayatları boyunca en az bir kez birlikte oldukları kişilerin psikolojik şiddetine maruz

kaldıklarını bildirmiştir. Ayrıca çalışmada depresyon teşhisi ve alkol kullanımını bildiren katılımcıların, bildirmeyenlere göre yakın partner psikolojik şiddetine maruz kalma olasılığının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Oliveira ve ark., 2021).

İspanya'da 16 yaş ve üzeri 10.171 kadının ulusal düzeyde temsili olan anket verileri kullanılarak yapılan çalışmada, kadınların %30,7'sinin hayatlarında en az bir tür yakın partner şiddetine maruz kaldığı ve %13,2'sinin ise görüşmeden önceki 12 ay içinde yakın partner şiddeti bildirdiği saptanmıştır. Ayrıca kadınların %12,5'i hayatlarında bir partneri tarafından fiziksel veya cinsel şiddete, %25,4'ü kontrol edici davranışa, %21,9'u duygusal istismara ve %10,8'i ekonomik istismara maruz kaldığını bildirmiştir (Domenech del Rio ve Sirvent Garcia del Valle, 2017).

Caballero ve ark. (2009) tarafından yapılan çalışmada 2004-2007 yılları arasında Peru'daki kadınlara yönelik yakın partner psikolojik şiddetinin yaşam boyu yaygınlığı ve bununla ilişkili demografik ve sosyoekonomik faktörler incelenmiştir. Elde edilen sonuçlarda psikolojik şiddetin yaşam boyu yaygınlığı %74,1 olarak saptanmıştır. Ayrıca eğitim düzeyi, medeni durum, eşin alkol kullanımı ve mağdurun ebeveynleri arasında psikolojik şiddet öyküsünün olması psikolojik şiddeti etkileyen önemli risk faktörleri olarak ortaya koyulmuştur.

Hindistan'da 270 kişinin katıldığı çalışmada 18-55 yaşları arasındaki evli olan kadınlar arasında psikolojik şiddetin yaygınlığı araştırılmış, psikolojik şiddetin yaşam boyu yaygınlığı %25,2 olarak bulunmuştur (Raheela ve Indu, 2020).

Blasco-Ross ve ark. (2010) tarafından yapılan çalışmada yakın partneri tarafından fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalan kadınlar ile sadece psikolojik şiddete maruz kalan kadınlarda depresif, anksiyete ve TSSB semptomlarının ve intihar davranışının seyrini 3 yıl süreyle takip edilmiştir. Ayrıca şiddet mağduru olmayan kadınlardan oluşan bir kontrol grubu oluşturulmuştur. Çalışma sonuçları fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalan kadınların depresif, anksiyete ve TSSB semptomlarında önemli bir azalma ve ruh sağlığı durumlarında iyileşme gerçekleşirken, psikolojik şiddete maruz kalan kadınlarda iyileşme olmadığı saptanmıştır.

Kuzey Kaliforniya sağlık sistemindeki 40 ve 80 yaş aralığındaki 2016 kadının katıldığı çalışmada yaşam boyu psikolojik partner şiddeti yaygınlığı %21 olarak bildirilmiştir (Gibson ve ark., 2019).

Peatee (2018) tarafından yapılan 331 üniversite öğrencisinin katıldığı çalışmada katılımcıların %35'i romantik ilişkilerinde sadece psikolojik şiddete en az bir kere maruz kaldıklarını bildirmiştir. Ayrıca katılımcılar tarafından bildirilen en yaygın psikolojik şiddet davranışlarının %61 oranla partnerin cezalandırmak ya da incitmek amacıyla konuşmayı reddetmek ve %57 oranla partnerlerin yaptırmak istedikleri şeyi yapana kadar üzgün davranmak olduğu bildirilmiştir. Çalışmada romantik ilişkilerinde sadece psikolojik şiddete maruz kalanların, ilişkilerinde şiddete maruz kalmayanlara göre daha fazla depresyon, anksiyete ve TSSB belirtileri bildirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Nijerya'da yaşayan 18 yaş ve üstü 594 evli kadının katıldığı çalışmada, evlilik ilişkilerinde yaşanan psikolojik şiddetin kadınların ruh sağlığı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışmadaki katılımcıların %95,2'si evliliklerinde bir kez psikolojik şiddete maruz kaldığını bildirirken, %93,8'i psikolojik şiddete maruz kaldıktan sonra psikolojik olarak kötü hissettiğini belirtmiştir. Ayrıca çalışmada sonuçları psikolojik şiddetin evli kadınların ruh sağlığı üzerinde etkili olduğunu göstermiştir (Adikwu ve ark., 2021).

Moshtaq (2019) tarafından 151 Afgan kadın ile yapılan çalışmada katılımcıların %86,7'sinin psikolojik şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir. Psikolojik şiddete maruz kaldığını belirten katılımcıların %33'ünün çok yüksek, %31'inin yüksek, %28'inin orta, %19'unun az ve %19'unun çok az düzeyde maruz kaldığı tespit edilmiştir.

Türkiye'de Kadına Yönelik Psikolojik Şiddet

Akar ve ark. (2010) Ankara ilindeki birinci basamak sağlık kuruluşlarına başvuran 1178 evli kadın ile yaptıkları çalışmada, yaşamları boyunca eş şiddetinin en az bir türüne maruz kalan kadınların oranı %77,9 olarak saptanmıştır. Ayrıca çalışmada kontrol edici davranışlara maruz kalanların oranı %59,6; psikolojik şiddete maruz kalanların oranı %39,7 ve en sık görülen psikolojik şiddet türü ise %32 oranla aşağılanma olduğu bildirilmiştir.

Babacan-Gümüş ve ark. (2020) tarafından yapılan çalışmada kadınların %67,3'ü yaşam boyu, %62,7'si ise son bir yılda en az bir şiddet türüne maruz kalmıştır. Çalışmadaki katılımcılardan yaşamları boyunca duygusal şiddete maruz kalanların oranı %52,7 iken, son bir yıl içinde duygusal şiddete maruz kalanların oranı %48,7 olup, çalışmadaki katılımcıların en çok duygusal şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir.

Akalın ve Arıkan (2017) tarafından Ankara’da 15-49 yaş grubundaki 200 evli kadın ile yapılan çalışmada, katılımcıların %61’inin eşi tarafından şiddete maruz kaldığı tespit edilmiş olup %50 oranla en çok sözel şiddete maruz kaldıkları saptanmıştır.

Çetinkaya-Büyükbodur ve Çakıcı (2020) kadına yönelik psikolojik şiddet ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, kadınların algıladıkları psikolojik şiddet ile ebeveyn tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Farklı bir çalışmada ise eşi ya da eski eşi tarafından yaşam boyu en az bir kez şiddete maruz kalma oranı %27,2, son bir yıl içinde şiddete maruz kalma oranı ise %13,6 olarak saptanmıştır. Ayrıca çalışmaya katılan kadınların psikolojik şiddete maruz kalma oranı %39,4 olduğu tespit edilmiştir (Bilgin-Şahin ve Erbay-Dündar, 2017).

Aktaş ve ark. (2017) yaptıkları çalışmada kadın doğum polikliniğine başvuran evli kadınların algıladıkları duygusal istismar düzeyini ve etkileyen faktörleri incelemiştir. Çalışma sonuçları kadınların duygusal istismar algısının orta düzeyde olduğunu göstermiştir. Ayrıca kadının yaşı, kadının ve eşinin eğitim düzeyi, evlenme şekli, çalışma durumu, aile tipi, uzun süre yaşanan yerleşim yeri ve ailede kararları veren kişinin algılanan duygusal istismar düzeyini etkilediği tespit edilmiştir.

Özçırpıcı ve ark. (2011) kadınların eş veya partner şiddetine maruz kalma durumlarını ve buna bağlı faktörleri belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmada, kadınların %91,8’nin duygusal istismara maruz kaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca kadınların mesleki konumu artıkça duygusal şiddete maruz kalma durumlarında anlamlı olarak azaldığı belirlenmiştir.

Yorulmaz ve Boyacıoğlu (2020) 18-66 yaş aralığındaki 293 kadın ile yürüttükleri çalışmalarında psikolojik şiddet ile anksiyete, olumsuz benlik ve hostilite ilişkilerde aileden algılanan sosyal desteğin düzenleyici rolünün olduğu tespit edilmiştir.

Duman (2019) tarafından yapılan çalışmada yetişkinlerin yakın ilişkilerde psikolojik şiddet davranışlarına maruz kalma durumları ve psikolojik şiddet konusundaki farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, yetişkinlerin yakın ilişkilerinde orta düzeyde psikolojik şiddet davranışlarına maruz kaldıkları ve %51,28’inin psikolojik şiddet davranışlarına maruz kaldıklarını yapılan çalışmayla tanımlayabildikleri ve çalışmadan önceden farkında olmadıkları tespit edilmiştir.

Öyekçin ve ark. (2012) tarafından Edirne ilinde yaşayan 306 kadınla yapılan çalışmada, kadınların ifadeleri doğrultusunda şiddet üzerinde etkili olan psikososyal faktörler belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma bulgularında psikolojik şiddete maruz kalma oranının %54,6, fiziksel şiddet oranının %30,4, ekonomik şiddet oranının %19,3 ve cinsel şiddet oranı %6,3 olduğu belirlenmiştir. Ayrıca kadınlara yönelik eş şiddetini etkileyen faktörler arasında eşin yaşı ve evlilik süresinin şiddeti azaltıcı; evlilikte kötöleme davranışı, eşin ailesinde kadına yönelik şiddetin olması, görücü usulü ve kaçarak evlenmenin şiddeti artırıcı etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Gencer ve ark. (2019) tarafından 18 yaş ve üzeri 350 kadınla yapılan çalışmada partnerinden en az bir kere şiddet gören kadınların oranı %67,7 iken psikolojik şiddet görenlerin oranı %40,2 olarak tespit edilmiştir.

Kıvrak ve ark. (2015) tarafından yapılan çalışmada, katılımcıların %89,3'ünün en az bir kere şiddete maruz kaldığı ortaya koyulmuştur. Katılımcılardan duygusal şiddete maruz kalanların oranının %75,4 ve sözlü şiddete maruz kalanların oranı ise %69,5 olduğu tespit edilmiştir.

Karaçam ve ark. (2006) tarafından Aydın ilinde 291 evli kadınla yürütülen çalışmada, katılımcıların %27,8'inin evlilikleri boyunca herhangi bir şiddet türüne maruz kaldığı, duygusal şiddete maruz kalanların oranının ise %23 olduğu ortaya koyulmuştur. Ayrıca çalışmada kadınların eşleriyle birlikte herhangi bir etkinlik yapmamaları, evlilik yaşamlarından memnun olmamaları ve evlilikte yaşanan sorunlar nedeniyle duygusal şiddet yaşama olasılıklarının arttığı tespit edilmiştir.

Ülkemizde en az bir kere evlenen kadınların %44'ü en az bir kere psikolojik şiddet yaşadığını belirtmektedir. Evli olan kadınların neredeyse %20'si eşinin kendisini aşağıladığını, %21,2'si ise eşinin tehditlerine maruz kaldığını bildirmektedir. Ayrıca eş tarafından kontrol edilmeye yönelik eylemlere maruz kalan kadınlar değerlendirildiğinde; erkeklerin %61,5'nin eşinin nerede olduğunu sürekli olarak öğrenmek istediği, %43,4'nün eşlerinin başka erkeklerle iletişim kurmasına öfkelenildiği ve %33,6'sının eşlerinin giyimine müdahale ettiği bildirilmektedir (HÜNEE, 2015).

Parmaksızoğlu (2011) tarafından eş şiddetine maruz kalan kadınlarla yapılan çalışmada katılımcıların %97,9'unun duygusal şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir.

Yapılan bir çalışmada eşi tarafından sözel şiddete maruz kalan katılımcıların oranı %70,1 iken, fiziksel şiddete maruz kalanların oranı %49'dur. Ayrıca çalışmada, şiddet gören kadınlardan %21'nin her gün sözel şiddete maruz kalırken %1,2'sinin fiziksel şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir (Kurt ve ark., 2018).

2.2.6. Psikolojik Şiddet ve Hukuk

Çalışma kapsamında psikolojik şiddet uluslararası ve ulusal alandaki hukuki metinler olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır.

Uluslararası Alandaki Hukuki Metinler

a) Birleşmiş Milletler (BM) Metinleri

Kadınları, erkeklerden farklı bir konumda tutan ve kadınların sahip olduğu hakları kabul etmeyen tutumu ortadan kaldırmak amacıyla BM tarafından konuya ilişkin olarak belge hazırlama girişimleri başlamış ve öncelikle “Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge” yayınlanmıştır (Arslan, 2004). 1967 yılında yayınlanan bu bildirge, geniş bir kesim tarafından bugün kadar yapılan en etkili uluslararası insan hakları belgesi olarak kabul görmüştür (Donner, 2003). Ancak bildirge, ahlaki ve siyasi bir güce sahip olmasına rağmen, bir sözleşme olmadığı için devletler için bağlayıcı bir yükümlülük sağlayamamıştır (Erşen-Belek, 2006). Bildiri sonrası ise “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına Dair Sözleşme” düzenlenmiştir. Kadına karşı ayrımcılığın sonlandırılmasını hedefleyen bu sözleşme ile birlikte insan haklarının sadece erkeklere yönelik değil kadınları da kapsadığı vurgulanmıştır (Arslan, 2004). Özellikle kadın haklarını düzenleyen en önemli belge olarak kabul edilen bu Sözleşme, kadınlara cinsiyeti nedeniyle uygulanan her türlü ayrımcılığı yasaklamakta ve ayrımcılığın önlenmesi için tedbirler almaları noktasında taraf devletlere yükümlülükler getirmektedir (Parlak Börü, 2017). Psikolojik şiddet bağlamında değerlendirildiğinde, sözleşmenin 16. Maddesi düzenlenen “Evlenme ve Aile İlişkileri Alanındaki Haklar” başlığı kapsamında aile ve evlilik ilişkilerini kapsayan her türlü konuda kadınlara yönelik ayrımcılığın ortadan kaldırılması ve cinsiyetler arası eşitliğinin sağlanması amacıyla taraf olan devletleri gerekli önlemler almakla yükümlü kılmaktadır (Bolevin, 2016). Ancak 1981 yılında yürürlüğe giren Declaration on the Elimination of Discrimination Against Women (CEDAW)'da şiddet konusuna açıkça değinilmemiştir. Bu doğrultuda CEDAW Komitesi tarafından 29 maddeden oluşan "Genel

Tavsiye Kararı" kabul edilerek kadına yönelik şiddeti ayrımcılık içerisinde değerlendirmiş ve taraf devletler şiddeti önlemekle yükümlü tutulmuştur (Karınca, 2011).

CEDAW'da kadına yönelik şiddetin açıkça belirtilmemesine yönelik yapılan eleştiriler nedeniyle 20 Aralık 1993'te "Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Bildiri" yayınlanmıştır. Aynı zamanda ayrımcılığa yol açan en önemli etkenlerden biri olan şiddetin somut hale getirilmesi ve kaynaklarının net bir şekilde ortaya çıkarılması amaçlanmış ve üye devletlere şiddetle mücadele alanları gösterilmiştir. Bildirge kapsamında kadına yönelik şiddet, kadınlar ve erkekler arasında yaşanan eşitsizliğe dayalı güç ilişkilerinin tarihsel bir tezahürü olarak ifade edilmektedir. Yaşanan güç ilişkileri, erkeklerin kadınlar üzerinde egemenlik kurmalarına ve kadınların ayrımcılığa uğramalarına neden olması ile birlikte kadınları zor kullanarak bağımlı hale getiren önemli bir toplumsal mekanizma olarak görülmektedir (Karınca, 2011). Bildirge'nin 2. maddesi kapsamında kadına yönelik şiddet davranışları örneklerle açıklanmış ve şiddetin bu davranışlarla sınırlı olmadığı da vurgulanmıştır. Özellikle aile içinde yaşanan şiddet davranışları incelendiğinde; dayak atma, kız çocuklara yönelik cinsel istismar, evlilik karşılığı verilen başlık, evlilik birliği içerisinde tecavüz, cinsel organlara zarar verme ya da kadına zarar veren geleneksel yöntemler, evli olmayan kişiler arasında yaşanan şiddet ve kadını sömürmeyi amaçlayan şiddet de dahil olmak üzere fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet davranışlarını kapsamaktadır (BM, 1993).

1995 yılında 189 ülkenin katılımı ile Pekin'de gerçekleştirilen Dördüncü Kadın Konferansı'nda kabul edilen "Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu" katılan ülkeler için bir taahhütler konferansı olmuştur (Karınca, 2011). Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu belgesinde yer alan kadına yönelik şiddete ilişkin kısımda, kadına yönelik şiddetin barışın, gelişimin ve eşitliğin sağlanması noktasında ortaya çıkan en önemli engellerden biri olduğu açıklanmış olup kadına yönelik şiddet, yani toplumsal cinsiyete bağlı şiddet, fiziksel, cinsel ya da psikolojik olarak zarar veren ve sıkıntıya neden olan eylemler şeklinde tanımlanmıştır (Akkaya Şahin, 2010). Pekin Deklarasyonu'nda, kadınlara ve kız çocuklarına karşı yapılan her türlü şiddetin önlenmesi ve ortadan kaldırılmasına ilişkin kararlılık gündeme getirilirken, Eylem Platformu'nda ise aile ortamı da dahil olmak üzere her alanda kadına yönelik şiddetin önlenmesi noktasında ülkelerin gerekli sorumlulukları yerine getirmesi vurgulanmış ve bu konuda stratejik hedefler ortaya koyulmuştur. Stratejik hedeflerin başında ise, kadınlara yönelik her türlü şiddetin önlenmesi ve ortadan kaldırılmasına ilişkin bütünlük önlemlerin geliştirilmesi ve bu önlemlerin etkililiğinin değerlendirilmesi yer almaktadır (Bolevin, 2016).

b) Avrupa Konseyi Metinleri

BM'ye benzer şekilde Avrupa Konseyi de insan haklarının korunması ve geliştirilmesi noktasında kadına yönelik şiddetle mücadeleyle ilişkin faaliyetler yürütmektedir. Bu faaliyet arasında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 1985 yılında "aile içi şiddeti" konu alan Tavsiye Kararı, 1988 yılında "çocukların ve genç kadınların cinsel istismarı, fuhuş ve pornografiye sürüklenmesi" şeklinde hazırlanan İlke Kararı ve 1990 yılında "aile içi şiddet konusunda sosyal önlemler" üzerine hazırlanan Tavsiye Kararı yer almaktadır. 1993 yılında Roma kentinde gerçekleştirilen ve kadına yönelik şiddet konusu üzerine odaklanan "Kadın Erkek Eşitliği" konusunda III. Avrupa Bakanlar Konferansı, Avrupa Konseyi tarafından düzenlenen faaliyetlerin bir sonraki aşamaya taşınmasında etkili olmuştur. Ayrıca Bakanlar Komitesi tarafından 2002 yılında "Kadınların Şiddete Karşı Korunması" konulu Tavsiye Kararı yayınlanmıştır (Tatlılıoğlu, 2014).

Kadına yönelik şiddet konusunda gerçekleştirilen son faaliyet ise 11 Mayıs 2011 tarihinde, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından imzaya sunulan "Kadına Yönelik Şiddetin ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Sözleşme"dir. Uluslararası hukukta kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddete ilişkin yaptırım olan ilk sözleşme olarak kabul edilmekte olup ayrıca İstanbul'da imzaya açılmasına bağlı olarak İstanbul Sözleşmesi olarak da ifade edilmektedir. İlk defa bağlayıcı yetkisi olan ve aynı zamanda kadına yönelik şiddetin bir insan hakları ihlali olduğunu belirten bu Sözleşme ile bağımsız bir kontrol aracı oluşturulmasına yönelik çalışmalar da yapılmıştır. Ayrıca sözleşme kapsamında, cinsiyet eşitsizliğinin şiddetin ortaya çıkmasında etkili olduğu belirtilmiştir (Moroğlu, 2012). Sözleşmenin 3. maddesi kapsamında yer alan tanımlar içerisinde kadına yönelik şiddet "*Kadınlara karşı bir insan hakları ihlali ve ayrımcılık anlaşılacak ve bu terim, ister kamu ister özel yaşamda meydana gelsinler, söz konusu eylemlerde bulunma tehdidi, zorlama veya özgürlüğün rastgele bir biçimde kısıtlanması da dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar ve acı verilmesi sonucunu doğuracak toplumsal cinsiyete dayalı tüm şiddet eylemleri olarak anlaşılacaktır.*" (m.3/a) biçiminde tanımlanmıştır.

Ulusal Alandaki Hukuki Metinler

Ulusal mevzuatta psikolojik şiddetle ilgili Anayasa, Medeni Kanun, Ceza Kanunu ve Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (6284 sayılı Kanun) içerisinde düzenlemeler yer almaktadır.

a) Anayasa

Anayasa, şiddetin ve eşitsizliğin önlenmesi ve bu konuda gerekli tedbirlerin alınması için devlete belirli sorumluluklar yükleyerek toplumun temeli oluşturan ailenin korunmasını sağlamakta olup bu kapsamda aile içindeki şiddet veya ayrımcılık içeren her türlü davranış Anayasa'ya aykırı olarak kabul edilmektedir (Akın, 2013). Anayasa kapsamında, kadınların şiddetten korunmasına yönelik doğrudan bir açıklamaya yer verilmemiş olup 10, 17 ve 41. maddeleri kadına yönelik şiddet kapsamında değerlendirilecek hükümler içermektedir (Karaman, 2015). Anayasa'da "Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadır." (md./10) ifadesine yer verilmiş ve aile içerisinde kadın ve erkeğin eşit olduğu vurgulanmıştır (Akın, 2013). 17. maddesinde "Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz." (md./17) ve 19. maddesinde "Herkes kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir." (md./19) hükümleri ile şiddet içeren eylemler yasaklanmıştır (Akın, 2013). 41. maddede ise "Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar" (md./41) ibaresi ise ailenin korunmasına ilişkin hükümler içermektedir (Karaman, 2015).

b) Türk Medeni Kanunu (TMK)

TMK'nın 24. maddesinde "Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir." hükmüne yer verilmiştir. Yüksel (2016) tarafından Kanun'un boşanma başlığı altındaki zina (md./161), hayata kast,

pek kötü veya onur kırıcı davranış (md./162), suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme (md./163), terk (md./164), akıl hastalığı (md./165) ve evlilik birliğinin sarsılması (md./166) şeklinde düzenlenen boşanma nedenlerinin, kadına yönelik şiddet türlerinden fiziksel ve psikolojik şiddete neden olan davranışları içerdiği belirtilmiştir. Baydur ve Ertem (2006)'de benzer şekilde 162. madde kapsamındaki “hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış” başlığında belirtilen ve boşanma sebebi olarak kabul edilen hayata kast suçunun, eşlerden birinin kendi isteği ile diğer eşin yaşamını hedef alan ve öldürmeyi amaçlayan davranışları içerdiğini belirterek, bu davranışın doğrudan eşi öldürmeye yönelik bir eylem olarak gerçekleştiği takdirde fiziksel şiddet olarak kabul edildiğini, eşi intihara yönlendirme ya da zorlama şeklinde gerçekleşmesi durumunda ise psikolojik şiddet olarak değerlendirileceğini ifade etmektedir.

c) Türk Ceza Kanunu (TCK)

Kadına yönelik psikolojik şiddetin göstergeleri arasında hakaret, aşağılama, aldatma, tehdit ve kişinin başkaları ile görüşmesine engel olma gibi davranışlar yer almaktadır (Baydur ve Ertem, 2006: 91). Bu kapsamda Türk Ceza Kanununun yedinci bölümünde yer alan Hürriyete Karşı Suçlar başlığı altında tehdit (106. Madde), şantaj (107. Madde), cebir (108. Madde) ve Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma (109. Madde) suçları da psikolojik şiddet bağlamında ele alınabilmektedir. Psikolojik şiddetin bir göstergesi olan hakaret suçu ise Türk Ceza Kanununun 125. maddesinde “Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır” ifadesi ile düzenlenmiştir. Fiziksel ve psikolojik şiddet kapsamında değerlendirilen “Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma” suçu da 109. maddede açıklanmıştır (Baydur ve Ertem, 2006; Akın, 2013). Türk Ceza Kanunu'nun 84/1. maddesinde yer alan “intihara yönlendirme” suçu da psikolojik şiddete neden olacak davranışları kapsamaktadır (Baydur ve Ertem, 2006).

TCK'nın 123. maddesinde ısrarlı takip “İsrarlı bir şekilde; fiziken takip etmek ya da haberleşme ve iletişim araçlarını, bilişim sistemlerini veya üçüncü kişileri kullanarak temas kurmaya çalışmak suretiyle bir kimse üzerinde ciddi bir huzursuzluk oluşmasına ya da kendisinin veya yakınlarından birinin güvenliğinden endişe duymasına neden olan faile altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir.” biçiminde açıklanmıştır. Stalking olarak da ifade edilen ısrarlı takip suçu psikolojik şiddet kapsamında değerlendirilmektedir (Kan, 2018).

Ayrıca Kanununun 232. maddesi kapsamında düzenlenen kötü muamele suçunun birinci fıkrasında “Aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birini istismar eden kişi cezalandırılır. İki aydan bir yıla kadar hapis cezasına çarptırılır.” hükmüne yer verilmiş ve Akın (2013) tarafından aile içi şiddet kapsamında ele alınmıştır. Psikolojik şiddet kapsamında değerlendirilmesi gereken maddelerden biri de aile hukukundan doğan yükümlülüğün ihlalini içeren 233. maddedir. Maddede yer alan birinci fıkrada aile içerisinde bakım, eğitim ve destek sağlama gibi sorumluluklarını yerine getirmemesi suç olarak kabul edilmiştir. Yine aynı maddenin ikinci fıkrasında hamile olan eşini bilerek terk eden kocanın cezalandırılması öngörülmüştür (Baydur ve Ertem, 2006).

d) Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunu'nun 2/d maddesinde şiddet kavramı “Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışı ifade eder” şeklinde tanımlanmış ve şiddet türleri içerisinde psikolojik şiddete de yer verilmiştir.

6284 sayılı kanun kapsamında tek taraflı ısrarlı takip kavramına yer verilmiş olsa da herhangi bir tanımlama yapılmamıştır. Ancak 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği'nin 3/1-ş maddesinde ilgili kavrama yer verilmiş (Söylemez, 2022) ve “Aralarında aile bağı veya ilişki bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, şiddet uygulayanın, şiddet mağduruna yönelik olarak, güvenliğinden endişe edecek şekilde fiziki veya psikolojik açıdan korku ve çaresizlik duygularına sebep olacak biçimde, içeriği ne olursa olsun fiili, sözlü, yazılı olarak ya da her türlü iletişim aracını kullanarak ve baskı altında tutacak her türlü tutum ve davranışı, ifade eder.” şeklinde tanımlanmıştır.

2.2.7. Sosyal Hizmet Perspektifinden Psikolojik Şiddet

İnsan odaklı bir meslek olan sosyal hizmet; sosyal adaleti, olumlu değişimi ve fırsatları geliştirmeye yönelik çalışmalar yürütmektedir. Bireylerin içsel kapasitelerini maksimum düzeyde kullanmalarını sağlamak için çeşitli seçenekler sunarak bireylerin var olan potansiyelini ortaya çıkarmayı ve bireyleri güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca aileyi

ve evlilikteki olumlu ilişkileri, sağlıklı bireylerin yetiştirilmesinde önemli bir unsur olarak görmektedir (Gandhi, 2001). Sosyal hizmet müdahaleleri, özel ihtiyaç analizleri dahil olmak üzere tüm sosyal ve psikolojik ihtiyaçları, kişinin güçlü yönlerini ve strese neden olan etmenleri bütüncül olarak ele alan psiko-sosyal ve risk değerlendirmelerini kapsamaktadır. Bu değerlendirmeler sayesinde, kadının güvenliğine, gelişimine, sağlığına ve refahına etki eden sorunların çözümüne yönelik müdahaleler gerçekleştirilmektedir (Australian Association of Social Workers, 2008).

Sosyal hizmet uzmanları, farklı uygulama alanları içerisindeki dezavantajlı bireylere yönelik risk değerlendirmesinde önemli bir role sahiptir. Özellikle yakın partner şiddetine maruz kalanların belirlenmesi ve risk değerlendirmelerinin yapılması önem arz etmektedir. Herhangi bir müdahale gerçekleştirilmediği durumlarda yakın partner şiddetinin sıklığı ve boyutunda artışlar görülebilmekte ve artan süreçte uygulanan şiddet ölümle sonuçlanabilmektedir (Messing ve Thaller, 2015). Şiddet mağduru olmak, şiddetin türü fark etmeksizin kadınlarda travmatik etkilere yol açmaktadır. Bu bağlamda kadınların şiddet nedeniyle yaşadıkları travmanın etkilerinden kurtulması, güven duygusunun yeniden kurulması ve benlik saygısının artırılması noktasında profesyonel desteğe gereksinim duyulmaktadır (Yalçın, 2021). Sosyal hizmet uzmanları, şiddete maruz kalan kadınlara yönelik müdahalede bulunma ve destek sağlama noktasında önemli bir role sahiptir. Sosyal hizmet uygulamaları da bu noktada, her bireyin evinde ve toplum içerisinde şiddet ve baskıdan uzak yaşama hakkına sahip olduğu temeline dayanmaktadır. Bu kapsamda sosyal hizmet uygulamaları, her düzeyde yönetim ve plan tasarımı, bireysel planlama, grup çalışması, danışmanlık hizmeti, kriz yönetimi, konsültasyon, koordinasyon, vaka yönetimi, sosyal politika geliştirme, inceleme, değerlendirme ve savunuculuk vb. faaliyetleri içermektedir (AASW, 2008).

Kadına yönelik şiddet sorununa ilişkin sosyal hizmet müdahalesi üç düzeyde gerçekleştirilmektedir. İlk olarak mikro düzeyde şiddete maruz kalan kadın, çocukları, şiddet uygulayıcı ya da diğer aile üyelerine yönelik; ikinci olarak mezo düzeyde şiddete maruz kalan kadın grupları ve ailelere yönelik; son olarak makro düzeyde şiddete neden olan sosyal, kültürel ve toplumsal yapılar, yaptırımlar ve sosyal politikaların yeniden düzenlenmesine yönelik müdahaleleri içermektedir (İçağasıoğlu-Çoban, 2013). Eş şiddetine yönelik sosyal hizmet müdahaleleri farklı boyutlarda değerlendirilebilir. Sosyal hizmet müdahalesi, müracaat eden ailenin aile içi etkileşimleri ve ailede var olan psikolojik, sosyal ve ekonomik

problemlerin ele alınması ile başlamaktadır. Buradaki amaç, aile için öncelikli sorunların belirlenmesi ve ihtiyaç duydukları hizmetlere ulaşabilmeleri için gerekli müdahale planını oluşturmaktır. Ailedeki bireylerden bakım ve korunma tedbirlerine ihtiyacı olanların tespit edilmesi ve geçici ya da sürekli tedbirlerden uygun olanın seçilmesi, çiftler arası sorunlar üzerinde durulması, gerekli görülmesi durumunda ebeveyn-çocuklar arasındaki sorunların çözümüne yönelik çalışmaların yapılması, çiftler arası ilişkilerin yüzeysel olarak değerlendirilmesi ile birlikte çiftler arasındaki duygusal ve fiziksel ilişki yakınlığı ve duygu durumlarının değerlendirilmesi, boşanma sürecinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi ve bu süreçte aile üyelerinin gelişimsel ihtiyaçlarının karşılanabildiği bir sistemin harekete geçirilmesi gibi uygulamalar da sosyal hizmet müdahaleleri içerisinde yer almaktadır (Özbesler, 2012). Ayrıca yakın partner şiddetine maruz kalan kadınlara yönelik sosyal hizmet müdahaleleri içerisinde acil barınma, savunuculuk ve danışmanlık hizmetleri yer almaktadır (Dichter ve Rhodes, 2011). Vaka yönetimi temelinde çalışan sosyal hizmet uzmanları, şiddete maruz kalan kadınların şiddet sonrası ortaya çıkan travmalarından kurtulmalarına yardımcı olmak için duygusal destek sağlama ve ihtiyaç duydukları hizmetlere ulaşmaları konusunda destekleyici çalışmalar yürütmektedir. Bu sayede kadınlar, yaşadıkları bu sorunlu süreç sonrası sosyal işlevselliğini yeniden kazanmaktadır (Yalçın, 2021). İnsan haklarına, sosyal adalete ve bireylerin yaşamlarına yönelik bağlamsal bir anlayışla hareket eden sosyal hizmet uzmanları, kadına yönelik şiddetin önlenmesinde etkili olan gerekli yapısal değişiklikler için sosyal politikaların geliştirilmesi, hukuki inceleme, araştırma ve savunuculuk faaliyetlerini gerçekleştirmektedir (AASW, 2008).

2.3. Aile Bütünlük Duygusu

Aaron Antonovsky tarafından 1979 yılında yayınlanan *Health, Stress and Coping* adlı kitabında “Sağlığın teşviki ve geliştirilmesi” ile ilgili olarak “Salutogenez” kavramı ortaya atılmıştır. Salutogenez genel olarak, yaşam süresince elde edilen deneyimlerin bireyin bütünlük duygusunun gelişiminde etkili olduğunu savunan bir sağlık modeli olarak ifade edilmektedir (Mittelmark ve Bauer, 2022). Bu modelde Antonovsky, sağlık kavramına yönelik sağlıklı ya da sağlıksız şeklindeki klasik yaklaşımdan uzaklaşarak sağlık kavramına yeni bir bakış açısı getirmiş ve özellikle bireyin sağlıklı olabilmesi için gerekli unsurlar üzerinde durmuştur (Gençer, 2019).

Antonovsky'nin salutogenez teorisine dayanan bütünlük duygusu kavramı ise, bireyin yaşamı boyunca karşılaştığı stresörlere karşı yapıcı ve sağlıklı olmaya ilişkin eğilimini ifade

etmektedir (Löyttyniemi ve ark., 2004). Bütünlük duygusu, bireyin yaşama bakış açısını ve strese neden olan sorunlara cevap verebilme yeteneğini yansıtmakta olup yaşamı yapılandırılmış, yönetilebilir ve anlamlı olarak kabul etmek için evrensel bir yönelim olarak kabul edilmektedir. Bireyleri içsel bir güvenle, sahip oldukları kaynakları ortaya çıkarmaya, belirlenen kaynakları kullanmaya ve faydalanmaya yönlendiren bireysel bir düşünce, var olma ve eyleme geçme biçimidir (Lindström ve Eriksson, 2005). Bireyler yaşadıkları durumları farklı bir bakış açısıyla ele almayı ve farklı şekilde değerlendirmeyi öğrendiğinde, yaşamlarında strese neden olan durumların üstesinden gelmek için doğru genelleştirilmiş direnç kaynaklarını seçebilmektedir. Bu durum ise bütünlük duygusunun güçlendirilmesini sağlayacak yaşam deneyimlerinin olmasını sağlayabilmektedir (Super ve ark., 2016).

Antonovsky ve Sourani (1988)'ye göre bütünlük duygusunun, birbiri ile ilişkili olan üç bileşeni bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla anlaşılabilirlik, yönetilebilirlik ve anlamlılık olarak isimlendirilmiştir. Dünyanın düzenli veya düzenlenebilir olmasını bekleme eğilimi, sorunların yapısının bilişsel olarak aydınlatılmasını kolaylaştırmaktadır. Bu sorunların ortaya çıkardığı ihtiyaçların yönetilebilir olmasını bekleme eğilimi, bireyi var olan potansiyel kaynaklara ulaşmaya yönlendirmektedir. Hayatı anlamlı görme eğilimi ise, sorunlarla baş etmeye yönelik motivasyonu artırmaktadır. Ayrıca bütünlük duygusunun aktif, farklı ya da özel bir baş etme stili olmadığı belirtilmiştir. Bütünlük duygusunun ayırt edici yanı, özellikle uygun olduğuna inanılan baş etme yöntemlerini seçmede esnekliğin olmasıdır. Bu durum ise kişinin içerisinde bulunduğu duruma ve kültüre göre farklılık gösterebilmektedir. Bu yaklaşım ile yüksek bir bütünlük duygusuna sahip olan bireyin, stresörlere karşı uygun potansiyel kaynakları hayata geçirmesi ve bu sayede sağlıklı olabilmesi için motivasyonel ve bilişsel bir temelini olduğu kabul edilmektedir (Antonovsky ve Sourani, 1988). Bütünlük duygusunun bileşenlerinden anlaşılabilirliğin en üst noktası, bireyin yaşamış olduğu sorunla ilgili yaşamına uygun, açık ve yapılandırılmış bir biçimde stres etkenini deneyimlediği ve algıladığı anı ifade etmektedir. Bu uyum ile birlikte birey, iç ve dış uyaranların hayatın akışına göre “beklenir” ve “açıklanabilir” olduğunu düşünmektedir (Bag, 2017). Stres yaratan durumla baş etmedeki temel unsur, öncelikle belirli bir düzeyde sorunu anlayabilmektedir. Çünkü birey anladığı bir durumu daha kolay yönetebilmektedir (Eriksson ve Mittelmark, 2017). Yönetilebilirlik bileşeni ise, bireyin uyaranların neden olduğu sorunla baş edebilecek yeterli iç ve dış kaynaklara sahip olduğu hissini ifade etmektedir (Bag, 2017). Resmi kaynaklar içerisinde özel ve kamu kurum ve kuruluşları yer alırken, gayri resmi kaynaklar içerisinde aile, arkadaş grupları, meslektaşlar ve kişinin zor durumlarda güveneceği önemli kişiler yer almaktadır. Bireyin strese neden olan

sorunlarla baş edebilmesi için motive olması, sorunları çözmek için istekli olması ve soruna ilişkin süreci yürütebilmeye anlam yüklemesi gerekmektedir. Bu durum ise bütünlük duygusunun anlamlılık bileşeninin ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Eriksson ve Mittelmark, 2017). Anlamlılık bileşeni, bireyin içerisinde bulunduğu durumla ilgili anlamlandırmalar yaparak bireysel olarak sorunla başa etme sürecine odaklanmasını ifade etmektedir (Bağ, 2017). Kişinin, yaşadığı sorunları çözmek için belirli bir arzuya ve gerilme neden olan stres deneyimlerinden kurtulmak için çaba harcamaya istekli olması gerekmektedir (Eriksson ve Mittelmark, 2017).

Salutojenik modelin merkezinde yer alan bütünlük duygusunun güçlendirilmesi, bireylerin stres yaratan olaylara karşı direnmelerini ve üstesinden gelmelerini kolaylaştıracak kaynakları bulma becerilerini artırmaktadır. Bireyler günlük yaşamlarında karşılaştıkları stres durumlarıyla baş etmek için geliştirilmiş direnç kaynakları kullandıklarında, ortaya çıkabilecek tutarlı ve anlamlı yaşam deneyimlerine sahip olduklarında bütünlük duygusu geliştirilebilmektedir. Fakat bu yaşam deneyimlerini oluşturabilmek için geliştirilmiş direnç kaynaklarını doğru seçmek ve kullanmak, güçlü bir bütünlük duygusunun olmasını gerektirmektedir. Bu nedenle bütünlük duygusunun geliştirilmesi karışık, etkileşime dayalı ve bağlantılı bir süreci kapsamaktadır (Super ve ark., 2016). Bununla birlikte Antonovsky (1987), çocukluk ve ergenlik dönemi deneyimleriyle bütünlük duygusunun gelişeceğini, önce genç yetişkinlik döneminde sabit devam edeceğini ve ileriki yaşam dönemlerinde küçük değişimler yaşayacağını ileri sürmüştür (Akt. Nielsen ve Hansson, 2007).

Antonovsky ve Sourani (1988) tarafından bütünlük duygusu aile düzeyinde ele alınmış ve aile bütünlüğü duygusu şeklinde ifade edilmiştir. Ailenin sosyal bir sistem olduğu göz önünde bulundurulduğunda, sorunların çözümünde aile baş etme stratejisi olarak kullanılan aile bütünlük duygusu, sorunlarla baş etmede ve bireysel olarak ailedeki her bireyin uyum sürecini şekillendirmede önemli bir belirleyici olarak görülmektedir (Hsiao ve ark., 2017).

Sağlıklı bir aile ilişkisinin kurulmasında aile bütünlüğü duygusundan da bahsedilmesi gerekmektedir (Neyişçi ve ark., 2022). Antonovsky ve Sourani (1988)'ye göre, çiftler arasında paylaşılan güçlü bir aile tutarlılığı duygusunun, stres etkenlerinin neden olduğu araçsal ve duygusal sorunların en iyi şekilde çözümlenmesi için motivasyonel, algısal ve davranışsal olarak temel sağladığı öne sürülmektedir. Ngai ve Ngu (2011), Çin'de 128 çiftle yaptıkları çalışmada, aile bütünlük duygusu daha güçlü olan eşlerin aile yaşamlarından ve evlilik ilişkilerinden daha fazla memnun olduklarını ve daha az kaygı yaşadıklarını tespit

etmiştir. Minic ve ark. (2021) tarafından Sırbistan’da 394 ebeveyn ile yapılan çalışmada ise, ebeveynlerin aile bütünlüğü duygusu ile aile hayatından memnuniyetleri ve kriz eğilimleri arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Gençler (2019) çalışmasında İstanbul’da yaşayan ve yakın romantik ilişkisi olan 148 yetişkin ile gerçekleştirdiği çalışmada aile bütünlük duygusu ve benlik saygısının yakın romantik ilişkiler üzerindeki etkisini araştırmıştır. Çalışmada sonucunda, aile bütünlük duygusu ve benlik saygısı ile yakın romantik ilişkilerde bağlanma kaygı ve kaçınmacı alt boyutları arasında ilişki olduğu saptanmıştır.

Aile içerisindeki stresörlerden kaynaklanan çatışmaların çözümlenmesinde etkili bir unsur olan bütünlük duygusu, stres kaynaklarının belirlenmesine ve yönetilmesine olanak sağlamakta (Kayma ve ark., 2022) ve bireylerin yaşamlarındaki stres olaylarına karşı gösterdikleri uyum sağlama yetenekleri ve var olan güçleri üzerinde durmaktadır (Kayma ve ark., 2022). Bu bağlamda Anderson (1998) tarafından hasta bir bireyin bulunduğu 78 Amerikalı ailenin dahil edildiği çalışmada, yüksek aile bütünlük duygusunun aile yaşam kalitesini yordadığı ve stresin aile kalitesi üzerindeki etkisini azaltmada aracılık rolü oynadığı saptanmıştır. Turan (2015) tarafından yapılan çalışmada ise bireylerin aile bütünlük duygusunun ve eş desteğinin evlilikte problem çözme becerilerini yordayıp yordamadığı araştırılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre aile bütünlük duygusunun yönetilebilirlik alt boyutuyla evlilikte problem çözme becerileri arasında negatif yönde, aile bütünlüğü ölçeğinin alt boyutlarından olan anlamlılık ile evlilikte problem çözme becerileri arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

2.3.1. Aile Bütünlük Duygusu ve Psikolojik Şiddet Üzerine Yapılmış Çalışmalar

Sitarczyk (2013) tarafından yapılan çalışmada deney grubunda aile içi şiddet mağduru olan ve bireysel danışmalık alan 29 kadın yer alırken, kontrol grubunda ise daha önce aile içi şiddete maruz kalmamış 27 kadın yer almıştır. Çalışma kapsamında deney ve kontrol grubu karşılaştırılmış ve şiddete maruz kalan kadınların aile bütünlük duygusunun daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca şiddet mağduru kadınların, kontrol grubundaki kadınlara göre anlaşılabilirlik ve yönetilebilirlik alt boyutu puanlarının istatistiksel olarak daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Ley ve Rato Barrio (2013) tarafından yapılan çalışmada şiddete maruz kalan kadınlara yönelik psikososyal sağlık programı geliştirilmiş ve sonuçları değerlendirilmiştir. Çalışmada hareket etme, oyunlar ve spor yoluyla psikososyal müdahalelerin ve sağlığın geliştirilmesini

katkı sağlayacak bilgi ve deneyimin paylaşılması ve bütünlük duygusunun güçlendirilmesi amaçlanmıştır. Yürütülen programın sonunda, şiddete maruz kalan kadınların sosyalleşme ve karşılıklı destek geliştirdikleri, güvenilir ve destekleyici bir ortamda sorunlarıyla doğrudan yüzleşme fırsatı buldukları ve yaşam deneyimlerini ve duygularını yeniden değerlendirebildikleri görülmüştür. Çalışmada elde edilen sonuçlar, programa katılan kadınların daha yüksek bütünlük duygusu puanına sahip olduklarını göstermiştir.

Sawada ve ark. (2021) tarafından yapılan çalışmada annelerin şiddet deneyimleri ile sert ebeveynlik arasındaki ilişkide bütünlük duygusunun etkisi incelenmiştir. 487 annenin katıldığı çalışmada çeşitli şiddet deneyimleri olmasına rağmen yüksek bütünlük duygusu olan annelerin, iç ve dış kaynaklardan faydalandıkları, kendileriyle ilgili dezavantajların ve stres etkenlerini kontrol edebildikleri, şiddet içermeyen ve sağlıklı ebeveynliği seçebildikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Parker ve Lee (2007) yakın ilişkilerde şiddete maruz kalan 143 kadın ile yürüttükleri çalışmalarında şiddet, başa çıkma ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkileri incelemiştir. Bu kapsamda çalışmada istismarın özelliklerini, problem odaklı ve duygu odaklı başa çıkmayı, bütünlük duygusunu ve dört psikolojik sağlık ölçüsünü ele almışlardır. Çalışma kapsamında bütünlük duygusunun psikolojik sağlık üzerinde doğrudan etkisi olduğu, ayrıca duygu odaklı başa çıkma ve bütünlük duygusunun, şiddet deneyimi ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda çalışmada şiddet gibi olumsuz durumlara karşı, bütünlük duygusu ile paralel olan anlam bulmanın daha iyi bir psikolojik iyi oluşa neden olacağı belirtilmektedir.

Divin ve ark. (2013) tarafından yaşları 55-75 arasında değişen 7 kadınla yapılan nitel çalışmada, görüşmeler sonucu elde edilen bulgular 5 kategori altında değerlendirilmiştir. Bunlar sırasıyla, bütünlük duygusunu erken dönem itibarıyla şekillendiren kötü muamele; Bütünlük duygusunu tehdit eden yakın partner şiddeti; yakın partner şiddeti bağlamında salutogenesis seçimler, barış arayışı ve mücadelenin ortasında güç kaynaklarıdır. İlk 2 kategori, kadınların kendi deneyimlerine ilişkin anlayışlarını ve bütünlük duygusunu şekillendiren yaşam deneyimlerini tanımlamaktadır. Üçüncü kategoride ise, katılımcıların yakın partner şiddeti deneyimlerini yönetmek için seçtikleri yollarından bazılarını açıklamaktadır. Dördüncü kategori kapsamında kadınların yaşam boyu süren barış ve huzur arayışları ve olumsuzluklara karşı yaşamlarında anlam bulma çabaları ele alınmıştır. Son kategoride ise sağlıklı kalmalarını sağlayan kaynaklar belirlenmiştir. Bu kaynaklar içerisinde

aile ve arkadaşlar tarafından sağlanan sosyal destek, maneviyat, doğa ve evcil hayvanlar yer almıştır.

Scheffer-Lindgren ve Renck (2008) tarafından hem nitel hem nicel yöntemin kullanıldığı çalışmada İsveç'te yakın partner şiddetine maruz kalan kadınların yaşadıkları psikolojik ve zihinsel sorunların incelenmesi ve bu kadınların bütünlük duygusunu ve kişisel kaynaklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerde, şiddetin korku, belirsizlik, utanç ve suçluluk duygularına yol açtığı ve uzun süreli psikolojik stres tepkilerine neden olduğu ortaya koyulmuştur. Ayrıca araştırmada katılımcıların bütünlük duygusu puanlarının 21 ile 81 arasında değiştiği ve 55,57 ortalama puanla beklenmedik şekilde yüksek bir bütünlük duygusuna sahip oldukları belirlenmiştir.

Hensing ve Alexanderson (2000) tarafından yapılan çalışmada, aile içi şiddete ve cinsel istismara maruz kalan kadınların daha önce bu durumlara maruz kalmayanlara göre bütünlük duygusu puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Krantz ve Östergren (2000) tarafından İsveç'te yaşayan 40-50 yaş aralığındaki kadınlarla yapılan çalışmada düşük bütünlük duygusu ile yetişkinlik döneminde şiddete ya da istismara maruz kalma arasında ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

2.4. Evlilik Doyumu

Evlilik, aile kurumunun kurulmasını ve yeni nesillerin yetiştirilmesini sağlayan en önemli ve temel insan ilişkisi olarak tanımlanmaktadır (Larson ve Holman, 1994). Dönmez ve Tunç (2019)'a göre toplumun temel yapısının kurulmasında etkili olan ve toplum ve birey üzerindeki işlevi nedeniyle büyük bir gücü elinde bulunduran evlilik, hayatın isteğe dayalı bir biçimde paylaşılması olarak ifade edilmektedir. Bununla birlikte bireyi fiziksel ve psikolojik olarak etkileyen evlilik ve aile kurumunun hem bireysel hem de toplumsal huzuru sağlamadaki önemi ön plana çıkmaktadır. Ayrıca sağlıklı evlilik ve aile ilişkilerinin kurulması, sağlıklı bir toplum yapısının oluşmasında etkili olan aile kurumunun süreklilik kazanmasına da katkı sağlamaktadır. Evli bireyler fizyolojik, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını evlilik birliği içerisinde karşılamaktadır. Ayrıca toplumun devamlılığının sağlanması için var olan toplumsal değerlerin gelecek nesillere iletilmesi de evlilik yoluyla kurulan aile aracılığıyla sağlanmaktadır. Bu nedenle toplum tarafından, sağlıklı evlilik ilişkilerine büyük önem verilmektedir (Tekin-Çatal ve Kalkan, 2019).

İnsan hayatındaki önemli yaşam deneyimlerinden biri olan evliliğin yapısı, kişinin yaşam kalitesini doğrudan etkilemektedir (Hünler ve Gençöz, 2003). Genel olarak bireylere sosyal, psikolojik ve ekonomik açıdan katkı sağlayan evlilik, böylece bireylerin daha iyi ve kaliteli bir hayat sürmelerini sağlamaktadır. Bu bağlamda yaşam kalitesinin üzerinde mutlu evlilik ilişkilerinin etkisi görünür hale gelmekte, kişiler mutlu bir evlilik ile doyumunu yüksek bir hayat yaşayabilmektedir. Bu noktada başarılı bir evlilik için en önemli kavramlardan biri olan evlilik doyumunu ön plana çıkarmaktadır (Çağ ve Yıldırım, 2013).

Literatüre bakıldığında evlilik doyumunu kavramının birçok tanımı bulunmaktadır. Shareh ve Sani (2019) bireylerin evlilik yaşamlarından aldıkları doyumunu “evlilik doyumunu” olarak ifade etmektedir. Bir başka tanımda evlilik doyumunu, kişinin sahip olduğu evlilik ilişkisinin kendi istek ve beklentilerini karşılama düzeyine yönelik algısı olarak nitelendirilmektedir (Ünal ve Akgün, 2022). Rebello ve ark. (2014)’ya göre evlilik doyumunu genel olarak bireyin evliliğinin, içinde yaşadığı kültür ve toplumun beklenti ve sorumluluklarına ne ölçüde yanıt verdiğiyle ilgilidir. Yedirir ve Hamarta (2015)’ya göre ise evlilik doyumunu, evlilik ilişkisinde hissedilen mutluluğu ifade etmektedir. Yıldız ve Baytemir (2016) ise evlilik ilişkilerinde yaşanan olumsuz süreçlerin çiftlerde mutsuzluğa yol açtığını, mutlu bir evliliğin kurulmasında evlilik yapısının, evlilik doyumunun ve çiftler arasındaki uyumun önemli olduğunu belirtmektedir.

Evlilik ilişkisinin devamlılığında bireyin var olan ilişkiyi alternatif ilişkilere kıyasla daha olumlu görmesi, ilişkiye yatırım yapması ve ilişkiden yüksek doyum alması etkili olmaktadır. Evlilikte devamlılığı ifade eden evlilikte istikrar kavramının bir unsuru olarak doyum kavramı, kişinin ilişkisine yönelik beklenti ve düşünceleri kapsamında ilişkisinden memnun olup olmamasına ilişkin durumu kapsamaktadır (Ünal ve Akgün, 2022). Bu noktada Li ve Fung (2011) evlilik hedeflerini evlilik doyumunu kapsamında ele alan dinamik evlilik doyumunu teorisini ortaya koymuştur. Bu teoriye göre evlilik hedefleri, evlilik doyumuna etki eden pek çok unsurla bağlantılıdır. Teori, evlilik boyunca ulaşılması gereken hedeflerin olduğunu ileri sürmekte ve evlilik hedeflerini arkadaşlık hedefleri, kişisel gelişim hedefleri ve araçsal hedefler olmak üzere üç başlık altında incelemektedir. Belirtilen hedeflerin önceliği ise yetişkinlik dönemi boyunca değişmektedir. Örneğin genç yetişkinlik döneminde kişisel gelişim hedefleri öncelik kazanırken, orta yetişkinlik döneminde araçsal hedefler, geç yetişkinlik döneminde ise arkadaşlık hedefleri ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda teori, evlilikte belirlenen hedeflerin gerçekleşip gerçekleşmemesinin evlilik doyumunu etkileyen

önemli bir faktör olduğunu savunmaktadır. Ayrıca alanyazın incelendiğinde evlilik doyumunu etkileyen birçok faktörün olduğu görülmektedir. Bunlar içerisinde cinsiyet (Jose ve Alfons, 2007; Uğur ve Baş, 2022; Çalık, 2022), yaş, (Gorchoff ve ark., 2008; Çalık, 2022), çocuk sahibi olma (Twenge ve ark., 2003; Çağ ve Yıldırım, 2018; Çalık, 2022) çocuk sayısı (Twenge ve ark., 2003; Yiğit, 2018), evlilik türü (Uğur ve Baş, 2022), evlilik yaşı (Uğur ve Baş, 2022) ve evlilik süresi (Çağ ve Yıldırım, 2018; Yiğit, 2018; Çalık, 2022) gibi faktörler yer almaktadır.

Evlilik ilişkilerinde yaşanan iletişim sorunları, şiddetin artmasına ve evlilik doyumunun azalmasına neden olmaktadır (Eskin, 2012). Bu kapsamda literatürde yapılan pek çok çalışmanın olduğu görülmektedir. Örneğin Kasapoğlu ve ark. (2017) kişilerarası olumlu ilişki kurma düzeyi arttıkça evlilik doyumunun da arttığını belirtmektedir. Ancak evlilikte sorun yaşayan çiftler yaşamayanlara göre daha az olumlu iletişim kullanmakta, daha fazla talep etme-geri çekilme örüntüsü sergilemekte, iletişimden daha fazla kaçınmakta, daha fazla çatışma yaşamakta ve birbirlerinden psikolojik olarak daha çok uzaklaşmaktadır (Litzinger ve Gordon, 2005). Greeff ve Bruyne (2000) göre evlilikteki çatışmalar yapıcı bir şekilde çözüme kavuşturulduğunda olumlu katkılar sağlarken, yıkıcı bir biçimde sonuçlanan çatışmalar genellikle çiftlerin düşük evlilik doyumu yaşamasına neden olmaktadır. Hünler ve Gençöz (2003) ise evli çiftlerde artan boyun eğici davranışların, problem çözme becerilerinin azalmasına bu durumun ise evlilik doyumunun düşmesine neden olduğunu bildirmektedir. Askari ve ark. (2012) tarafından, iletişim ve çatışma çözme becerileri eğitiminin evlilik doyumuna etkisini incelemek amacıyla 54 kişilik deney grubu ve kontrol grubu oluşturulmuş ve öntest-sontest çalışması yapılmıştır. Çalışmada, deney grubunun sontest ortalamasının öntest ortalamasına göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Çalışma sonuçları, iletişim ve çatışma çözme becerileri eğitiminin, İranlı çiftler arasındaki evlilik doyumunu artırmada etkili olduğunu göstermiştir. Greeff ve Bruyne (2000) tarafından 57 çift ile yapılan çalışmada ise, evlilik doyumu ile çatışma yönetim tarzları arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen bulgular, en yüksek evlilik doyumunun eşlerden birinin veya her ikisinin iş birliğine dayalı çatışma yönetimi stilini kullandığı ilişkilerde görüldüğü, en düşük evlilik doyumunun ise eşlerden birinin veya her ikisinin rekabetçi çatışma yönetimi stilini kullandığı çiftlerde elde edildiği belirlenmiştir. Çalışma kapsamında evlilik doyumunu etkilediği düşünülen kavramlardan biri de evlilikte maruz kalınan şiddet durumudur. Eskin (2012)'e göre evlilikte şiddet olayları, genellikle ilişkilerinde sorun olan çiftlerde ortaya çıkmaktadır. Ayrıca evlilikte yaşanan sorunların hem nedeni hem sonucu şiddet olabilmektedir.

2.4.1. Evlilik Doymu ve Psikolojik Şiddet Üzerine Yapılmış Çalışmalar

Panuzio ve DiLillo (2013) evliliğin ilk yılındaki çiftlerde fiziksel, psikolojik ve cinsel yakın partner şiddeti ile evlilik doymu arasındaki eş zamanlı ve boylamsal ilişkiyi araştırmıştır. Çalışma sonuçları hem erkek hem kadın tarafından uygulanan yüksek düzeydeki yakın partner şiddetinin mağdurun düşük evlilik doymu ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmanın bir diğer önemli sonucu ise psikolojik partner şiddetinin diğer partner şiddeti türlerine göre evlilik doymunun önemli bir belirleyicisi olarak ön plana çıkmasıdır.

Testa ve Leonard (2001) tarafından yapılan çalışmada, yakın partner şiddetine maruz kalmanın kadınların psikolojik iyi oluşu, evlilik doymu ve evlilik istikrarı üzerindeki etkisi boylamsal olarak araştırılmıştır. Araştırmada, evliliğin ilk yıllarında yaşanan psikolojik yakın partner şiddetinin düşük evlilik doymu ile ilişkili olduğu ortaya koyulmuştur.

Stith ve ark. (2008) heteroseksüel ilişkilerde evlilik doymu ve evlilik uyumsuzluğu ile yakın partner şiddeti arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla meta-analiz çalışması gerçekleştirmiştir. Meta-analiz sonuçlarına göre, azalan evlilik doymunun ve artan evlilik çatışmalarının, romantik ilişkilerde yaşanan fiziksel şiddet ile pozitif yönde ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Yiğit (2018) çalışmasında evli kadınların evlilik doymaları, psikolojik iyi oluşları ve aile içi şiddet düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma kapsamında, duygusal şiddet ve sözel şiddet ayrı ayrı analiz edilmiş olup kadınların evlilik doymaları ile evliliklerinde maruz kaldıkları duygusal ve sözel şiddet arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Bozyel (2019) tarafından Mersin ilinde 194 evli kadın ile yürütülen çalışmada, kadınların şiddete maruz kalıp kalmamasına göre evlilik doymu ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri karşılaştırılmıştır. Araştırmada 58 katılımcı yalnızca psikolojik şiddete maruz kalırken hem psikolojik hem de fiziksel şiddete maruz kalanların sayısı 57 olarak belirlenmiştir. Araştırma sonuçları, kadınların şiddete maruz kalıp kalmamasının, evlilik doymunun aile ve cinsellik alt boyutları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Byrne ve Arias (1997) 66 çift ile yürüttükleri çalışmada, evlilik doymu ile partner şiddeti arasındaki ilişkide olumsuz partner davranışına ilişki nedensellik ve sorumluluk

yüklemelerinin düzenleyici etkisini araştırmışlardır. Araştırmada sadece kadın katılımcıların sorumluluk yüklemelerinin, evlilik doyumunu ile partner şiddeti arasındaki ilişkide aracılık yaptığı tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar, düşük evlilik doyumunun partner şiddeti üzerinde doğrudan etkisinin olduğunu, bununla birlikte evlilik ilişkilerinde sorun yaşayan kadınların, eşlerini olumsuz davranışları nedeniyle suçlu olarak algılanması nedeniyle saldırgan davranışlara başvurma ihtimallerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Williams ve Frieze (2005) Ulusal Komorbidite Araştırması'ndan elde edilen veriler kapsamında evli ya da birlikte yaşayan 3519 kişi ile yürüttüğü çalışmasında, şiddete maruz kalan kadınların erkeklere göre ciddi oranda daha çok psikolojik sıkıntı yaşadığını ve daha düşük evlilik doyumuna sahip olduğu ortaya koymuştur.

Meredith ve ark. (1986) tarafından 304 evli ebeveyn ile yapılan çalışmada, aile ilişkilerinden alınan doyum ile aile içi şiddet arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonuçları artan şiddete olaylarına karşılık evlilik doyumunun, ebeveyn doyumunun ve aile gücünün ciddi oranda düştüğünü göstermektedir.

Hammet ve ark. (2021) yakın partner saldırganlığı ile evlilik doyumunu arasındaki ilişkinin yönünü araştırmak amacıyla yeni evli çiftleri evliliğinin ilk 2,5 yılı boyunca 9 ay aralıklarla 4 kez incelemiştir. Çalışma sonuçları, düşük evlilik tatmini yaşayan çiftlerin yüksek düzeyde yakın partner saldırganlığı bildirdiklerini göstermektedir.

Sánchez ve Mota (2023) Meksika'da yaşayan 208 bireyle yaptıkları çalışmada, evlilik doyumunu ile cinsiyet rolleri, benlik saygısı, başa çıkma yöntemleri ve algılanan partner şiddeti türleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmada, evlilik doyumunu düşük olan kadınların eşlerinden tehdit, aşağılama, küçümseme ve psikolojik şiddet algıladıklarını, itaatkâr bir cinsiyet rolü üstlendiklerini ve eşlerine karşı kaçınmacı başa çıkma yöntemi kullandıklarını ortaya koymuşlardır.

Yücel (2018) Kuzey Kıbrıs'ta yaşayan 501 evli bireyi dahil ettiği çalışmasında, yakın partner şiddetinin evlilik doyumunu üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada sadece sözlü partner şiddeti bildiren bireyler ile hem sözlü hem de fiziksel partner şiddeti bildiren bireylerin evlilik doyumlarının partner şiddeti bildirmeyenlere göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca erkeklerin evlilik doyumları üzerinde sadece sözel partner şiddetinin daha güçlü bir etkisi olduğu tespit edilirken, kadınlarda ise hem sözel hem de

fiziksel partner şiddetinin evlilik doyumu üzerinde daha güçlü bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır.

Julian ve ark. (1999) tarafından yapılan çalışmada evlilik doyumundaki azalmaların evlilikte sözlü saldırganlığının artmasında etkisi olduğu saptanmıştır. Ayrıca evlilik ilişkilerinden memnun olan kadınların, eşlerinin kendilerine daha az sözlü saldırganlıkta bulunduğu, evlilik ilişkilerinden daha memnun olan erkeklerin ise eşlerine daha az sözlü saldırganlıkta bulunduğu tespit edilmiştir.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi hakkında bilgiler verilmiştir. Araştırma deseni, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin değerlendirilmesi, araştırmanın etik boyutu, araştırmanın değişkenleri ve sınırlılıklarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırma Deseni

Çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel araştırma yöntemi, kesin ve genellenebilir sonuçlar elde etmek amacıyla sayısal verilerin kullanıldığı araştırmaları kapsamaktadır. Görgül ve tümdengelim yaklaşımını temel alan nicel araştırmalarda, nesnellik ve tekrarlanabilirlik ön plana çıkmaktadır. Olguya ilişkin ne sıklıkla, ne kadar, ne ölçüde gibi soruların cevaplanmaya çalışıldığı bu araştırmalarda öncelikle sayısal veriler toplanmakta, elde edilen veriler istatistiksel yöntemlerle analiz edilmekte ve kesin olarak kabul edilen sonuçlar elde edilmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2018). Nicel araştırmalar kapsamında sıkça kullanılan araştırma modellerinden biri de tarama modelleridir. Tarama araştırmalarında, bireylerin belli bir konu üzerindeki görüş, tutum, inanç ve beklentilerini anket kullanılarak tespit edilmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2018). Tarama araştırmalarının bir türü olan ilişkisel tarama modeli ise, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarılmasını sağlayan tarama modeli olarak ifade edilmektedir (Karasar, 2010). Bu kapsamda evli kadınlara yönelik psikolojik şiddetin, aile bütünlük duygusu ve evlilik doyumuna etkisinin incelendiği bu çalışmada, tarama modellerinden biri olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini Konya ilinde ikamet etmekte olan evli kadınlar oluşturmaktadır. Bu kapsamda Türkiye İstatistik Kurumu (2020) verileri incelenmiş olup Konya ilinde ikamet eden evli kadınların sayısının 556.416 olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın örneklem büyüklüğünün belirlenmesi için Barlett ve ark. (2001) tarafından uyarlanan formül kullanılmıştır (Akt. Gürbüz ve Şahin 2018).

Tablo 3.1.Örneklem Büyüklüğü Hesaplama Formülü.

$n = \frac{n_0}{1 + n_0/N}$	$n_0 = \frac{t^2 \cdot s^2}{d^2}$	N: Evren büyüklüğü n: Örneklem büyüklüğü t: Güven düzeyine karşılık gelen değer s: Standart sapma d: Kabul edilebilir sapma toleransı
Araştırmada; t değeri 0.05 için 1.96, d değeri için 0.05 ve s değeri için 0,5 değeri esas alınmıştır.		

Tablo 3.1.'de kullanılan formül ile yapılan hesaplamalar doğrultusunda örneklem büyüklüğü minimum 384 olarak belirlenmiştir. Belirlenen örneklem büyüklüğüne ulaşmak için olasılığa dayalı olmayan gelişigüzel örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama sürecinde online anket sistemi ile 311 katılımcıya, yüz yüze ise 83 katılımcıya ulaşılmıştır. Yüz yüze doldurulan 4 anket hatalı ve eksik doldurulduğu için çalışmadan çıkarılmış ve çalışmaya toplam 390 kişi dahil edilmiştir.

Çalışmaya dahil edilme şartları:

- Çalışmaya gönüllü olarak katılmak,
- Evli olmak,
- Konya ilinde ikamet etmek,
- 18-65 yaş aralığında olmak şeklinde belirlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Yapılan araştırmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği, Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği ve Evlilik Yaşamı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından literatür incelenerek oluşturulmuştur. Bu formda; yaş, öğrenim düzeyi, eş öğrenim düzeyi, evlenme şekli, evlilik süresi, çocuk sahibi olma durumu, çocuk sayısı, aile tipi, çalışma durumu ve ekonomik düzey gibi değişkenlerle ilgili bilgi toplamaya yönelik sorulara yer verilmiştir.

Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği: Tolman (1989) tarafından erkeklerin kadın partnerlerine uyguladığı psikolojik şiddeti ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 48 madde ve iki alt boyuttan (baskınlık-izolasyon ve duygusal-sözel) oluşmaktadır. Türkçeye uyarlaması ise Vatandaşlar ve Hatipoğlu Sümer (2019) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçekte

Likert tipi puanlama ile 1 (hiç) ve 5 (çok sık) skalasında alınmakta olup UD (uygun değil) seçeneği de mevcuttur. Ölçeğin faktör yapısı orijinaliyle karşılaştırılmış ve mevcut örneklemdaki faktör yapısının orijinalinden farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bazı maddeler çıkarıldığında (27, 36, 42 ve 45. Madde) ve faktör yapısı yeniden oluşturulduğunda KYPŞÖ hem kadınlarda hem de erkeklerde geçerli ve güvenilir, dört alt boyutlu bir ölçek olarak son halini almıştır. Bu alt boyutla kötü davranma, kısıtlama, kıskançlık ve eleştiridir. Ölçek, her bir alt boyuttaki maddelere verilen puanların toplanması ile elde edilen dört adet puan vermektedir. Yüksek puanlar, ilgili alt boyuttaki psikolojik şiddet türüne daha sık maruz kalındığı anlamına gelmektedir. Her bir alt boyutun güvenilirlik değeri sırayla $\alpha=,96$; $\alpha=,90$; $\alpha=,85$ ve $\alpha=,70$ 'tir. Ölçeğin genel güvenilirliği ise $\alpha=,97$ 'dir. (Vatandaşlar ve Hatipoğlu Sümer 2019). Bu çalışma için Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği ve alt boyutlarının güvenilirlik katsayı değerleri (Cronbach's Alpha) Tablo 3.2.'de verilmiştir.

Tablo 3.2. Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği (KYPŞÖ) Cronbach's Alpha Değerleri.

	Cronbach's Alpha
Kötü Davranma Alt Boyutu	,962
Kısıtlama Alt Boyutu	,885
Kıskançlık Alt Boyutu	,766
Eleştiri Alt Boyutu	,761
KYPŞÖ Ölçeği Toplam	,970

Aile Bütünlük (Tutarlılık) Duygusu Ölçeği: Ölçek, Antonovsky ve Sourani (1988) tarafından 26 madde olarak geliştirilmiştir. Daha sonra ise, ölçeğin 12 maddelik kısa formu Sagy (1998) tarafından oluşturulmuştur. Ölçek, ergen ve yetişkinlere uygulanabilmekte ve kişilerin ailelerine ilişkin algıladıkları bütünlük duygusunu ölçmektedir. Ölçekte, 1 ile 7 arasında değişen 7'li likert tipi kullanılmıştır. Alınan yüksek puanlar bireylerin ailesine ilişkin bütünlük duygusunun yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin anlaşılabilirlik, yönetilebilirlik, anlamlılık olmak üzere 3 alt faktörü bulunmaktadır. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması, geçerlik ve güvenilirlik çalışması Çeçen (2007) tarafından gerçekleştirilmiştir. Çeçen (2007), 562 Üniversite öğrencisi ile yaptığı çalışmasında elde ettiği veriler üzerinde ölçeğin geçerlik çalışmaları kapsamında faktör analizi, madde analizi, benzer ve farklı ölçekler geçerliği tekniklerini kullanmıştır. Faktör analizi (n=437) sonucunda belirtilen örneklem üzerinde ölçeğin tek boyutlu bir yapıya uygun olduğunu, madde analizi çalışmalarında madde-toplam puan korelasyonlarının ,48 ile ,65 arasında değiştiğini belirlemiştir. Güvenirlik çalışmalarında ise ölçeğin Cronbach alfa (n=437) iç tutarlılık katsayısının ,80 ve iki hafta arayla uygulanan test tekrar test (n=55) güvenilirliğinin ise ,85 olduğunu saptamıştır. Her bir alt ölçek için hesaplanan iç tutarlılık katsayıları sırasıyla aile

bütünlüğü duygusu anlaşılabilirlik alt boyutu için ,68; yönetilebilirlik alt boyutu için ,71 ve anlamlılık boyutu için ,58'dir (Çeçen 2007). Bu çalışma için Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği ve alt boyutlarının güvenilirlik katsayı değerleri (Cronbach's Alpha) Tablo 3.3.'de verilmiştir.

Tablo 3.3. Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği (ABDÖ) Cronbach's Alpha Değerleri.

	Cronbach's Alpha
Anlaşılabilirlik Alt Boyutu	,638
Yönetilebilirlik Alt Boyutu	,649
Anlamlılık Alt Boyutu	,560
ABD Ölçeği Toplam	,819

Evlilik Yaşamı Ölçeği: Ölçek, Tezer (1996) tarafından evliliklerde sağlanan genel doyum düzeyini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. 10 sorunun yer aldığı ölçekte 5'li likert tipi puanlama kullanılmaktadır. “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneklerinden oluşmaktadır. Toplam puan, 10 ve 50 aralığında değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar daha yüksek evlilik doyumunu göstermektedir. Ölçeğin içinde olumlu yanıtı yönelmeyi önlemek için 2, 4 ve 5. maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçeğin güvenilirlik çalışması için yapılmış olan test tekrar test güvenilirliği ,85 olarak, Cronbach Alpha katsayısı ilk uygulamada ,91, ikinci uygulamada ise ,89 olarak bulunmuştur (Tezer 1996). Bu çalışma için Evlilik Yaşamı Ölçeğinin güvenilirlik katsayı değeri (Cronbach's Alpha) Tablo 3.4.'de verilmiştir.

Tablo 3.4. Evlilik Yaşamı Ölçeği (EYÖ) Cronbach's Alpha Değerleri.

	Cronbach's Alpha
Evlilik Yaşamı Ölçeği	,916

3.4. Verilerin Toplanması

Veri toplamaya başlamadan önce Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulundan ve Konya Valiliğinden gerekli izinler alınmıştır. Ankette yer alan soru ve ifadelerin katılımcılar tarafından anlaşılır olup olmadığının tespiti amacıyla gönüllü olarak katılmayı kabul eden 12 katılımcı ile ön uygulama yapılmıştır. Katılımcıların geri dönüşleri kapsamında gerekli düzenlemeler yapılarak veri toplama aşamasına geçilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu, Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği, Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği ve Evlilik Yaşamı Ölçeği ile anket formu oluşturulmuştur. Veri toplama süreci Ocak 2022-Eylül 2023 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Veriler online ve yüz yüze

olmak üzere iki farklı ortamda toplanmıştır. Online anket, Surveey.com ve Google.forms üzerinden hazırlanmıştır. Çalışmanın evreni içerisinde yer alan katılımcılara anket formunun linki mesaj yoluyla iletilmiştir. Çevrimiçi anket formunda öncelikle çalışmanın amacına, gönüllülük ve gizlilik esaslarına, araştırmacı ve danışman bilgilerine yer verilmiş olup çalışmaya gönüllü olarak katıldıklarına dair onaylamaları gereken bir buton eklenmiştir. Bu kapsamda Surveey.com üzerinden 212 katılımcıya, Google.forms üzerinden 99 katılımcıya ulaşılmıştır. Yüz yüze verilerin toplanmasında ise öncelikle Bilgilendirilmiş Onam Formu hazırlanmış ve gönüllü olarak katılmayı kabul eden katılımcılardan formu imzalaması istenmiştir. Çalışmanın amacı ve kapsamı hakkında bilgi verilmiş olup gönüllü olarak katılmayı kabul eden 83 katılımcıya ulaşılmıştır. Ancak 4 anketin eksik ve hatalı doldurulduğu tespit edilmiş ve çalışmadan çıkarılmıştır. Bu kapsamda çalışmanın örneklemini 390 katılımcı oluşturmuştur.

3.5. Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin analizi, bilgisayar ortamında SPSS Statistics 24 programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemler olarak sayı, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. Ayrıca Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği, Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği ve Evlilik Yaşamı Ölçeğinin bu çalışmadaki güvenilirliğini tespit etmek için Cronbach's Alfa değerleri hesaplanmıştır.

Çalışma soruları kapsamında yapılacak olan analizlerden önce verilerin normal dağılıma uygunluğu kontrol edilmiştir. Skewness (çarpıklık) değerinin -2, +2 arasında ve Kurtosis (basıklık) değerinin ise -7, +7 arasında olduğu durumlarda verilerin normal dağıldığı kabul edilmektedir (West ve ark., 1995; Khine, 2013). Bu doğrultuda veri seti üzerinde normallik testi yapılmış ve normal dağılım gösteren değişkenlerde gruplar arası farkı belirlemek için parametrik testlerden T-Testi ve Tek yönlü ANOVA; normal dağılım göstermeyen değişkenlerin analizinde ise non-parametrik testlerden Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Ayrıca ANOVA testi sonucunun anlamlı olması durumunda hangi gruplar arasında fark olduğunu tespit etmek amacıyla homojen dağılım gösteren gruplarda Post-Hoc testlerinden Tukey Testi, homojen olmayan gruplarda ise Dunnett T3 Testi kullanılmıştır. Normal dağılım gösteren iki değişken arasındaki ilişkinin belirlenmesi için Pearson Korelasyon analizi, normal dağılım göstermeyen değişkenler için Spearman Korelasyon analizi kullanılmıştır. Gürbüz ve Şahin (2018)'e göre korelasyon katsayısı (r) +1 değerine yaklaşıyorsa iki değişken arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu, -1

değerine yaklaşıyorsa iki değişken arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu, 0'a yaklaştığı durumlarda ise iki değişken arasında anlamlı bir ilişkiden bahsedilmeyeceği ifade edilmektedir. Korelasyon katsayısına ilişkin değerlendirmeler ise aşağıdaki Tablo 3.5.'de açıklanmıştır.

Tablo 3.5. Korelasyon Katsayılarının Değerlendirilmesi.

Kuvvetli (-)	Orta (-)	Zayıf (-)	Zayıf (+)	Orta (+)	Kuvvetli (+)
$-1 \leq r < -0.7$	$-0.7 \leq r < -0.3$	$-0.3 \leq r < 0$	$0 < r \leq 0.3$	$0.3 \leq r < 0.7$	$0.7 \leq r < 1$

Bağımsız değişkenin, bağımlı değişkenler üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla da basit doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi olarak 0,05 kabul edilmiştir.

3.6. Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmanın yürütülmesi için öncelikle Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünden onay alınmıştır (Ek.1). Araştırmanın etik açıdan uygunluğu ise Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu tarafından değerlendirilmiş ve 21/05/2021 tarih ve 2021/336 karar no ile uygun bulunmuştur (Ek.2). Çalışmanın Konya ilinde yürütülebilmesi için Konya Valiliğinden 30.09.2021 tarih ve E-28963378-492-23656 sayılı yazı kapsamında izin alınmıştır (Ek.3). Araştırma kapsamında Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği, Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği ve Evlilik Yaşamı Ölçeği'nin kullanılması için ölçekleri geliştiren veya uyarlayan araştırmacılardan e-posta yoluyla izin alınmıştır (Ek.4).

Çalışma verilerinin gizliliği araştırmacı tarafından sağlanmış olup, online veriler toplanırken anketin ilk sayfasına bilgilendirilmiş onam formu eklenmiş ve formu okuyup çalışmaya gönüllü olarak katıldıklarını onayladıkları bir buton eklenmiştir. Yüz yüze veriler toplanırken ise katılımcılara öncelikle çalışmanın amacı, çalışmaya katılımın gönüllülük esasına dayandığı, toplanan verilerin sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacağı ve verilerin gizli tutulacağı, ankete katılım aşamasında herhangi bir rahatsızlık duymaları halinde anketi istedikleri zaman sonlandırabilecekleri konusunda açıklama yapılmış ve yazılı olarak onaylamaları için de Bilgilendirilmiş Onam Formu verilmiştir. Forma ilişkin bir örnek Ek.5'te sunulmuştur.

3.7. Araştırmanın Değişkenleri

Çalışmaya ilişkin bağımlı ve bağımsız değişkenler aşağıda verilmiştir.

3.7.1. Bağımlı Değişkenler

Çalışmanın bağımlı değişkenleri, aile bütünlük duygusu ve evlilik doyumudur.

3.7.2. Bağımsız Değişkenler

Çalışmanın bağımsız değişkenleri; kadınlara yönelik psikolojik şiddet düzeyi ve katılımcıların yaşı, eğitim düzeyi, eşinin eğitim düzeyi, evlilik türü, evlilik süresi, çocuk sahibi olma durumu, çocuk sayısı, aile türü, çalışma durumu ve ekonomik düzeyidir.

3.8. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmaya ilişkin sınırlılıklar aşağıda verilmiştir:

- Surveey.com çevrimiçi anket sitesinde hazırlanan ankete ilişkin dağıtım linkinin bazı katılımcıların tarayıcılarında açılmamasının çalışmamızda veri kaybına neden olması,
- Çalışmamız konusunun psikolojik şiddet, aile ve evlilik ilişkileri gibi hassas ve üzerine konuşulması zor bir konu olması nedeniyle katılımcıların ankette yer alan soru ve ifadelere cevap vermek istememesi çalışmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

4. BULGULAR

Bu bölümde çalışmaya ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.1. Katılımcılara İlişkin Sosyo-Demografik Bilgiler

	$\bar{x}$	SS
Yaş	34,88	10,27
Öğrenim Düzeyi	N	%
İlkokul	50	12,8
Ortaokul	47	12,1
Lise	91	23,3
Lisans	165	42,3
Yüksek Lisans ve üzeri	37	9,5
Eşin Öğrenim Düzeyi	N	%
İlkokul	39	10,0
Ortaokul	61	15,6
Lise	89	22,8
Lisans	158	40,5
Yüksek Lisans ve üzeri	43	11,0
Evlenme Şekli	N	%
Anlaşarak	205	52,6
Görücü usulü	176	45,1
Diğer	9	2,3
Evlilik Süresi	N	%
1 yıldan az	37	9,5
1-5 yıl	110	28,2
5-10 yıl	65	16,7
10-3-20 yıl	79	20,3
20 yıl ve üzeri	99	25,4
Çocuk Sahibi Olma Durumu	N	%
Evet	318	81,5
Hayır	72	18,5
Çocuk Sayısı	N	%
1	97	30,5
2	112	35,2
3	77	24,2
4 ve üzeri	32	10,1
Aile Tipi	N	%
Geniş aile	78	20,0
Çekirdek aile	312	80,0
Çalışma Durumu	N	%
Çalışan	160	41,0
Çalışmayan	230	59,0
Ekonomik Durum	N	%
Kötü	66	16,9
Orta	256	65,6
İyi	68	17,4

Tablo 4.1.'de katılımcılara ilişkin sosyo-demografik özelliklere yer verilmiştir. Katılımcıların yaş ortalaması $34,88 \pm 10,27$ 'dir. Katılımcıların %12,8'i ilkokul, %12,1'i ortaokul, %23,3'ü lise, %42,3'ü lisans ve %9,5'i yüksek lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahiptir. Katılımcıların eşlerinin ise %10'nun ilkokul, %15,6'sının ortaokul, %22,8'nin lise,

%40,5'nin lisans ve %11'nin yüksek lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir. Evlenme şekillerine bakıldığında ise %52,6'sının anlaşarak, %45,1'nin görücü usulü ve %2,3'nün diğer şekillerde evlendiği saptanmıştır. Katılımcıların evlilik süreleri incelendiğinde %9,5'nin 1 yıldan daha az, %28,2'nin 1-5 yıl, %16,7'sinin 5-10 yıl, %20,3'nün 10-20 yıl ve %25,4'nün 20 yıl ve daha fazla süredir evli olduğu görülmektedir. Katılımcıların %81,5'nin çocuk sahibi olduğu, bu bireylerden %30,5'nin 1 çocuk, %35,2'nin 2 çocuk, %24,2'sinin 3 çocuk ve %10,1'nin 4 çocuk ve üzerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılardan geniş aileye sahip olanların oranı %20 iken, çekirdek aileye sahip olanların oranı %80'dir. Çalışmaya katılan kadınlardan %41'nin çalıştığı %59'nun ise çalışmadığı tespit edilmiştir. Ekonomik düzeylerine bakıldığında ise %16,9'nun kötü, %65,6'sının orta ve %17,4'nün iyi ekonomik düzeye sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4.2. Katılımcıların Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği (KYPŞÖ), Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği (ABDÖ) ve Evlilik Yaşamı Ölçeği (EYÖ) Puanları

	$\bar{x}$	SS	Min.	Max.
Kötü Davranma Alt Boyutu	41,784	18,670	0	130
Kısıtlama Alt Boyutu	12,561	5,433	0	50
Kıskançlık Alt Boyutu	6,256	3,031	0	20
Eleştiri Alt Boyutu	5,843	2,853	0	20
KYPŞÖ Toplam	66,446	27,513	0	220
Anlaşılabilirlik Alt Boyutu	21,274	4,953	4	28
Yönetilebilirlik Alt Boyutu	24,905	5,780	5	35
Anlamlılık Alt Boyutu	13,538	4,399	3	21
ABDÖ Toplam	59,717	12,831	12	84
EYÖ Toplam	37,266	9,617	10	50

Tablo 4.2. incelendiğinde çalışmaya katılan kadınların kötü davranma alt boyut ortalamalarının $41,784 \pm 18,670$, aldıkları minimum puanın 0 ve maksimum puanın 130 olduğu; kısıtlama alt boyutu ortalamalarının $12,561 \pm 5,433$, aldıkları minimum puanın 0 ve maksimum puanın 50; Kıskançlık alt boyutu ortalamalarının $6,256 \pm 3,031$, aldıkları minimum puanın 0 ve maksimum puanın 20; Eleştiri alt boyutu ortalamalarının $5,843 \pm 2,853$, aldıkları minimum puanın 0 ve maksimum puanın 20; Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puan ortalamalarının $66,446 \pm 27,513$, aldıkları minimum puanın 0 ve maksimum puanın 220 olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılanların Anlaşılabilirlik alt boyutu ortalamalarının $21,274 \pm 4,953$, aldıkları minimum puanın 4 ve maksimum puanın 28; yönetilebilirlik alt boyutu ortalamalarının $24,905 \pm 5,780$, aldıkları minimum puanın 5 ve maksimum puanın 35; anlamlılık alt boyutu ortalamalarının $13,538 \pm 4,399$, aldıkları minimum puanın 3 ve

maksimum puanın 21; Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puan ortalamalarının 59,717±12,831, aldıkları minimum puanın 12 ve maksimum puanın 84 olduğu görülmektedir.

Katılımcıların Evlilik Yaşamı Ölçeği toplam puan ortalamalarının 37,266±9,617, aldıkları minimum puanın 10 ve maksimum puanın 50 olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.3. Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği, Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği ve Evlilik Yaşamı Ölçeği Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Korelasyon Analizi.

	1	2 ^a	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Kötü Davranma Alt Boyutu	1									
2.Kısıtlama Alt Boyutu^a	,582*	1								
3.Kıskançlık Alt Boyutu	,634*	,514*	1							
4.Eleştiri Alt Boyutu	,795*	,521*	,542*	1						
5.KYPŞÖ Toplam	,979*	,668*	,737*	,829*	1					
6.Anlaşılabilirlik Alt Boyutu	-,491*	-,309*	-,347*	-,419*	-,491*	1				
7.Yönetilebilirlik Alt Boyutu	-,463*	-,265*	-,320*	-,416*	-,465*	,650*	1			
8.Anlamlılık Alt Boyutu	-,443*	-,296*	-,369*	-,332*	-,438*	,571*	,496*	1		
9.ABDÖ Toplam	-,550*	-,342*	-,405*	-,463*	-,549*	,875*	,872*	,787*	1	
10.EYÖ Toplam	-,635*	-,416*	-,387*	-,493*	-,615*	,565*	,492*	,527*	,620*	1

* p<0,01; ^a Spearman korelasyon

Tablo 4.3'te Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği ve alt boyutları, Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği ve alt boyutları ve Evlilik Yaşamı Ölçeği arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır.

Analiz sonuçlarına göre Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanı ile Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puanı ($r=-,549$), Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği'ne ait Anlaşılabilirlik alt boyutu ($r=-,491$), Yönetilebilirlik alt boyutu ($r=-,465$) ve Anlamlılık alt boyutu ($r=-,438$) arasında orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) bulunmuştur. Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği alt boyutlarından Kötü Davranma alt boyutu ile Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puanı ($r=-,550$), Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği'ne ait Anlaşılabilirlik alt boyutu ($r=-,491$), Yönetilebilirlik alt boyutu ($r=-,463$) ve Anlamlılık alt boyutu ($r=-,443$) arasında orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) bulunmuştur. Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği alt boyutlarından Kısıtlama alt boyutu ile Aile

Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puanı ($r=-,342$) ve ölçeğe ait Anlaşılabilirlik alt boyutu ($r=-,309$) arasında orta düzeyde; Yönetilebilirlik alt boyutu ($r=-,265$) ve Anlamlılık alt boyutu ($r=-,296$) arasında zayıf düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) saptanmıştır. Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği alt boyutlarından Kıskançlık alt boyutu ile Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puanı ($r=-,405$), Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği'ne ait Anlaşılabilirlik alt boyutu ($r=-,347$), Yönetilebilirlik alt boyutu ($r=-,320$) ve Anlamlılık alt boyutu ($r=-,369$) arasında orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) bulunmuştur. Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği alt boyutlarından Eleştiri alt boyutu ile Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puanı ($r=-,463$), Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği'ne ait Anlaşılabilirlik alt boyutu ($r=-,419$), Yönetilebilirlik alt boyutu ($r=-,416$) ve Anlamlılık alt boyutu ($r=-,332$) arasında orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) bulunmuştur.

Evlilik Yaşamı Ölçeği toplam puanı ve Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanı ($r=-,635$), Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği'ne ait Kötü Davranma alt boyutu ($r=-,416$), Kısıtlama alt boyutu ($r=-,387$), Kıskançlık alt boyutu ($r=-,493$) ve Eleştiri alt boyutu ($r=-,615$) arasında orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu ($p<0,01$) tespit edilmiştir.

Evlilik Yaşamı Ölçeği toplam puanı ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puanı ($r=,620$), Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği'ne ait Anlaşılabilirlik alt boyutu ($r=,565$), Yönetilebilirlik alt boyutu ($r=,492$) ve Anlamlılık alt boyutu ($r=,527$) arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) bulunmuştur.

Tablo 4.4. Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeğinin, Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği ve Evlilik Yaşamı Ölçeği Üzerindeki Etkisine İlişkin Regresyon Analizi.

Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişkenler	B	t	p	R	R ²	R ² (Adjust)	F	p (Anova)
Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği	Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği	-,256	-12,940	,000	,549	,301	,300	167,443	,000
	Evlilik Yaşamı Ölçeği	-,215	-15,348	,000	,615	,378	,376	235,558	,000

* $p<0,01$

Tablo 4.4'te Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanının, Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puanı ve Evlilik Yaşamı Ölçeği toplam puanını yordayıp yordamadığını ortaya koymak amacıyla basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeğinin, Aile Bütünlük Duygusu Ölçeğinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu [F(1,388)=167,443; p<0,01] ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeğini %30 düzeyinde istatistiksel olarak açıkladığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.4. bakıldığında Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeğinin, Evlilik Yaşamı Ölçeğinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu [F(1,388)=235,558; p<0,01] ve Evlilik Yaşamı Ölçeğini %37 düzeyinde istatistiksel olarak açıkladığı belirlenmiştir.

Tablo 4.5. Yaş değişkeni ile Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği, Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği ve Evlilik Yaşamı Ölçeği Puanlarının Korelasyon Analizi.

	KYPSÖ Toplam	Anlaşılabilirlik Alt Boyutu	Yönetilebilirlik Alt Boyutu	Anlamlılık Alt Boyutu	ABDÖ Toplam	EYÖ Toplam
Yaş	,330**	,220**	,058	,255**	,309**	-,111*

* p<0,05**; p<0,01; ^a Spearman korelasyon

Tablo 4.5.'te katılımcıların yaşı ile Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği ve alt boyutları, Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği ve alt boyutları ile Evlilik Yaşamı Ölçeği arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır.

Yaş değişkeni ile Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği arasında orta düzeyde (r=,309), Kötü Davranma alt boyutu arasında orta düzeyde (r=,330), Kısıtlama alt boyutu arasında zayıf düzeyde (r=,220), Eleştiri alt boyutu arasında zayıf düzeyde (r=,255) pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu (p<0,01) tespit edilirken; yaş değişkeni ile Kıskançlık alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı (p>0,05) saptanmıştır.

Katılımcılara ilişkin yaş değişkeni ile Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği (r=,102) ve Anlaşılabilirlik alt boyutu (r=,111) arasında zayıf düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki (p<0,01) bulunurken, yaş değişkeni ile Yönetilebilirlik ve Anlamlılık alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı (p>0,05) tespit edilmiştir.

Yaş değişkeni ile Evlilik Yaşamı Ölçeği arasında ise orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu (r=,302, p<0,01) saptanmıştır.

Tablo 4.6. Bağımsız Değişkenlere Göre Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği Puan Ortalamalarının Belirlenmesine İlişkin T Testi/Mann Whitney U Testi Sonuçları.

	Kötü Davranma Alt Boyutu		Kısıtlama Alt Boyutu		Kıskançlık Alt Boyutu	Eleştiri Alt Boyutu		KYPŞÖ Toplam	
	SO	ST	SO	ST		SO	ST	SO	ST
Çocuk Sahibi Olma					$\bar{x} \pm ss$				
Evet	206,50	65668,50	204,10	64905,00	6,340±3,126	200,86	63872,00	205,59	65379,00
Hayır	146,90	10576,50	157,50	11340,00	5,889±2,559	171,85	12373,00	150,92	10866,00
Test değeri	U=7948,500		U=8712,000		t=1,140	U=9745,000		U=8238,000	
p	,000**		,001**		,255	,039*		,000**	
Aile Tipi	$\bar{x} \pm ss$		SO	ST	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$		SO	ST
Geniş aile	42,192±19,781		205,47	16027,00	6,590±3,363	5,936±2,848		194,78	15193,00
Çekirdek aile	41,683±18,414		193,01	60218,00	6,173±2,942	5,821±2,859		195,68	61052,00
Test değeri	t=,215		U=11390,000		t=1,086	t=,319		U=12112,000	
p	,830		,349		,278	,750		,950	
Çalışma Durumu	$\bar{x} \pm ss$		SO	ST	SO	ST	$\bar{x} \pm ss$	SO	ST
Çalışıyor	41,150±19,150		175,73	28117,00	178,37	28539,00	5,900±2,955	187,47	29995,00
Çalışmıyor	42,226±18,358		209,25	48128,00	207,42	47706,00	5,804±2,787	201,09	46250,00
Test değeri	t=,559		U=15237,000		U=15659,000		t=,325	U=17115,000	
p	,576		,002**		,010*		,745	,240	

*p<0,05 **p<0,01 SO= Sıra Ortalaması ST= Sıra Toplamı

Tablo 4.6.'da katılımcıların çocuk sahibi olma, aile tipi ve çalışma durumu değişkenlerine göre Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği ve alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan T testi ve Mann-Whitney U testi sonuçları verilmiştir.

Çalışmaya katılan kadınların çocuk sahibi olma durumlarına göre Kötü Davranma alt boyutu (U=7948,500), Kısıtlama alt boyutu (U=8712,000), Eleştiri alt boyutu (t=1,140) ve Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam (U=8238,000) puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde (p<0,05) farklılaştığı tespit edilirken, Kıskançlık alt boyutu (U=9745,000) puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>0,05). Tablo 4.6. incelendiğinde çocuk sahibi olanların, olmayanlara göre daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu görülmektedir.

Katılımcıların aile tiplerine göre Kötü Davranma alt boyutu (t=,215), Kısıtlama alt boyutu (U=11390,000), Kıskançlık alt boyutu (t=1,086), Eleştiri alt boyutu (t=,319) ve Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam (U=12112,000) puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>0,05).

Tablo 4.6.'ya göre katılımcıların çalışma durumuna göre Kısıtlama alt boyutu (U=15237,000) ve Kıskançlık alt boyutu (U=15659,000) puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde ($p < 0,05$) farklılaştığı tespit edilirken, Kötü Davranma alt boyutu ($t = -,559$), Eleştiri alt boyutu ($t = ,325$) ve Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam (U=17115,000) puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p > 0,05$). Farka bakıldığında ise çalışmayan kadınların, çalışan kadınlara göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4.7. Bağımsız Değişkenlere Göre Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği Puan Ortalamalarının Belirlenmesine İlişkin ANOVA/Kruskal Wallis Testi Sonuçları.

	Kötü Davranma Alt Boyutu	Kısıtlama Alt Boyutu	Kıskançlık Alt Boyutu	Eleştiri Alt Boyutu	KYPŞÖ Toplam
Öğrenim Düzeyi	$\bar{x} \pm ss$	SO	SO	$\bar{x} \pm ss$	SO
İlkokul ^a	51,480±22,226	241,130	207,460	6,860±3,003	254,370
Ortaokul ^b	36,702±12,740	191,117	194,979	4,766±1,183	169,053
Lise ^c	43,461±20,923	205,874	213,544	6,044±3,310	200,533
Lisans ^d	39,872±17,045	180,715	185,027	5,824±2,899	184,327
YL ve üzeri ^c	39,540±16,594	179,824	182,324	5,432±2,243	186,986
Test değeri	F=5,207	X ² =14,445	X ² =5,095	F=3,666	X ² =18,256
p	,000**	,006**	,278	,006**	,001**
Post-Hoc	a>b,d	a>d	-	a,c,d>b	a>b,d
Eş Öğrenim Düzeyi	$\bar{x} \pm ss$	SO	$\bar{x} \pm ss$	SO	SO
İlkokul ^a	53,282±25,297	250,346	7,410±3,683	253,103	262,321
Ortaokul ^b	40,754±14,667	207,336	6,328±3,054	192,270	198,057
Lise ^c	40,573±17,246	185,899	6,090±2,605	192,994	186,831
Lisans ^d	39,930±18,076	184,468	6,019±3,055	181,468	184,484
YL ve üzeri ^c	42,140±18,895	189,372	6,326±2,982	204,581	189,686
Test değeri	F=4,378	X ² =13,989	F=1,750	X ² =14,308	X ² =15,901
p	,002**	,007**	,138	,006**	,003**
Post-Hoc	a>d	a>c,d	-	a>c,d	a>c,d,e
Evlilik Şekli	$\bar{x} \pm ss$	SO	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	SO
Anlaşarak ^a	39,361±15,608	178,315	6,112±2,775	5,576±2,499	184,573
Görücü usulü ^b	45,114±21,562	215,761	6,449±3,333	6,205±3,236	211,727
Diğer ^c	31,889±7,881	190,722	5,778±2,438	4,889±1,364	127,056
Test değeri	F=5,936	X ² =12,011	F=,698	F=2,842	X ² =8,900
p	,003**	,002**	,498	,059	,012*
Post-Hoc	b>a,c	b>a	-	-	***

Tablo 4.7. Bağımsız Değişkenlere Göre Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği Puan Ortalamalarının Belirlenmesine İlişkin ANOVA/Kruskal Wallis Testi Sonuçları (Devamı)

	Kötü Davranma Alt Boyutu	Kısıtlama Alt Boyutu	Kıskançlık Alt Boyutu	Eleştiri Alt Boyutu	KYPŞÖ Toplam
Evlilik Süresi	SO	SO	$\bar{x} \pm ss$	SO	SO
1 yıldan az ^a	137,568	160,405	6,108±2,183	156,257	145,541
1-5 yıl ^b	160,727	175,255	5,882±2,500	177,364	164,095
5-10 yıl ^c	183,285	174,808	6,000±2,537	188,592	181,923
10-20 yıl ^d	222,589	227,791	6,722±3,486	207,968	223,880
20 yıl ve üzeri ^e	242,192	218,929	6,525±3,665	224,904	235,333
Test değeri	$X^2=42,654$	$X^2=23,047$	$F=1,221$	$X^2=16,810$	$X^2=34,151$
p	,000**	,000**	,301	,002**	,000**
Post-Hoc	d>a,b e>a,b,c	d>a,b,c e>a,b	-	e>a,b	d>a,b e>a,b,c
Çocuk Sayısı	SO	SO	$\bar{x} \pm ss$	SO	SO
1 ^a	141,608	140,567	6,103±2,789	158,433	142,954
2 ^b	152,670	158,656	6,357±2,869	146,549	154,076
3 ^c	179,857	170,461	6,390±3,536	168,682	176,006
4 ve üzeri ^d	188,656	193,469	6,875±3,900	185,969	188,922
Test değeri	$X^2=11,303$	$X^2=10,729$	$F=,503$	$X^2=6,148$	$X^2=9,297$
p	,010*	,013*	,680	,105	,026*
Post-Hoc	a<c	a<d	-	-	***
Ekonomik Düzey	$\bar{x} \pm ss$	SO	$\bar{x} \pm ss$	SO	SO
Kötü ^a	39,682±16,955	150,90	6,500±2,947	156,53	150,43
Orta ^b	42,523±18,823	160,56	6,199±3,081	158,70	160,86
İyi ^c	41,044±19,732	164,92	6,235±2,953	166,43	164,15
Test değeri	$F=,671$	$X^2=,780$	$F=,259$	$X^2=,385$	$X^2=,727$
p	,512	,677	,772	,825	,695
Post-Hoc	-	-	-	-	-

*p<0,05 **p<0,01 ***Post Hoc testinde gruplar arası fark yoktur. SO= Sıra Ortalaması

Tablo 4.7.'de katılımcılara ait öğrenim düzeyi, eş öğrenim düzeyi, evlilik şekli, evlilik süresi, çocuk sayısı ve ekonomik düzeyi değişkenlerine göre Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği ve alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA testi ve Kruskal Wallis testi sonuçları verilmiştir.

Katılımcıların öğrenim düzeyine göre Kötü Davranma alt boyutu ($F=5,207$), Kısıtlama alt boyutu ($X^2=14,445$), Eleştiri alt Boyutu ($F=3,666$) ve Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam ($X^2=18,256$) puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde ($p<0,05$) farklılaştığı tespit edilirken, Kıskançlık alt boyutu ($X^2=5,095$) puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$). Kötü davranma alt boyutundaki

farklılığın hangi gruplarda olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Dunnett T3 testine göre, ilkokul öğrenim düzeyine sahip olan kadınların ortaokul ve lisans öğrenim düzeyine sahip olanlara göre puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kısıtlama alt boyutundaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan analizde ise ilkokul öğrenim düzeyine sahip kadınların lisans öğrenim düzeyine sahip kadınlara göre puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Eleştiri alt boyutundaki gruplar arası farklılığın belirlenmesi amacıyla Dunnett T3 testi kullanılmış ve İlkokul, lise ve lisans öğrenim düzeyine sahip kadınların ortaokul düzeyine sahip olanlara göre puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanına göre farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan analizde ilkokul öğrenim düzeyine sahip olan kadınların ortaokul ve lisans eğitim düzeyine sahip olanlara göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Çalışmaya katılan kadınların eşlerinin eğitim düzeylerine göre Kötü Davranma alt boyutu ($F=4,378$), Kısıtlama alt boyutu ($X^2=13,989$), Eleştiri alt Boyutu ($X^2=14,308$) ve Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam ($X^2=15,901$) puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde ($p<0,05$) farklılaştığı tespit edilirken, Kıskançlık alt boyutu ($F=1,750$) puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$). Kötü davranma alt boyutundaki farklılığın hangi gruplarda olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Dunnett T3 testine göre, eşleri ilkokul öğrenim düzeyine sahip olan kadınların, eşi lisans öğrenim düzeyine sahip olanlara göre puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kısıtlama alt boyutu ve Eleştiri alt boyutundaki farkın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak için yapılan analizlerde ise eşi ilkokul öğrenim düzeyine sahip olan kadınların, eşi lise ve lisans öğrenim düzeyine sahip olanlara göre puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puan ortalamaları arasındaki farkın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini bulmak için yapılan analizde ise eşi ilkokul öğrenim düzeyine sahip olan kadınların, eşi lise, lisans, yüksek lisans ve üzeri öğrenim düzeyine sahip olanlara göre puan ortalamaları anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların evlenme şekline göre Kötü Davranma alt boyutu ($F=5,936$), Kısıtlama alt boyutu ($X^2=12,011$) ve Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam ($X^2=8,900$) puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde ($p<0,05$) farklılaştığı tespit edilirken,

Kıskançlık alt boyutu ($F=,698$) ve Eleştiri alt Boyutu ($F=2,842$) puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0,05$). Kötü davranma alt boyutunda farklılığın hangi gruplarda olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Dunnett T3 testine göre görücü usulü ile evlenen kadınların, anlaşarak ve diğer biçimlerde evlenenlere göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kısıtlama alt boyutundaki farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için yapılan analizde ise görücü usulü ile evlenen kadınların, anlaşarak evlenenlere göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çalışmaya katılan kadınların evlilik sürelerine göre Kötü Davranma alt boyutu ($X^2=42,654$), Kısıtlama alt boyutu ($X^2=23,047$), Eleştiri alt Boyutu ($X^2=16,810$) ve Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam ($X^2=34,151$) puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde ($p<0,05$) farklılaştığı tespit edilirken, Kıskançlık alt boyutu ($F=1,221$) puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$). Kötü Davranma alt boyutundaki farklılığın hangi gruplar arasında olduğuna bakıldığında ise 10-20 yıl arasında evlilik süresine sahip olan kadınların, 1 yıldan az ve 1-5 yıl arasında evlilik süresine sahip olanlara göre; 20 yıl ve üzeri evlilik süresine sahip olan kadınların ise 1 yıldan az, 1-5 yıl ve 5-10 yıl arasında evlilik süresine sahip olanlara göre puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kısıtlama alt boyutundaki farklılığın görüldüğü gruplar incelendiğinde ise 10-20 yıl arası evlilik süresine sahip olan kadınların, 1 yıldan az, 1-5 yıl ve 5-10 yıl arası evlilik süresine sahip olanlara göre; 20 yıl ve üzeri evlilik süresine sahip olan kadınların ise 1 yıldan az ve 1-5 yıl arası evlilik süresine sahip olanlara göre puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Eleştiri alt boyutundaki farklılığa neden olan gruplar ele alındığında 20 yıl ve üzeri evlilik süresine sahip olan kadınların, 1 yıldan az ve 1-5 yıl arası evlilik süresine sahip olanlara göre puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanındaki farklılığın görüldüğü gruplara bakıldığında ise 10-20 yıl arası evlilik süresine sahip olan kadınların, 1 yıldan az ve 1-5 yıl arası evlilik süresine sahip olanlara göre; 20 yıl ve üzeri evlilik süresine sahip olan kadınların ise 1 yıldan az, 1-5 yıl ve 5-10 yıl arası evlilik süresine sahip olanlara göre puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların çocuk sayısına göre Kötü Davranma alt boyutu ($X^2=11,303$), Kısıtlama alt boyutu ($X^2=10,729$) ve Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam ($X^2=9,297$)

puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde ($p < 0,05$) farklılaştığı tespit edilirken, Kıskançlık alt boyutu ($F = 5,503$) ve Eleştiri alt Boyutu ($X^2 = 6,148$) puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p > 0,05$). Kötü Davranma alt boyutundaki farklılığın hangi gruplar arasında olduğuna bakıldığında ise 3 çocuğu olan kadınların, 1 çocuğu olanlara göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kısıtlama alt boyutundaki farklılığın görüldüğü gruplar incelendiğinde ise 4 ve üzeri çocuğu olanların, 1 çocuğu olanlara göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Çalışmaya katılan kadınların ekonomik düzeylerine göre Kötü Davranma alt boyutu ($F = 6,671$), Kısıtlama alt boyutu ($X^2 = 7,780$), Kıskançlık alt boyutu ($F = 2,59$), Eleştiri alt Boyutu ($X^2 = 3,385$) ve Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam ($X^2 = 7,727$) puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 4.8. Bağımsız Değişkenlere Göre Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği Puan Ortalamalarının Belirlenmesine İlişkin T Testi Sonuçları.

	Anlaşılabilirlik Alt Boyutu	Yönetilebilirlik Alt Boyutu	Anlamlılık Alt Boyutu	ABDÖ Toplam
Çocuk Sahibi Olma	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$
Evet	21,192±4,938	24,711±5,831	13,318±4,372	59,220±12,750
Hayır	21,639±5,039	25,764±5,512	14,514±4,418	61,917±13,049
Test değeri	$t = -,691$	$t = -1,398$	$t = -2,093$	$t = -1,614$
p	,490	,163	,037*	,107
Aile Tipi	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$
Geniş aile	20,782±4,281	24,410±5,062	12,833±4,145	58,026±10,106
Çekirdek aile	21,397±5,106	25,029±5,948	13,715±4,450	60,141±13,407
Test değeri	$t = -,981$	$t = -,845$	$t = -1,586$	$t = -1,541$
p	,327	,399	,114	,125
Çalışma Durumu	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$
Çalışıyor	21,369±5,165	25,513±5,855	14,138±4,395	61,019±13,659
Çalışmıyor	21,209±4,811	24,483±5,704	13,122±4,364	58,813±12,171
Test değeri	$t = ,314$	$t = 1,735$	$t = 2,255$	$t = 1,674$
p	,754	,084	,025*	,095

* $p < 0,05$

Tablo 4.8.'de katılımcıların çocuk sahibi olma, aile tipi ve çalışma durumu değişkenlerine göre Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği ve alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan T testi sonuçları verilmiştir.

Çalışmaya katılan kadınların çocuk sahibi olma durumlarına göre Anlamlılık alt boyutu ($t = -2,093$) puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit

edilirken ($p < 0,05$); Anlaşılabilirlik alt boyutu ($t = -,691$), Yönetilebilirlik alt boyutu ($t = -1,398$) ve ABDÖ toplam ($t = -1,614$) puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($p > 0,05$). Anlamlılık alt boyutu toplam puanlarının çocuk sahibi olmayanlarda, çocuk sahibi olanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların aile tiplerine göre Anlaşılabilirlik alt boyutu ($t = -,981$), Yönetilebilirlik alt boyutu ($t = -,845$), Anlamlılık alt boyutu ($t = -1,586$) ve ABDÖ toplam ($t = -1,541$) puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p > 0,05$).

Katılımcıların çalışma durumlarına göre Anlamlılık alt boyutu ($t = 2,255$) puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülürken; Anlaşılabilirlik alt boyutu ($t = ,314$), Yönetilebilirlik alt boyutu ($t = 1,735$) ve ABDÖ toplam ($t = 1,674$) puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Anlamlılık alt boyutuna göre çalışan kadınların, çalışmayanlara göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4.9. Bağımsız Değişkenlere Göre Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği Puan Ortalamalarının Belirlenmesine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları.

	Anlaşılabilirlik Alt Boyutu	Yönetilebilirlik Alt Boyutu	Anlamlılık Alt Boyutu	ABDÖ Toplam
Öğrenim Düzeyi	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$
İlkokul ^a	19,860±4,262	23,220±4,613	12,420±3,615	55,500±9,325
Ortaokul ^b	21,511±4,313	24,319±4,935	13,255±4,035	59,085±10,086
Lise ^c	21,330±5,530	24,297±6,521	12,945±5,023	58,571±14,605
Lisans ^d	21,521±5,058	25,715±5,735	14,158±4,348	61,394±13,259
YL ve üzeri ^e	21,649±4,511	25,811±5,976	14,108±4,067	61,568±12,314
Test değeri	F=1,207	F=2,510	F=2,272	F=2,495
p	,307	,041*	,061	,043*
Post-Hoc	-	a<d	-	a<d
Eş Öğrenim Düzeyi	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$
İlkokul ^a	19,256±4,166	22,718±5,795	11,538±4,633	53,513±11,916
Ortaokul ^b	20,836±4,737	24,033±5,247	13,820±4,322	58,689±11,687
Lise ^c	20,966±5,445	24,404±5,967	12,989±4,302	58,360±12,970
Lisans ^d	21,785±4,796	25,747±5,647	14,089±4,234	61,620±12,687
YL ve üzeri ^e	22,488±4,964	26,070±5,990	14,070±4,631	62,628±13,554
Test değeri	F=2,947	F=3,258	F=3,274	F=4,181
p	,020*	,012*	,012*	,003**
Post-Hoc	d,e>a	d>a	d>a	d,e>a

Tablo 4.9. Bağımsız Değişkenlere Göre Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği Puan Ortalamalarının Belirlenmesine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları (Devamı)

	Anlaşılabilirlik Alt Boyutu	Yönetilebilirlik Alt Boyutu	Anlamlılık Alt Boyutu	ABDÖ Toplam
Evlilik Şekli	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$
Anlaşarak ^a	21,776±4,795	25,395±5,762	13,790±4,341	60,961±12,807
Görücü usulü ^b	20,511±5,077	24,267±5,687	13,216±4,495	57,994±12,741
Diğer ^c	24,778±3,153	26,222±7,328	14,111±3,790	65,111±11,624
Test değeri	F=5,514	F=2,053	F=,884	F=3,386
p	,004**	,130	,414	,035*
Post-Hoc	a,c>b	-	-	***
Evlilik Süresi	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$
1 yıldan az ^a	21,541±4,776	25,676±4,905	14,865±4,049	62,081±11,665
1-5 yıl ^b	21,800±5,235	25,173±6,363	13,655±4,540	60,627±13,427
5-10 yıl ^c	21,400±4,436	25,308±5,460	13,508±4,367	60,215±11,509
10-20 yıl ^d	21,430±4,896	24,975±5,480	13,329±3,967	59,734±12,119
20 yıl ve üzeri ^e	20,384±5,042	24,000±5,845	13,101±4,689	57,485±13,835
Test değeri	F=1,169	F=,911	F=1,152	F=1,229
p	,324	,458	,332	,298
Post-Hoc	-	-	-	-
Çocuk Sayısı	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$
1 ^a	21,381±5,265	24,691±6,703	13,103±4,438	59,175±13,971
2 ^b	21,464±4,871	24,804±5,754	13,652±4,514	59,920±12,607
3 ^c	20,662±4,911	24,701±4,913	13,338±4,198	58,701±11,775
4 ve üzeri ^d	20,938±4,272	24,469±5,542	12,750±4,174	58,156±12,049
Test değeri	F=,482	F=,028	F=,474	F=,228
p	,695	,994	,701	,877
Post-Hoc	-	-	-	-
Ekonomik Düzey	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$
Kötü ^a	21,879±4,926	25,788±5,952	13,409±4,581	61,076±13,610
Orta ^b	20,766±4,887	24,484±5,688	13,133±4,273	58,383±12,474
İyi ^c	22,603±4,987	25,632±5,877	15,191±4,372	63,426±12,705
Test değeri	F=4,362	F=1,996	F=6,069	F=4,682
p	,013*	,137	,003**	,010*
Post-Hoc	c>b	-	c>a,b	c>b

*p<0,05 **p<0,01 ***Post Hoc testinde gruplar arası fark yoktur.

Tablo 4.9.'da katılımcılara ait öğrenim düzeyi, eş öğrenim düzeyi, evlilik şekli, evlilik süresi, çocuk sayısı ve ekonomik düzeyi değişkenlerine göre Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği ve alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları verilmiştir.

Evlü kadınların öğrenim düzeyleri ile Yönetilebilirlik alt boyutu (F=2,510) ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam (F=2,495) puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir

şekilde ($p < 0,05$) farklılaştığı tespit edilirken, Anlaşılabilirlik alt boyutu ($F=1,207$) ve Anlamlılık alt boyutu ($F=2,272$) puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > 0,05$). Farkın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak için Dunnett T3 testi yapılmıştır. Buna göre lisans öğrenim düzeyine sahip olan kadınların, ilkokul öğrenim düzeyine sahip olanlara göre Yönetilebilirlik alt boyutu ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür.

Çalışmaya katılan kadınların eşlerinin eğitim düzeylerine göre Anlaşılabilirlik alt boyutu ($F=2,947$), Yönetilebilirlik alt boyutu ($F=3,258$), Anlamlılık alt boyutu ($F=3,274$) ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam ($F=4,181$) puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Farklılığın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini saptamak için Tukey testi kullanılmıştır. Buna göre eşi lisans ile yüksek lisans ve üzeri öğrenim düzeyine sahip olan kadınların, eşi ilkokul öğrenim düzeyine sahip olanlara göre Anlaşılabilirlik alt boyutu puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte eşi lisans öğrenim düzeyine sahip olan kadınların, eşi ilkokul düzeyine sahip olanlara göre Yönetilebilirlik alt boyutu ve Anlamlılık alt boyutu puan ortalamaları anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puan ortalamalarındaki farka neden olan gruplara bakıldığında ise eşi lisans ile yüksek lisans ve üzeri öğrenim düzeyine sahip olan kadınların, eşi ilkokul öğrenim düzeyine sahip olanlara göre puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların evlilik şekillerine göre Anlaşılabilirlik alt boyutu ($F=5,514$) ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam ($F=3,386$) puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunurken ($p < 0,05$), Yönetilebilirlik alt boyutu ($F=2,053$) ve Anlamlılık alt boyutu ($F=,884$) puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma saptanamamıştır ($p > 0,05$). Gruplar arası farkın tespit edilmesi amacıyla Tukey testi kullanılmıştır. Buna göre anlaşarak ve diğer şekillerde evlenen kadınların, görücü usulü ile evlenenlere göre puan ortalamaları anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Çalışmaya katılanların evlilik süresine göre Anlaşılabilirlik alt boyutu ($F=1,169$), Yönetilebilirlik alt boyutu ($F=,911$), Anlamlılık alt boyutu ($F=1,152$) ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam ($F=1,229$) puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > 0,05$).

Katılımcıların çocuk sayısına göre Anlaşılabilirlik alt boyutu (F=,482), Yönetilebilirlik alt boyutu (F=,028), Anlamlılık alt boyutu (F=,474) ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam (F=,228) puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($p>0,05$).

Çalışmaya katılan kadınların ekonomik düzeyine göre Anlaşılabilirlik alt boyutu (F=4,362), Anlamlılık alt boyutu (F=6,069) ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam (F=4,682) puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşırken ($p<0,05$); Yönetilebilirlik alt boyutu (F=1,996) puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Farka neden olan grupların saptanması amacıyla Tukey testi yapılmıştır. Buna göre ekonomik düzeyi iyi olan kadınların, ekonomik düzeyi orta olanlara göre Anlaşılabilirlik alt boyutu puan ortalamaları anlamlı olarak daha yüksektir. Anlamlılık alt boyutundaki gruplar arası farka bakıldığında ise ekonomik düzeyi iyi olan kadınların, ekonomik düzeyi kötü ve orta olanlara göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puan ortalamalarındaki fark incelendiğinde ise ekonomik düzeyi iyi olan kadınların, ekonomik düzeyi orta olanlara göre puan ortalamalarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.10. Bağımsız Değişkenlere Göre Evlilik Yaşamı Ölçeği Puan Ortalamalarının Belirlenmesine İlişkin T Testi Sonuçları

Evlilik Yaşamı Ölçeği	
Çocuk Sahibi Olma Durumu	$\bar{x} \pm ss$
Evet	36,248±9,652
Hayır	41,764±8,106
Test değeri	t=-5,023
p	,000*
Aile Tipi	$\bar{x} \pm ss$
Geniş aile	36,590±8,660
Çekirdek aile	37,436±9,848
Test değeri	t=-,694
p	,488
Çalışma Durumu	$\bar{x} \pm ss$
Çalışıyor	38,156±9,939
Çalışmıyor	36,648±9,360
Test değeri	t=1,526
p	,128

*p<0,01

Tablo 4.10.'da katılımcılara ait çocuk sahibi olma, aile tipi ve çalışma durumu değişkenlerine göre Evlilik Yaşamı Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan T testi sonuçları verilmiştir.

Katılımcıların çocuk sahibi olma durumlarına göre Evlilik Yaşamı Ölçeği toplam (t=-5,023) puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir (p<0,05). Buna göre çocuk sahibi olmayan kadınların, çocuk sahibi olanlara göre puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4.10.'a göre kadınların aile tiplerine ve çalışma durumlarına göre Evlilik Yaşamı Ölçeği toplam puan ortalamalarında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür (p>0,05).

Tablo 4.11. Bağımsız Değişkenlere Göre Evlilik Yaşamı Ölçeği Puan Ortalamalarının Belirlenmesine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Evlilik Yaşamı Ölçeği	
Öğrenim Düzeyi	$\bar{x} \pm ss$
İlkokul ^a	32,620±7,359
Ortaokul ^b	36,830±9,698
Lise ^c	36,143±10,672
Lisans ^d	39,097±9,063
YL ve üzeri ^e	38,703±9,789
Test değeri	F=5,165
p	,000*
Post-Hoc	e,d>a
Eş Öğrenim Düzeyi	$\bar{x} \pm ss$
İlkokul ^a	32,026±8,180
Ortaokul ^b	35,443±9,626
Lise ^c	38,461±9,690
Lisans ^d	38,563±9,351
YL ve üzeri ^e	37,372±10,031
Test değeri	F=4,676
p	,001*
Post-Hoc	c,d>a
Evlilik Şekli	$\bar{x} \pm ss$
Anlaşarak ^a	38,873±9,401
Görücü usulü ^b	35,335±9,653
Diğer ^c	38,444±7,502
Test değeri	F=6,665
p	,001*
Post-Hoc	a>b

Tablo 4.11. Bağımsız Değişkenlere Göre Evlilik Yaşamı Ölçeği Puan Ortalamalarının Belirlenmesine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları (Devamı)

Evlilik Yaşamı Ölçeği	
Evlilik Süresi	$\bar{x} \pm ss$
1 yıldan az ^a	44,189±5,071
1-5 yıl ^b	39,964±9,352
5-10 yıl ^c	36,892±9,508
10-20 yıl ^d	35,557±8,739
20 yıl ve üzeri ^e	33,293±9,796
Test değeri	F=13,327
p	,000*
Post-Hoc	a>b,c,d,e b>d,e
Çocuk Sayısı	$\bar{x} \pm ss$
1 ^a	38,505±9,723
2 ^b	36,821±9,310
3 ^c	34,351±9,528
4 ve üzeri ^d	31,969±9,057
Test değeri	F=5,186
p	,002*
Post-Hoc	a>c,d
Ekonomik Düzey	$\bar{x} \pm ss$
Kötü ^a	38,106±9,242
Orta ^b	36,242±9,866
İyi ^c	40,309±8,347
Test değeri	F=5,216
p	,006
Post-Hoc	c>b

*p<0,01

Tablo 4.11.'de katılımcılara ait öğrenim düzeyi, eş öğrenim düzeyi, evlilik şekli, evlilik süresi, çocuk sayısı ve ekonomik düzeyi değişkenlerine göre Evlilik Yaşamı Ölçeği toplam puan ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.11.'e göre katılımcıların öğrenim düzeylerine göre Evlilik Yaşamı Ölçeği toplam (F=5,165) puan ortalamalarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür (p<0,05). Farkın neden olan grupların belirlenmesi amacıyla Dunnett T3 testi yapılmış olup, lisans ile yüksek lisans ve üzeri öğrenim düzeyine sahip olan kadınların ilköğretim düzeyine sahip olanlara göre puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Çalışma katılımcılarının eşlerinin öğrenim düzeylerine göre Evlilik Yaşamı Ölçeği toplam (F=4,676) puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı

görülmüştür ($p<0,05$). Farkın hangi gruplardan kaynaklandığı belirlemek amacıyla Tukey testi yapılmış ve eşi lise ve lisans öğrenim düzeyine sahip olan kadınların, eşi ilköğretim düzeyine sahip olanlara göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların evlilik şekillerine göre Evlilik Yaşamı Ölçeği toplam ($F=6,665$) puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir ($p<0,05$). Gruplar arası farkın tespit edilmesi amacıyla Tukey testi yapılmıştır. Buna göre anlaşarak evlenen kadınların, görücü usulü ile evlenenlere göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 4.11.'e göre kadınların evlilik sürelerine göre Evlilik Yaşamı Ölçeği toplam ($F=13,327$) puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<0,05$). Gruplar arasındaki farkın tespit edilmesi amacıyla Dunnett T3 testi kullanılmıştır. Buna göre 1 yıldan az süredir evli olan kadınların, daha fazla süredir evli olanlara göre; 1-5 yıl arası evlilik süresine sahip olanların, 10-20 yıl arası ve 20 yıl ve üzeri evlilik süresine sahip olanlara göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların çocuk sayısına göre Evlilik Yaşamı Ölçeği toplam ($F=5,186$) puan ortalamalarında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Farka neden olan grupların tespit edilmesi amacıyla Tukey testi yapılmış ve 1 çocuğa sahip olan kadınların, 3 ile 4 ve üzeri çocuğa sahip olanlara göre puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.11.'e göre evli kadınların ekonomik düzeylerine göre Evlilik Yaşamı Ölçeği toplam ($F=5,216$) puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir ($p<0,05$). Gruplar arasındaki farkın belirlenmesi amacıyla Dunnett T3 testi yapılmış ve ekonomik düzeyi iyi olan kadınların, ekonomik düzeyi orta olanlara göre puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür.

5. TARTIŞMA

Bu bölümde çalışma kapsamında elde edilen bulgular, literatürde yer alan çalışmalar çerçevesinde değerlendirilmiştir.

5.1. Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği arasındaki ilişkinin Değerlendirilmesi

Çalışma kapsamında Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği ve ölçeğe ait Kötü Davranma alt boyutu, Kıskançlık alt boyutu ve Eleştiri alt boyutu ile Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği ve ölçeğe ait Anlaşılabilirlik alt boyutu, Yönetilebilirlik alt boyutu ve Anlamlılık alt boyutu arasında orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği'ne ait Kısıtlama alt boyutu ile Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği ve Anlaşılabilirlik alt boyutu arasında orta düzeyde; Yönetilebilirlik alt boyutu ve Anlamlılık alt boyutu arasında zayıf düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Çalışma sonuçlarına göre Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeğinin, Aile Bütünlük Duygusu Ölçeğinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeğini %30 düzeyinde istatistiksel olarak açıkladığı tespit edilmiştir. Araştırmamızda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde evli kadınlarda psikolojik şiddet düzeyi artıkça aile bütünlüğü duygusunun azalacağı söylenebilir. Çalışmamızla benzer bulgulara sahip olan Sitarczyk (2013) tarafından yapılan çalışmada ise, deney ve kontrol grupları oluşturulmuş ve deney grubunda yer alan aile içi şiddet mağduru kadınların düşük bütünlük duygusuna sahip olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca şiddet mağduru kadınların, kontrol grubundaki kadınlara göre anlaşılabilirlik ve yönetilebilirlik alt boyutu puanlarının istatistiksel olarak daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Daneshvar ve ark. (2020) yakın partner şiddeti gibi travmaya maruz kalmanın, bütünlük duygusunu etkilediğini bildirmektedir. Bu noktada Sitarczyk (2013) düşük bütünlük duygusu ile şiddet arasındaki ilişkinin çift taraflı bir ilişki olduğunu belirtmektedir. Buna göre düşük bütünlük duygusu, özellikle de anlaşılabilirlik duygusu, kişinin yaşadığı şiddete karşı yüksek bir tolerans geliştirmesine neden olmakta, bu durum ise şiddet mağdurunun fiziksel ve psikolojik sıkıntı yaşadıkları ilişkilere neden devam ettiklerini açıklamaktadır. Buna karşın şiddet durumu ise genel direnç kaynaklarının bozulmasına ve dolayısıyla da şiddete karşı çıkmak için gerekli olan anlaşılabilirliğin, anlamlılığın ve yönetilebilirliğin azalmasına neden olmaktadır.

5.2. Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği ve Evlilik Yaşamı Ölçeği arasındaki ilişkinin Değerlendirilmesi

Çalışma kapsamında Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği ve ölçeğe ait Kötü Davranma alt boyutu, Kısıtlama alt boyutu, Kıskançlık alt boyutu ve Eleştiri alt boyutu ile Evlilik Yaşamı Ölçeği arasında orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çalışma sonuçlarına göre Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeğinin, Evlilik Yaşamı Ölçeğinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu ve Evlilik Yaşamı Ölçeğini %37 düzeyinde istatistiksel olarak açıkladığı tespit edilmiştir. Literatürde yakın partner şiddeti ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalara baktığımızda, örneğin Meredith ve ark. (1986) evli bireylerle yürüttüğü çalışmasında artan şiddete olaylarına karşılık evlilik doyumunun ciddi oranda düştüğünü tespit etmiştir. Williams ve Frieze (2005) ise şiddete maruz kalan kadınların, erkeklere göre ciddi oranda daha çok psikolojik sıkıntı yaşadığını ve daha düşük evlilik doyumuna sahip olduğu ortaya koymuştur. Bozyel (2019) çalışmasında kadınların şiddete maruz kalıp kalmamasının, evlilik doyumları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu belirtirken, Byrne ve Arias (1997) ise düşük evlilik doyumunun, partner şiddeti üzerinde doğrudan etkisinin olduğunu bildirmektedir. Benzer şekilde Hammet ve ark. (2021) da düşük evlilik tatmini yaşayan çiftlerin yüksek düzeyde yakın partner saldırganlığı bildirdiklerini tespit etmiştir. Panuzio ve DiLillo (2013) tarafından yapılan çalışmada ise, psikolojik eş şiddetinin diğer eş şiddeti türlerine göre evlilik doyumunun önemli bir belirleyicisi olduğu bildirilmektedir. Bu konuda yapılan çalışmalara bakıldığında ise örneğin Testa ve Leonard (2001) evliliğin ilk yıllarında yaşanan psikolojik eş şiddetinin düşük evlilik doyumu ile ilişkili olduğu ortaya koymuştur. Yücel (2018) tarafından yapılan çalışmada, kadınlarda hem sözel hem de fiziksel partner şiddetinin evlilik doyumu üzerinde daha güçlü bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Yiğit (2018) ise çalışmasında kadınların evlilik doyumları ile evliliklerinde maruz kaldıkları duygusal ve sözel şiddet arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu bildirmektedir. Sánchez ve Mota (2023) ise evlilik doyumu düşük olan kadınların eşlerinden tehdit, aşağılama, küçümseme ve psikolojik şiddet algıladıklarını, itaatkâr bir cinsiyet rolü üstlendiklerini ve eşlerine karşı kaçınmacı başa çıkma yöntemi kullandıklarını ortaya koymuştur. Çalışmamıza ilişkin sonuçlarla literatürdeki bulguların benzer olduğu görülmektedir. Bu kapsamda evli kadınlarda psikolojik şiddet düzeyi artıka evlilik doyumunun azalacağı söylenebilir.

5.3. Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği ve Evlilik Yaşamı Ölçeği arasındaki ilişkinin Değerlendirilmesi

Çalışma kapsamında Evlilik Yaşamı Ölçeği ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği ve ölçeğe ait Anlaşılabilirlik alt boyutu, Yönetilebilirlik alt boyutu ve Anlamlılık alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre evli kadınlarda aile bütünlük duygusu ile evlilik doyumu arasında olumlu bir ilişki olduğu söylenebilir. Literatür incelendiğinde konu hakkındaki çalışmaların kısıtlı olduğu görülmekle birlikte çalışmamızla benzer sonuçlara ulaşan Ngai ve Ngu (2011), Çin'de 128 çiftle yaptıkları çalışmalarında, aile bütünlük duygusu daha güçlü olan eşlerin aile yaşamlarından ve evlilik ilişkilerinden daha fazla memnun olduklarını ve daha az kaygı yaşadıklarını tespit etmiştir. Minic ve ark. (2021) tarafından yapılan çalışmada ise, ebeveynlerin aile bütünlüğü duygusu ile aile hayatından memnuniyetleri ve kriz eğilimleri arasında pozitif bir ilişki olduğu ortaya koyulmuştur. Benzer şekilde Noriega ve ark. (2011) çalışmalarında aile bütünlüğü duygusu ile aile memnuniyeti arasında güçlü bir ilişki olduğunu saptamıştır. Mevcut çalışma sonucunun literatürle örtüştüğü görülmektedir.

5.4. Bağımsız Değişkenlere Göre Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği Puan Ortalamalarındaki Farka İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Katılımcıların yaşı ile Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği ve ölçeğe ait Kötü Davranma alt boyutu arasında orta düzeyde, Kısıtlama alt boyutu ve Eleştiri alt boyutu arasında zayıf düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilirken; yaş değişkeni ile Kıskançlık alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Bu kapsamda evli kadınlarda yaşın artması ile birlikte psikolojik şiddete maruz kalmanın da artabileceği söylenebilir. Literatür incelendiğinde çalışmamız ile benzer sonuçlara ulaşan Çetinkaya Büyükbodur ve Çakıcı (2020), duygusal-sözel şiddet düzeyinin 31-35 yaş arası kadınlarda azalırken, 36-40 yaş arası kadınlarda arttığını tespit etmiştir. Vatandaşlar ve Hatipoğlu Sümer (2019) tarafından yapılan çalışmada ise, yaş ile Kötü Davranma alt boyutu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilirken; Kısıtlama alt boyutu, Kıskançlık alt boyutu ve Eleştiri alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Literatür incelendiğinde farklı sonuçlara ulaşan çalışmaların da olduğu görülmektedir. Örneğin Yüksel (2020) tarafından yapılan çalışmada, 19-30 yaş aralığında yer alan kadınların daha çok psikolojik şiddete maruz kaldığı ortaya koyulmuştur. Schokkenbroek ve ark. (2022) tarafından yapılan çalışmada ise genç yaştaki bireylerin, yaşlı bireylere göre daha fazla psikolojik eş şiddetine maruz kaldığı

bildirilmektedir. Meekers ve ark. (2013) ise psikolojik eş şiddeti için kadının yaşının bir risk faktörü olmadığını bildirmişlerdir.

Çalışmaya katılan kadınların çocuk sahibi olma durumlarına göre Kötü Davranma alt boyutu, Kısıtlama alt boyutu, Eleştiri alt boyutu ve Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilirken, Kıskançlık alt boyutu puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Farka bakıldığında ise çocuk sahibi olanların, olmayanlara göre daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu görülmektedir. Mevcut çalışma sonuçlarına benzer şekilde Yüksel (2020) tarafından yapılan çalışmada da çocuk sahibi olmanın, çocuk sahibi olmamaya göre kadınlarda psikolojik şiddete maruz kalma durumunu %7 artırdığı tespit edilmiştir. Vatandaşlar ve Hatipoğlu Sümer (2019) tarafından yapılan çalışmada en az bir çocuğu olan bireylerin, çocuğu olmayanlara göre psikolojik şiddetin kötü davranma türüne daha çok maruz kaldıkları ortaya koyulmuştur. Mevcut çalışma bulgularının literatürle benzer olduğu görülmektedir.

Katılımcıların aile tiplerine göre Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Mevcut çalışmaya ilişkin sonucun literatür ile tutarlı olduğu görülmektedir (Kocacık ve Çağlayandereli, 2009; Olgun İzmirli, 2013).

Katılımcıların çalışma durumuna göre Kısıtlama alt boyutu ve Kıskançlık alt boyutu puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilirken, Kötü Davranma alt boyutu, Eleştiri alt boyutu ve Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanamamıştır. Farka bakıldığında ise çalışmayan kadınların çalışan kadınlara göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde Aktaş ve ark. (2017) tarafından yapılan çalışmada çalışmayan kadınların, çalışan kadınlara göre algılanan psikolojik şiddet düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın Meekers ve ark. (2013) tarafından yapılan çalışmada çalışan kadınların, çalışmayan kadınlara göre psikolojik şiddete maruz kalma olasılıklarının daha yüksek olduğu ortaya koyulmuştur. Söylemez (2023) ise kadınların çalışma durumuna göre psikolojik şiddet düzeylerinde bir farklılık olmadığını bildirmektedir. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde mevcut çalışmamız ile benzer sonuçlara ulaşan çalışmalar olmakla birlikte genel olarak literatürdeki sonuçların farklılaştığı görülmektedir.

Katılımcıların öğrenim düzeyine göre Kötü Davranma alt boyutu, Kısıtlama alt boyutu, Eleştiri alt Boyutu ve Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilirken, Kıskançlık alt boyutu puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Farkın ilkökul öğrenim düzeyine sahip olan kadınlardan kaynaklandığı ve ilkökul öğrenim düzeyine sahip olan kadınların puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna göre kadınların eğitim düzeyi arttıkça daha az psikolojik şiddete maruz kaldıkları söylenebilir. Mevcut çalışma bulguları literatür ile kıyaslandığında genel olarak tutarlı olduğu görülmektedir. Örneğin Yüksel (2020) tarafından yapılan çalışmada psikolojik şiddete maruz kalma oranının herhangi bir diplomaya sahip olmayan kadınlara göre eğitim durumu ortaokul olan kadınlarda %7, lise öğrenim düzeyine sahip olan kadınlarda %12, üniversite mezunu olan kadınlarda %15 ve lisansüstü öğrenim düzeyine sahip kadınlarda %16 oranında azaldığı tespit edilmiştir. Yine çalışmada ortaokul ve lise öğrenim düzeyine sahip olmanın psikolojik şiddete maruz kalma olasılığını azalttığı saptanmıştır. Çetinkaya-Büyükbodur ve Çakıcı (2020) tarafından yapılan çalışmada kadınlarda eğitim düzeyi arttıkça psikolojik şiddete maruz kalma düzeyinin düşebileceği belirtilmektedir. Vatandaşlar ve Hatipoğlu Sümer (2019) çalışmasında üniversite eğitimine sahip olmayanların, üniversite ve üzeri eğitime sahip olanlara göre psikolojik şiddetin kıskançlık türüne daha çok uğradıkları tespit edilmiştir. Bununla birlikte bazı çalışmalarda kadınların eğitim düzeylerine göre psikolojik şiddet düzeylerinde bir farklılık olmadığı bildirilmektedir (Meerkers ve ark., 2013; Kunter, 2021; Söylemez, 2023). Yüksel (2020) ise eğitim seviyesinin artması ile birlikte kadınların özgüvenlerinin arttığını ve psikolojik şiddete karşı daha güçlü bir şekilde kendilerini savunduklarını ileri sürmektedir.

Çalışmaya katılan kadınların eşlerinin eğitim düzeylerine göre Kötü Davranma alt boyutu, Kısıtlama alt boyutu, Eleştiri alt Boyutu ve Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilirken, Kıskançlık alt boyutu puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Farka eşi ilkökul öğrenim düzeyine sahip olan grubun neden olduğu ve eşi ilkökul öğrenim düzeyine sahip olan kadınların puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatür incelediğinde çalışmamızla benzer olarak Meekers ve ark. (2013) tarafından yapılan çalışmada eşi yüksek eğitim düzeyine sahip olan kadınların psikolojik şiddete maruz kalma olasılığının daha düşük olduğu belirtilmektedir. Aktaş ve ark. (2017) tarafından yapılan çalışmada kadınların, eşlerine ait eğitim düzeyi düştükçe algılanan

psikolojik şiddet düzeylerinin arttığı tespit edilmiştir. Buna karşın Yüksel (2020) tarafından yapılan çalışmada erkeklerde yüksek lisans/doktora öğrenim düzeyine sahip olmanın kadınlara psikolojik şiddet uygulama oranını %82 artırdığı tespit edilmiştir.

Katılımcıların evlenme şekline göre Kötü Davranma alt boyutu, Kısıtlama alt boyutu ve Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilirken, Kıskançlık alt boyutu ve Eleştiri alt Boyutu puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır. Farka neden olan gruba bakıldığında ise görücü usulü ile evlenen kadınların puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Mevcut çalışma bulgularına benzer olarak Öyekçin (2012) yakın partner şiddetine maruz kalma durumunun görücü usulü ile evlenen kadınlarda 2,5 kat, ailelerinin izni olmaksızın evlenen kadınlarda ise 4 kat daha fazla olduğunu belirtmektedir. Aktaş ve ark. (2017) tarafından yapılan çalışmada, anlaşarak-isteyerek evlenen kadınların algılanan psikolojik şiddet düzeylerinin diğer şekillerde evlenen kadınlara göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Mevcut çalışma sonuçlarının literatür ile örtüştüğü görülmektedir.

Çalışmaya katılan kadınların evlilik sürelerine göre Kötü Davranma alt boyutu, Kısıtlama alt boyutu, Eleştiri alt Boyutu ve Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilirken, Kıskançlık alt boyutu puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır. Söz konusu farka bakıldığında ise Kötü Davranma alt boyutu, Eleştiri alt boyutu ve Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puan ortalamalarında en yüksek ortalamaya evlilik süresi 20 yıl ve üzeri olan kadınların sahip olduğu görülürken, Kısıtlama alt boyutunda ise evlilik süresi 10-20 yıl arası olan kadınların en yüksek puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Mevcut çalışma sonuçları ile benzer olarak Ozgoli ve ark. (2016) tarafından yapılan çalışmada evlilik süresi uzun olan kadınların psikolojik eş şiddetine maruz kalma düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ancak Öyekçin (2012) tarafından yapılan çalışmada artan evlilik süresinin, tüm şiddet türleri bir arada değerlendirildiğinde koruyucu bir etki gösterdiğini ifade etmektedir. Vatandaşlar ve Hatipoğlu Sümer (2019) ise çalışmasında evlilik süresi ile Kötü davranma alt boyutu arasında pozitif yönlü, Kıskançlık alt boyutu ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilirken; Kısıtlama alt boyutu ve Eleştiri alt boyutu ile anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Katılımcıların çocuk sayısına göre Kötü Davranma alt boyutu, Kısıtlama alt boyutu ve Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puan ortalamalarının istatistiksel açıdan

anlamli bir sekilde farklılaştığı tespit edilirken, Kıskançlık alt boyutu ve Eleştiri alt Boyutu puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Çalışma kapsamında 1 çocuğa sahip olan kadınların puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular literatür kapsamında değerlendirildiğinde genel olarak benzer sonuçların yer aldığı görülmektedir. Örneğin Yüksel (2020) tarafından yapılan çalışmada çocuk sayısının psikolojik şiddeti artırıcı etkisinin olduğu belirtilmektedir. Çetinkaya-Büyükbodur ve Çakıcı (2020) tarafından yapılan çalışmada çocuk sayısı azaldıkça psikolojik şiddet düzeyinin de azaldığı belirtilmektedir. Vatandaşlar ve Hatipoğlu Sümer (2019) çalışmalarında çocuk sayısı ile Kötü davranma alt boyutu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki tespit ederken; Kısıtlama alt boyutu, Kıskançlık alt boyutu ve Eleştiri alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki saptamamıştır. Ayrıca Kunter (2021) ve Aktaş ve ark. (2017) kadınlarda psikolojik şiddet düzeyi ile çocuk sayısı arasında ilişki olmadığını belirtmektedir.

Çalışmaya katılan kadınların ekonomik düzeylerine göre Kötü Davranma alt boyutu, Kısıtlama alt boyutu, Kıskançlık alt boyutu, Eleştiri alt Boyutu ve Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Literatür incelendiğinde de benzer bulgulara sahip çalışmaların olduğu görülmektedir (Kunter, 2021). Buna karşın Bozkurt ve ark. (2023) tarafından yapılan çalışmada kadınların gelir durumu ile psikolojik şiddet düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

5.5. Bağımsız Değişkenlere Göre Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği Puan Ortalamalarındaki Farka İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Katılımcıların yaşı ile Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği ve ölçeğe ait Anlaşılabilirlik alt boyutu arasında zayıf düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunurken, yaş değişkeni ile Yönetilebilirlik ve Anlamlılık alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Literatüre bakıldığında ise çalışmamızla benzer sonuçlar gösteren çalışmalar bulunmakla birlikte (Ngai ve Ngu, 2013) aile bütünlük duygusu ile yaş arasında ilişki bulunmadığını bildiren çalışmalar da yer almaktadır (Şahin, 2019). Bu noktada Antonovsky, çocukluk ve ergenlik dönemi deneyimleriyle bütünlük duygusunun gelişeceğini, önce genç yetişkinlik döneminde sabit devam edeceğini ve ileriki yaşam dönemlerinde küçük değişimler yaşayacağını ileri sürmüştür (Nielsen ve Hansson, 2007). Çalışmamız katılımcılarının 18-65

yaş aralığında olduğu göz önünde bulundurulduğunda yaş artıkça aile bütünlük duygusunun azalacağı söylenebilir.

Çalışmaya katılan kadınların çocuk sahibi olma durumlarına göre Anlamlılık alt boyutu puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilirken; Anlaşılabilirlik alt boyutu, Yönetilebilirlik alt boyutu ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Anlamlılık alt boyutu toplam puanlarının çok sahibi olmayanlarda, çocuk sahibi olanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Çalışmamıza ilişkin sonuç değerlendirildiğinde, evli kadınların ebeveynlik deneyimlerinin olup olmamasının yaşamlarındaki anlamlılığı etkilediği söylenebilir. Ancak Kayma ve ark. (2022) tarafından yapılan çalışmada, aile bütünlük duygusunun çocuk sahibi olup olmamasına göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Katılımcıların aile tiplerine göre Anlaşılabilirlik alt boyutu, Yönetilebilirlik alt boyutu, Anlamlılık alt boyutu ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Literatürde farklı olarak çekirdek aileye sahip olan bireylerin, geniş aileye sahip olanlara göre aile bütünlük duygusu düzeylerini anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu bildirilmektedir (Canlı, 2019). Mevcut çalışma sonuçlarının literatür ile örtüşmediği görülmektedir.

Evli kadınların çalışma durumlarına göre Anlamlılık alt boyutu puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülürken; Anlaşılabilirlik alt boyutu, Yönetilebilirlik alt boyutu ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Anlamlılık alt boyutuna göre çalışan kadınların çalışmayanlara göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu kapsamda evli kadınların çalışıp çalışmama durumlarına göre yaşamı anlamlandırma eğilimlerinin farklılaştığı söylenebilir. Literatür incelendiğinde mevcut çalışma ile örtüşen ya da farklı sonuçlara ulaşan bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Katılımcıların öğrenim düzeyleri ile Yönetilebilirlik alt boyutu ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilirken, Anlaşılabilirlik alt boyutu ve Anlamlılık alt boyutu puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Çalışmada lisans öğrenim düzeyine sahip olan kadınların, ilkökul öğrenim düzeyine sahip olanlara göre puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Buna göre kadınlarda öğrenim düzeyine bağlı

olarak aile bütünlük duygusunun farklılaştığı söylenebilir. Konuya ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde öğrenim düzeyi ve aile bütünlük duygusu arasında anlamlı bir fark olmadığı bildirilmektedir (Ngai ve Ngu, 2013; Şahin, 2019; Küçükşen ve ark., 2023). Mevcut çalışma bulgularının literatür ile tutarlı olmadığı görülmektedir.

Çalışmaya katılan kadınların eşlerinin eğitim düzeylerine göre Anlaşılabilirlik alt boyutu, Yönetilebilirlik alt boyutu, Anlamlılık alt boyutu ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Eşi lisans ve üzeri öğrenim düzeyine sahip olan kadınların, eşi ilkökul öğrenim düzeyine sahip olanlara göre puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna göre kadınların eşlerine ilişkin öğrenim düzeyine bağlı olarak aile bütünlük duygusunun farklılaştığı söylenebilir. Literatür incelendiğinde çalışma bulgularımızı değerlendirebileceğimiz herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır.

Katılımcıların evlilik şekillerine göre Anlaşılabilirlik alt boyutu ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunurken, Yönetilebilirlik alt boyutu ve Anlamlılık alt boyutu puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma saptanmamıştır. Buna göre anlaşarak ve diğer şekillerde evlenen kadınların, görücü usulü ile evlenenlere göre puan ortalamaları anlamlı düzeyde daha yüksektir. Çalışma sonuçlarına göre karşılıklı anlaşma ile kurulan evliliklerin kadınların aile bütünlük duygusu üzerinde olumlu etkisi olduğu söylenebilir.

Çalışmaya katılanların evlilik süresine göre Anlaşılabilirlik alt boyutu, Yönetilebilirlik alt boyutu, Anlamlılık alt boyutu ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Literatür incelendiğinde çalışmamızla benzer sonuçların yer aldığı görülmektedir (Şahin, 2019).

Katılımcıların çocuk sayısına göre Anlaşılabilirlik alt boyutu, Yönetilebilirlik alt boyutu, Anlamlılık alt boyutu ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Çalışmamızla benzer bulgulara ulaşan Kayma ve ark. (2022)'da aile bütünlük duygusu ile çocuk sayısı arasında ilişki olmadığını bildirmektedir. Buna karşın Şahin (2019) tarafından yapılan çalışmada evli bireylerde çocuk sayısına göre Anlamlılık alt boyutu puan ortalamalarında anlamlı bir fark tespit edilirken; Anlaşılabilirlik alt boyutu, Yönetilebilirlik alt boyutu ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği puan ortalamalarında anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Çalışmaya katılan kadınların ekonomik düzeyine göre Anlaşılabilirlik alt boyutu, Anlamlılık alt boyutu ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşırken; Yönetilebilirlik alt boyutu puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Farka neden olan gruba bakıldığında ise ekonomik düzeyi iyi olan kadınların puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna göre ekonomik düzeyin aile bütünlük duygusu üzerinde etkisi olduğu söylenebilir. Literatür incelendiğinde benzer sonuçlara ulaşan çalışmaların yer aldığı görülürken (Ngai ve Ngu, 2013; Kayma ve ark., 2022; Ayhan ve Pekgöz Çeviker, 2023) aynı zamanda orta sosyoekonomik düzeye sahip yetişkinlerin, üst sosyo-ekonomik düzeye sahip yetişkinlere göre aile bütünlük duygusunun anlamlı bir şekilde yüksek olduğunu bildiren çalışmalarda yer almaktadır (Küçükşen ve ark., 2013).

5.6. Bağımsız Değişkenlere Evlilik Yaşamı Ölçeği Puan Ortalamalarındaki Farka İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Katılımcıların yaşı ile Evlilik Yaşamı Ölçeği arasında orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Literatüre bakıldığında mevcut çalışmamızın Dobrowolska ve ark. (2020) ve Çalık (2022) tarafından yapılan çalışmalarla tutarlı olduğu görülmektedir. Üzerek ve Şarlak (2022) tarafından yapılan çalışmada 21-30 ve 31-40 yaş aralığında yer alan bireylerin, 41-50 ve 50 ve üzeri yaş aralığında yer alan bireylere göre evlilik doyumlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Osmanlı (2023) ise çalışmasında 20-30 yaş aralığındaki evli bireylerin, 31-40 yaş aralığındaki ve 41 yaş üzerinde olan evli bireylere göre evlilik doyumlarından daha yüksek olduğunu saptamıştır. Buna karşın Gorchoff ve ark. (2008) kadınların 40'lı yaşlardan 60'lı yaşlara kadar olan sürede evlilik doyumundaki değişimi inceledikleri çalışmalarında, orta yaş döneminde evlilik doyumunun arttığını ve evlilik doyumundaki artışın boş yuvaya geçişle ilgili olduğunu belirtmektedir.

Katılımcıların çocuk sahibi olma durumlarına göre Evlilik Yaşamı Ölçeği toplam puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Buna göre çocuk sahibi olmayan kadınların puan ortalamalarının, çocuk sahibi olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Mevcut çalışma ile benzer sonuçlara ulaşan Twenge ve ark. (2004) ebeveyn olanların, olmayanlara göre evlilik doyumunun daha düşük olduğunu ortaya koymuştur. Çağ (2016), Çalık (2022), Polatoğlu (2022) ve Osmanlı (2023) tarafından yapılan çalışmalarda ise çocuğu olmayan bireylerin evlilik doyumlarının daha yüksek

olduğunu tespit edilmiştir. Jose ve Alfons (2007) ise, bireylerin yaşamında boş yuva aşamasının evlilik doyumu üzerinde olumlu bir etkisi olduğu belirtmektedir. Buna karşın Patrick ve ark. (2007) çocuk sahibi olup olmamanın evlilik doyumuyla ilişkisi olmadığını belirtmektedir. Genel olarak literatüre bakıldığında mevcut çalışmamız ile benzer olarak çocuk sahibi olmayan kadınların evlilik doyumunun daha yüksek olduğu sonucuna ulaştıkları görülmektedir. Bu kapsamda çocuk ile birlikte artan sorumlulukların ve kısıtlanmaların kadınların evlilik doyumunu olumsuz yönde etkilediği söylenebilir.

Çalışmaya katılan kadınların aile tiplerine göre Evlilik Yaşamı Ölçeği toplam puan ortalamalarında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Literatürde çalışma bulgusunun değerlendirilmesine yönelik herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır.

Katılımcıların çalışma durumlarına göre Evlilik Yaşamı Ölçeği toplam puan ortalamaları istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Literatüre bakıldığında mevcut çalışma sonuçlarını destekleyen araştırmalar olmakla birlikte (Polatoğlu, 2022; Çalık, 2022; Osmanlı, 2023) farklı sonuçlara ulaşan çalışmalar da yer almaktadır. Örneğin Shen (2004), Jose ve Alfons (2007), Durualp ve ark. (2017) ve Erdoğan ve Kahraman (2019) çalışan kadınların evlilik doyumunun ev hanımlarına göre daha yüksek olduğunu bildirmektedir.

Katılımcıların öğrenim düzeylerine göre Evlilik Yaşamı Ölçeği toplam puan ortalamalarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Lisans ve üzeri öğrenim düzeyine sahip olan kadınların, ilkokul öğrenim düzeyine sahip olanlara göre puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Mevcut çalışma ile tutarlı olarak Blum ve Mehrabian (1999) ve Dobrowolska ve ark. (2020) tarafından yapılan çalışmalarda eğitim ile evlilik doyumu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu ortaya koyulmuştur. Benzer şekilde Erdoğan ve Kahraman (2019) tarafından yapılan çalışmada kadınlarda eğitim düzeyi artıkça evlilik doyumunun arttığı bildirilmektedir. Durualp ve ark. (2017) ve Polatoğlu (2022) tarafından yapılan çalışmada üniversite mezunu olan kadınların evlilik doyumlarının anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Literatür ile mevcut çalışma bulgularının benzer olduğu görülmektedir.

Katılımcıların eşlerinin öğrenim düzeylerine göre Evlilik Yaşamı Ölçeği toplam puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Eşi lise ve lisans öğrenim düzeyine sahip olan kadınların, eşi ilkokul öğrenim düzeyine sahip olanlara

göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Literatür incelendiğinde Blum ve Mehrabian (1999) kadınların eşlerine ait eğitim düzeyi ile evlilik doyumu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmektedir. Aynı şekilde Durualp ve ark. (2017) tarafından yapılan çalışmada eşi üniversite mezunu olan kadınların evlilik doyumlarının anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Buna karşın çalışma sonuçlarımızdan farklı olarak Girgin ve Şık (2018) eşi ilkökul mezunu olanların, eşi lisans-doktora mezunu olanlara göre evlilik doyumunun daha yüksek olduğunu bildirmektedir.

Katılımcıların evlilik şekillerine göre Evlilik Yaşamı Ölçeği toplam puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Farka neden olan gruplara bakıldığında ise anlaşarak evlenen kadınların görücü usulü ile evlenenlere göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Mevcut çalışma bulguları ile tutarlı olarak Haylı ve ark. (2017) tarafından yapılan çalışmada flört ederek evlenenlerin, görücü usulü ile evlenenlere göre evlilik doyumunun daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde Dinna (2005), Uğur ve Baş (2022) ve Polatoğlu (2022) tarafından yapılan çalışmalarda anlaşarak evlenen bireylerin, görücü usulü ile evlenenlere göre evlilik doyumlarının daha yüksek olduğu ortaya koyulmuştur. Bireyin, eşini seçmesi ya da seçtiği kişiyle evlenebilmesi ve tanışma sürecinde karşıdaki kişiyi tanımak için yeterli zamanın olması, yüksek evlilik doyumuna sahip olmayı etkileyebilmektedir (Haylı ve ark., 2017).

Katılımcıların evlilik sürelerine göre Evlilik Yaşamı Ölçeği toplam puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Buna göre 1 yıldan az süredir evli olan kadınların puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Literatür incelendiğinde mevcut çalışma sonuçlarıyla benzerlik gösteren sonuçların yer aldığı görülmektedir. Örneğin Çağ (2016) tarafından yapılan çalışmada 1 yıldan az süredir evli olan bireylerin evlilik doyumlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Polatoğlu (2022)'da çalışmasında 3 yıldan daha az evlilik süresine sahip bireylerin evlilik doyumunun daha yüksek olduğunu belirtmektedir. Osmanlı (2023) ise çalışmasında evlilik süresi 1-5 yıl arasında olan evli bireylerin, daha uzun süredir evli olan bireylere göre evlilik doyumlarının daha yüksek olduğunu saptamıştır. Ak ve Balcı Çelik (2022) çalışmalarında 5 yıldan az evlilik süresi olan bireylerin, 12-17 yıl evlilik süresine sahip olanlara göre evlilik doyumlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu saptamıştır. Jose ve Alfons (2007) ise, orta yaş yıllarında evlilik doyumunun evliliğin ilk ve geç yıllarına göre daha düşük olduğunu belirtmektedir. Buna karşın mevcut çalışma bulgularından farklı olarak

Wendorf ve ark. (2010), Vural Batık (2019) ve Çalık (2022) ise çalışmalarında çiftlerde evlilik süresinin evlilik doyumu üzerinde olumsuz yönde anlamlı bir etkisi olduğunu saptamıştır. Ayrıca evlilik süresi ve evlilik doyumu arasında ilişki olmadığını ortaya koyan çalışmalarda literatürde mevcuttur (Patrick ve ark., 2007; Çağ ve Yıldırım, 2013; Dobrowolska ve ark., 2020; Girgin ve Şık, 2020).

Katılımcıların çocuk sayısına göre Evlilik Yaşamı Ölçeği toplam puan ortalamalarında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Buna göre 1 çocuğa sahip olan kadınların, 3 ile 4 ve üzeri çocuğa sahip olanlara göre toplam puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Mevcut çalışma sonuçlarıyla benzer olarak Wendorf ve ark. (2010) tarafından ABD, Birleşik Krallık ve Türkiye olmak üzere üç kültür üzerinde yapılan çalışmada, her üç kültürde de çiftlerde ortalama çocuk sayısının evlilik doyumu üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Twenge ve ark. (2004) tarafından yapılan çalışmada, evlilik doyumu ile çocuk sayısı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Vural Batık (2019) tarafından yapılan çalışmada ise çocuk sayısı arttıkça evlilik doyumunun azaldığı tespit edilmiştir. Blum ve Mehrabian (1999) ise çalışmasında çocuk sayısı ile evlilik doyumu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmektedir. Dobrowolska ve ark. (2020) ise çocuk sayısının evlilik doyumu üzerindeki olumsuz etkisinin yaşanan rol çatışmaları, özgürlüğü sınırlandırması, cinsel doyumda düşüş ve çocukla birlikte artan maliyetlerden kaynaklandığını belirtmektedir.

Katılımcıların ekonomik düzeylerine göre Evlilik Yaşamı Ölçeği toplam puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Buna göre ekonomik düzeyi iyi olan kadınların, ekonomik düzeyi orta olanlara göre toplam puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Polatoğlu (2022)'da çalışmasında gelir düzeyi arttıkça evlilik doyumunun da arttığını tespit etmiştir. Cutrona ve ark. (2003) ise düşük gelire sahip çiftlerin daha düşük evlilik doyumu yaşadığını belirtmektedir. Dobrowolska ve ark. (2020) ise ekonomik durum ile evlilik doyumu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğunu belirtmektedir. Durualp ve ark. (2017) tarafından yapılan çalışmada geliri giderinden fazla olan kadınların evlilik doyumlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunlarla birlikte literatürde gelir düzeyinin evlilik doyumu üzerinde etkisinin olmadığını bildiren çalışmalarda yer almaktadır (Patrick ve ark., 2007; Çağ ve Yıldırım, 2013; Kavak, 2018). Çalışmamızdan elde edilen bulgular değerlendirildiğinde ekonomik düzeyin düşük olmasıyla birlikte artan maddi sıkıntıların ve temel ihtiyaçların

karşılanmasında yaşanan zorlukların, kadınların evlilik ilişkilerindeki doyumunu olumsuz yönde etkilediği söylenebilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, çalışma kapsamında elde edilen sonuçlara ve sonuçlar kapsamında uygulamaya ve gelecek çalışmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuçlar

Çalışma kapsamında elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir:

- Kadınlara yönelik psikolojik şiddet ile aile bütünlük duygusu arasında orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.
- Kadınlara yönelik psikolojik şiddet ile evlilik doyumu arasında orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır.
- Aile bütünlük duygusu ve evlilik doyumu arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.
- Kadınlara yönelik psikolojik şiddetin, aile bütünlük duygusunun anlamlı bir yordayıcısı olduğu ve aile bütünlük duygusunu %30 düzeyinde açıkladığı tespit edilmiştir.
- Kadınlara yönelik psikolojik şiddetin, evlilik doyumunun anlamlı bir yordayıcısı olduğu ve evlilik doyumunu %37 düzeyinde açıkladığı tespit edilmiştir.

Sosyo-demografik değişkenlere göre kadınlara yönelik psikolojik şiddet düzeyi sonuçları aşağıda verilmiştir:

- Evli kadınların yaşı ile psikolojik şiddet düzeyleri arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.
- Evli kadınlarda çocuk sahibi olanların, psikolojik şiddet düzeylerinin anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- Evli kadınların aile tiplerine göre psikolojik şiddet düzeyleri anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır.
- Evli kadınların çalışma durumuna göre psikolojik şiddet düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur.
- Evli kadınlardan ilkokul öğrenim düzeyine sahip olanların psikolojik şiddet düzeylerinin anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

- Evli kadınlarda eşi ilkokul öğrenim düzeyine sahip olanların psikolojik şiddet düzeylerinin anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.
- Evli kadınlarda görücü usulü ile evlenenlerin psikolojik şiddet düzeylerinin anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- Evli kadınlarda 20 yıl ve üzeri evlilik süresine sahip olanların psikolojik şiddet düzeylerinin anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır.
- Evli kadınlarda 1 çocuğa sahip olanların psikolojik şiddet düzeylerinin anlamlı bir şekilde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.
- Evli kadınların ekonomik düzeylerine göre psikolojik şiddet düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Sosyo-demografik değişkenlere göre aile bütünlük duygusu sonuçları aşağıda verilmiştir:

- Evli kadınların yaşı ile aile bütünlük duygusu arasında zayıf düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.
- Evli kadınlarda çocuk sahibi olmayanların aile bütünlük duygusunun anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır.
- Evli kadınların aile tiplerine göre aile bütünlük duygusunun anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı belirlenmiştir.
- Evli kadınların çalışma durumlarına göre aile bütünlük duygusunun anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir.
- Evli kadınlarda lisans öğrenim düzeyine sahip olanların, ilkokul öğrenim düzeyine sahip olanlara göre aile bütünlük duygusunun anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır.
- Evli kadınlarda eşi lisans ve üzeri öğrenim düzeyine sahip olanların, eşi ilkokul öğrenim düzeyine sahip olanlara göre aile bütünlük duygusunun anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- Evli kadınlarda görücü usulü ile evlenenlerin aile bütünlük duygusunun anlamlı bir şekilde daha düşük olduğu belirlenmiştir.
- Evli kadınlarda evlilik süresine göre aile bütünlük duygusunun anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı belirlenmiştir.
- Evli kadınlarda çocuk sayısına göre aile bütünlük duygusunun anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

- Evli kadınlarda ekonomik düzeyi iyi olanların aile bütünlük duygusunun anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Sosyo-demografik değişkenlere göre evlilik doyumu sonuçları aşağıda verilmiştir:

- Evli kadınların yaşı ile evlilik doyumları arasında orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.
- Evli kadınlarda çocuk sahibi olmayanların evlilik doyumlarının anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- Evli kadınlarda aile tipine göre evlilik doyumlarının anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı saptanmıştır.
- Evli kadınlarda çalışma durumuna göre evlilik doyumlarının anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı belirlenmiştir.
- Evli kadınlarda lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip olanların, ilkökul öğrenim düzeyine sahip olanlara göre evlilik doyumlarının anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır.
- Evli kadınlarda eşi lise ve lisans öğrenim düzeyine sahip olanların, eşi ilkökul öğrenim düzeyine sahip olanlara göre evlilik doyumunun anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.
- Evli kadınlarda anlaşarak evlenenlerin evlilik doyumlarının anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- Evli kadınlarda 1 yıldan az süredir evli olanların evlilik doyumlarının anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.
- Evli kadınlarda 1 çocuğa sahip olanların, 3 ve üzeri çocuğa sahip olanlara göre evlilik doyumlarının anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- Evli kadınlarda ekonomik düzeyi iyi olanların evlilik doyumlarının anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

6.2. Öneriler

Kadına yönelik şiddet geçmişten günümüze hem ülkemizde hem de dünyada ciddi bir toplumsal sorun olarak görünürlüğünü artırmaktadır. Kadına yönelik şiddetin en yaygın ancak en az görünürlüğe sahip biçimi olan psikolojik şiddet, aynı zamanda diğer şiddet türlerinin de temelini oluşturmaktadır. Bu kapsamda psikolojik şiddetin önlenmesine yönelik yapılacak

çalışmaların, uygulamaların ve programların diğer şiddet türlerinin önlenmesine de büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışma kapsamında kadınlara yönelik psikolojik şiddetin, aile bütünlük duygusu ve evlilik doyumunu olumsuz yönde etkilediği ortaya koyulmuştur. Veri toplama sürecinde ise kadınların maruz kaldıkları bu davranışların psikolojik şiddet kapsamında değerlendirildiğine ilişkin bilgi eksikliği olduğu görülmüştür. Bu kapsamda sosyal hizmet ve politika yapıcılara yönelik mikro, mezo ve makro düzeyde öneriler ile araştırmacılara yönelik öneriler aşağıda sunulmuştur.

Sosyal Hizmet ve Politika Yapıcılara Yönelik Öneriler

Mikro Düzeyde Öneriler

- Genelde aileyi ve toplumu, özelde ise kadın ve çocukları olumsuz etkileyen psikolojik şiddetin önlenmesi amacıyla mikro düzeyde yürütülecek çalışmalar içerisinde öncelikle kadınlar tarafından psikolojik şiddetin tanınması, psikolojik şiddetle başa çıkma becerilerinin artırılması ve var olan güçlerinin ortaya çıkarılmasına yönelik bireysel danışmanlık hizmetlerin sağlanması önerilmektedir.
- Eşler arasındaki psikolojik şiddetin önlenmesi ve iletişimin geliştirilmesi amacıyla aile danışmanlığının ve çiftlerin birlikte katılacağı atölye çalışmalarının planlanması önerilmektedir.

Mezo Düzeyde Öneriler

- Grup ve toplulukları hedef alan mezo çalışmalar kapsamında ise, psikolojik şiddet mağduru kadınların dahil edilerek şiddet deneyimlerinin paylaşıldığı ve karşılıklı duygusal destek sürecini kapsayan grup çalışmalarının yürütülmesi önerilmektedir.
- Sağlıklı iletişim becerilerinin kazandırılması, öfke yönetimi, empati becerilerinin artırılması ve olumlu davranış değişikliklerinin sağlanması için erkeklere yönelik grup çalışmalarının yapılması önerilmektedir.
- Kadınlara yönelik psikolojik şiddetin tanınması, önlenmesi ve baş edilmesi kapsamında kamu-özel işyerleri ile sosyal alanlarda farkındalık çalışmaları ve eğitim programlarının düzenlenmesi önerilmektedir.

Makro Düzeyde Öneriler

- Makro düzeydeki çalışmalar ele alındığında ise şiddet mağduru kadınların güvenliğini, sağlığını ve refahının geliştirilmesinde etkin rol alan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve sivil toplum kuruluşlarındaki hizmet ve uygulamaların tanıtılması, ilgili kurum ve kuruluşlarca psikolojik şiddetin önlenmesine ilişkin farkındalık çalışmalarının yürütülmesi, kurumlar arası işbirliğinin geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması ve önleyici sosyal politikaların oluşturulması önerilmektedir.
- Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine bağlı olan Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) kapsamında psikolojik şiddet mağdurları için erişilebilir ve etkili destek hizmetlerinin sağlanması önerilmektedir.
- Kadına yönelik psikolojik şiddetle mücadele konusunda farkındalığın artırılması amacıyla başta sosyal medya olmak üzere medya araçları kullanılarak programların yürütülmesi önerilmektedir.
- Kadınlara yönelik psikolojik şiddet kapsamında yasal düzenlemelerin geliştirilmesi ve mevcut düzenlemelerin güçlendirilmesine ilişkin çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Çalışmamızda kadınlara yönelik psikolojik şiddetin, aile bütünlük duygusu ve evlilik doyumu ile ilişkisi kadınlar üzerinden incelenmiş olup kadınlara yönelik psikolojik şiddetin çocuk, aile ve toplum üzerindeki etkilerini ele alan daha büyük ölçekte boylamsal araştırmaların yapılması önerilmektedir.
- Gelecek araştırmalarda psikolojik şiddete neden olan faktörlerin belirlenmesi açısından evli erkeklerin psikolojik şiddete yönelik tutumlarının ele alındığı çalışmalar yürütülebilir.
- Erkeklerin çocukluk döneminde aileleri tarafından şiddete maruz kalma ya da tanık olma deneyimleri, aile yapıları ve çocukluk travmaları ile psikolojik şiddet uygulama düzeyleri arasındaki ilişkinin araştırılması önerilebilir.
- Erkeklerin psikolojik şiddete başvurmasında toplumsal cinsiyet rollerinin etkisini ortaya koyan çalışmaların yapılması önerilebilir.

- Kadınlara yönelik psikolojik şiddet ile bağlanma, çocukluk çağı istismarı, sosyal destek, iletişim becerileri ve toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişkinin araştırılması önerilebilir.
- Gelecek çalışmalarda kadına yönelik psikolojik şiddete ilişkin risk faktörlerinin belirlenmesi ve önlenmesi amacıyla psikolojik şiddet ile farklı bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiler incelenebilir.
- Çalışmamızda Konya ilinde ikamet eden kadınlara yönelik psikolojik şiddetin, aile bütünlük duygusu ve evlilik doyumuna etkisi araştırılmıştır. Gelecek çalışmalarda farklı kültürlerden bireylerin dahil edildiği, kültürlerarası farklılıkları ortaya koyan araştırmaların yapılması önerilebilir.
- Kadınların psikolojik şiddete maruz kalma deneyimlerini daha detaylı bir biçimde ortaya koyulabilmesi için nitel araştırma yöntemi ile çalışmaların yürütülmesi önerilebilir.
- Kadınlara yönelik psikolojik şiddetin uzun vadeli sosyal, fiziksel ve psikolojik etkilerinin ortaya koyulmasına ilişkin boylamsal çalışmalar yürütülebilir.
- Psikolojik şiddetin önlenmesine ilişkin mücadele eden sosyal hizmet uzmanları, psikologlar, sosyologlar, hukukçular ve sağlık profesyonelleri gibi meslek gruplarının iş birliğine dayanan daha kapsamlı çalışmaların yapılması önerilebilir.

7. KAYNAKLAR

- 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (2012, 20 Mart). Resmi Gazete (Sayı:28239). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6284.pdf>
- Adak, N. (2013). Madalyonun öteki yüzü: Erkeğe yönelik şiddet. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 16(2), 1-28. <https://doi.org/10.18490/sosars.136095>
- Adams, A. E., Sullivan, C. M., Bybee, D., & Greeson, M. R. (2008). Development of the scale of economic abuse. *Violence Against Women*, 14, 563-588.
- Adikwu, V. O., Edache, J. J., Iji, M. E., & Ogar, E. N. (2021). Emotional abuse and mental health of women in abusive marriage in communities in Gwagwalada, Federal Capital Territory, Nigeria. *Mattawang: Jurnal Pengabdian Masyarakat*, 2(1), 36-45. <https://doi.org/10.35877/454RI.mattawang295>
- Ak, S., & Balcı Çelik, S. (2022). Evlilik Doyumu ve iş tatmini arasındaki ilişkinin mükemmeliyetçilik aracı rolü ile incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 395-408. <https://doi.org/10.36362/gumus.1028503>
- Akalın, A., & Arıkan, Ç. (2017). 15-49 yaş grubu kadınlarda aile içi şiddet sıklığı ve şiddetin depresyona etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(2), 1-10.
- Akar, T., Aksakal, F. N., Demirel, B., Durukan, E., & Özkan, S. (2010). The prevalence of domestic violence against women among a group woman: Ankara, Turkey. *J Fam Viol*, 25, 449-460. <https://doi.org/10.1007/s10896-010-9306-8>
- Akın, M. (2013). Aile içi şiddet. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 71(1), 27-42.
- Akkaş, İ., & Uyanık, Z. (2016). Kadına yönelik şiddet. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 6(1), 32-42.
- Akkaya Şahin, G. (2010). *Aile içi şiddet kavramı ve aile içi şiddetin uluslararası ve ulusal hukuki belgelerdeki düzenlemesi* (Yayın No. 264912) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Aktaş, B., Pasinlioğlu, T., & Demirdüzen, N. (2018). Kadın doğum polikliniğine başvuran evli kadınların algıladıkları duygusal istismar ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Adli Tıp Dergisi*, 31(3), 115-123.
- Al-Modallal, H. (2012). Psychological partner violence and women's vulnerability to depression, stress, and anxiety. *Int J Ment Health Nurs*, 21, 560-566. doi:10.1111/j.1447-0349.2012.00826.x
- Altıparmak, İ. B. (2018). Sosyal öğrenmenin aile içi şiddete etkisi. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(34), 233-262.
- Anderson, K. H. (1998). The relationship between family sense of coherence and family quality of life after illness diagnoses: Collective and consensus views. In H. I. McCubbin, E. A. Thompson, A. I. Thompson, & J. E. Fromer (Eds.), *Stress, coping, and health in families: Sense of coherence and resiliency* (pp. 169-187). United States of America: Sage Publications, Inc.
- Antonovsky, A., & Sourani, T. (1988). Family sense of coherence and family adaptation. *Journal of Marriage and the Family*, 50, 79-92.
- Arslan, G. (2004). Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına Dair Sözleşme (Öngörülen Haklar ve Öngörülen Usuller). *Journal Of Istanbul University Law Faculty*, 62(1-2), 3-43.
- Askari, M., Noah, S. B. M., Hassan, S. A. B., & Baba, M. B. (2012). Comparison the effects of communication and conflict resolution skills training on marital satisfaction. *International Journal of Psychological Studies*, 4(1), 182-195.
- Atan, M. (2015). Radikal feminizm: "Kişisel olan politiktir" söyleminde aile. *The Journal Of Europe - Middle East Social Science Studies*, 1(2), 1-21. Doi:10.21085/Jemsos.38880
- Attepe, S. & Tunç, M. (2012). *Üniversite öğrencilerinin şiddet mağduru kadın algısı: bir niteliksel araştırma*. Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu. Ankara.
- Australian Association of Social Workers (AASW). (2008). *Scope of Social Work Practice Family Violence*. <https://www.aasw.asn.au/document/item/12226>
- Avcı, S. (2020). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetine Genel Bakış* (1. Basım). Hiperyayın.

- Ayhan, Z., & Pekgöz Çeviker, A. (2023). İhmal edilen aile değerlerinin, bütünlük duygusunun ve toplumsal ilginin gençler üzerindeki etkisi: Eğitim ve sosyal politika perspektifinden inceleme. *Külliyeye (Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Yılı Özel Sayısı)*, 481-498. <https://doi.org/10.48139/aybukulliyeye.1360549>
- Aytaç, S., Sert Eteman, F., Çetin Aydın, G., Reçber, B. & Sezen, H. K. (2016). Kadına yönelik şiddetin dün, bugün, yarın: Kestirim tabanlı bir araştırma. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (54), 275-297.
- Babacan-Gümüş, A., Şıpkın, S., & Erdem, Ö. (2020). Kadınlara yönelik eş şiddetinin yaygınlığı ve kadınların eş şiddetiyle baş etme yöntemleri. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 11(2), 79-87.
- Bag, B. (2017). Ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliğinde salutogenez modeli. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9(3), 284-300. <https://doi.org/10.18863/pgy.285949>
- Baldry, A. C. (2003) "Stick and stones hurt my bones but his glance and words hurt more": The Impact of psychological abuse and physical violence by current and former partners on battered women in Italy, *International Journal of Forensic Mental Health*, 2(1), 47-57, DOI: 10.1080/14999013.2003.10471178
- Baydur, E., & Ertem, B. (2006). Kadına yönelik evlilik içi şiddetin hukuki boyutları ceza kanunu, medeni kanun ve ailenin korunmasına dair kanun kapsamında bir inceleme. *TBB Dergisi*, Sayı:65, 95-111.
- Belek Erşen, Umut. (2006). *Birleşmiş milletler kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesi ve denetim mekanizması* (Yayın No. 191319) [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Bilgin-Şahin, B., & Erbay-Dündar, P. (2017). Kadına yönelik şiddet ve yaşam kalitesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 18(3), 203-210.
- Birleşmiş Milletler-BM (1993). *Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Bildirge*. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-elimination-violence-against-women>
- Blasco-Ros, C., Sánchez-Lorente, S., & Martínez, M. (2010). Recovery from depressive symptoms, state anxiety and post-traumatic stress disorder in women exposed to physical and psychological, but not to psychological intimate partner violence alone: A longitudinal study. *BMC psychiatry*, 10(1), 1-12. Doi:10.1186/1471-244x-10-98
- Blum, J. S., & Mehrabian, A. (1999). Personality and temperament correlates of marital satisfaction. *Journal of Personality*, 67(1), 93-125.
- Bolevin, S. (2016). *Kadına yönelik şiddette devletin hukuki sorumluluğu* (Yayın No. 454275) [Yüksek Lisans Tezi, Yaşar Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Boyacıoğlu, İ. (2019). Kadına yönelik şiddeti önleyici devlet politikaları: Psikolojik şiddetle mücadele. *Madde, Diyalektik ve Toplum*, 2(3), 246-249.
- Bozkurt, A., İnel Manav, A., & Ünal, E. (2023). Kadınlarda algılanan duygusal istismar düzeyi, intihara karşı tutum ve intihar davranışlarının değerlendirilmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 7(1), 12-24. <https://doi.org/10.46237/amusbfd.943369>
- Buck, N., Leenaars, E., Emmelkamp, P., & van Marle, H. (2012). Explaining the relationship between insecure attachment and partner abuse: The role of personality characteristics. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(16),3149-3170. Doi:10.1177/0886260512441258
- Burks, B. K. (2006). Emotional abuse of women. In Paula K. Lundberg- Love and Shelly L. Marmion (Eds.), *"Intimate Violence against Women: When Spouses, Partners, or Lovers Attack*, Westport, CT: Praeger, pp. 15- 29.
- Byrne, C. & Arias, I. (1997). Marital satisfaction and marital violence: moderating effects of attributional processes. *Journal Of Family Psychology*, 11(2), 188-195.
- Caballero, J., Alfaro, M., Nuñez, Y., & Torres, H. (2009). Intimate partner psychological violence against women in Peru, 2004-2007. *Revista Peruana de Epidemiología*, 13(3), 1-7.
- Choe, S. Y., Lee, J. O., & Read, S. J. (2022). Psychological intimate partner violence, insecure attachment, and parental psychological control from adolescence to emerging adulthood. *Journal of interpersonal violence*, 37(7-8), NP4467-NP4486.
- Cihan, Ü. & Karakaya, H. (2017). Kadın-erkek kavramları bağlamında şiddet ve şiddetle mücadelede sosyal hizmetin rolü. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(4), 297-324.

- Cutrona, C. E., Russell, D. W., Abraham, W. T., Gardner, K. A., Melby, J. N., Bryant, C., & Conger, R. D. (2003). Neighborhood context and financial strain as predictors of marital interaction and marital quality in African American couples. *Personal Relationships*, 10(3), 389-409. DOI:10.1111/1475- 6811.00056.
- Çağ, P. & Yıldırım, İ. (2018). Bazı sosyo-demografik değişkenlere göre evli bireylerin evlilik doyumu düzeyleri: Bir profil çalışması. *Electronic Journal of Social Sciences*, 17(67), 1027- 1042.
- Çağ, P. (2016). *Evlilik doyumu: Bir model testi* (Yayın No. 454930) [Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Çağ, P. ve Yıldırım, P. (2013). Evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 13-23.
- Çakır, H. (2020). Kadına Yönelik şiddetin kavramsal incelemesi: Yozgat örneği. *İmgelem*, 4(6), 41-62.
- Çalık, A. K. (2022). *Evlilik doyumunun değerler, iletişim becerileri ve sosyodemografik değişkenler bağlamında incelenmesi* (Yayın No. 747617) [Yüksek Lisans Tezi, İbn Haldun Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Çalışkan, H., & Çevik E. İ. (2018). Kadına yönelik şiddetin belirleyicileri: Türkiye örneği. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 218-233.
- Çeçen, A. R. (2007). Aile Bütünlük (Tutarlılık) Duygusu Ölçeği (ABDÖ-K) Kısa Formunun Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(3), 1199-1220.
- Çetinkaya-Büyükbodur, A. & Çakıcı, A. B. (2020). Kadına yönelik psikolojik şiddetin ebeveyn tutumları ile ilişkisi: Gümüşhane ili örneği. *Turk J Child Adolesc Ment Health*, 27(1), 40-48.
- Çiftçi, Ö. (2007). *Yaşadıkları şiddet nedeniyle sığınma evlerine başvuran kadınların umutsuzluk, depresyon ve üreme sağlığı durumlarının değerlendirilmesi* (Yayın No. 196038) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Dahlberg L. L. & Krug E.G. (2002). Violence A Global Public Health Problem. In: EG Krug, LL Dahlberg, JA Mercy, AB Zwi, R Lozano (Eds.), *World report on violence and health* (s.1-21). Geneva: World Health Organization.
- Daneshvar, S., Shafiei, M., & Basharpour, S. (2020). Group-based compassion-focused therapy on experiential avoidance, meaning-in-life, and sense of coherence in female survivors of intimate partner violence with PTSD: A randomized controlled trial. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(7-8), NP4187-NP4211. doi:10.1177/0886260520958660
- Derdar, M. (2017). Gender and verbal violence: A form of psychological abuse in moroccan popular culture. *Revue Sciences, Langage Et Communication*, 1(3), 1-10.
- Dichter, M. E., & Rhodes, K. V. (2011). Intimate partner violence survivors' unmet social service needs. *Journal of Social Service Research*, 37(5), 481-489. doi:10.1080/01488376.2011.587747
- Dinna, M. (2006). *Marital satisfaction in autonomous and arranged marriages: South African Indian sample* [Doctoral dissertation, University of Pretoria]. <http://hdl.handle.net/2263/30227>
- Divin, C., Volker, D. L., & Harrison, T. (2013). Intimate partner violence in Mexican-American women with disabilities: A secondary data analysis of cross-language research. *ANS Adv Nurs Sci*, 36(3), 243-257. Doi:10.1097/ANS.0b013e31829edcdb
- Dobrowolska, M., Groyecka-Bernard, A., Sorokowski, P., Randall, A. K., Hilpert, et al. (2020). Global perspective on marital satisfaction. *Sustainability*, 12(21), 8817. doi: 10.3390/su12218817
- Doğrucan, A., & Yıldırım, Z. (2020). Kadına yönelik aile içi şiddet üzerine bir inceleme. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 122-138.
- Domenech del Rio, I., & Sirvent Garcia del Valle, E. (2017). The consequences of intimate partner violence on health: a further disaggregation of psychological violence—evidence from Spain. *Violence Against Women*, 23(14), 1771-1789. Doi:10.1177/1077801216671220
- Donner, L. A. (1994). Gender bias in drafting international discrimination conventions: The 1979 women's convention compared with the 1965 racial convention. *California Western International Law Journal*, 24(2), 241-254.
- Dönmez, M. Tunç, E. (2019). İlişkide bilişsel çarpıtma, evlilikte problem çözme, evlilik uyumu ve tolerans arasındaki ilişki. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 112-124.

- Duman, N. (2019). Yetişkin psikolojik istismarını tanımak. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 5(1), 33-43.
- Durualp, E., Kaytez, N., & Girgin, B. A. (2017). Evlilik doyumu ve maternal bağlanma arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 18(2), 129-138.
- Ediz, A., & Altan, Ş. (2017). Türkiye’de kadına yönelik şiddet üzerine bir alan araştırması. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (özel sayı), 397-410.
- Erdoğan, M. & Kahraman, S. (2019). Evli kadınların toplumsal cinsiyet rollerinin evlilikte sorununun çözülmesi ve doyumuna etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(62), 77-804. doi: 10.17719/jisr.2019.3097
- Eren, B. (2008). *Bursa’da partneri tarafından şiddet uygulanan kadınların demografik özellikleri ve travmatik bulguların araştırılması* (Yayın No. 289298) [Uzmanlık Tezi, Uludağ Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Ergüven, S. (2019). *Aile içi duygusal / psikolojik şiddeti önlemede öfke kontrolü ve dinin rolü* (Yayın No. 587565) [Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Eriksson, M., & Mittelmark, M. B. (2016). The Sense of Coherence and Its Measurement. In MB Mittelmark, S Sagy, M Eriksson, GF Bauer, JM Pelikan, B Lindström, ve GA Espnes, (Eds.), *The Handbook of Salutogenesis* (s. 97-106). Switzerland: Springer.
- Erkek, M. S. (2016). Osmanlı toplumunda bir psikolojik şiddet ve mahremiyete saldırı aracı olarak küfür. *Tarih Okulu Dergisi*, 9(28), 223-247. Doi: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh1027>
- Ersanlı, K., Yılmaz, M. & Özcan, K. (2013). Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği (ADIÖ): geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 32(1), 147-64.
- Eskin, M. (2012). Evlilik terapisi için başvuran çiftlerin evlilik doyumu ve evlilik terapisiyle hakkındaki görüşleriyle ilişkili etmenler. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 15(4), 226- 237.
- Follingstad, D. R. (2007). Rethinking current approaches to psychological abuse: Conceptual and methodological issues. *Aggression and Violent Behavior*, 12(4), 439-458.
- Gandhi, A. (2001). Wife abuse: A concern for social work training and practice in Indian context. *The Indian Journal of Social Work*, 62(3), 367-378.
- Gencer, M. Z., Ağırman, E., & Arıca, S. (2019). İstanbul ilinde kadına yönelik şiddet sıklığı ve kadınların şiddet algısı. *Ahi Evran Medical Journal*, 3(1), 18-25.
- Genç, Y., Altınparmak, İ. B. ve Ustabaşı Gündüz, D. (2019). Kadına yönelik şiddetin erkekler tarafından değerlendirilmesi: Sakarya örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 391-408.
- Gençer, İ. (2019). *Yetişkinlerde aile bütünlük duygusu ve benlik saygısının yakın ilişkiler üzerindeki etkisi* (Yayın No. 600038) [Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Genest, A. A., & Mathieu, C. (2014). Intimate partner violence: The role of attachment on men’s anger. *Partner Abuse*, 5(4), 375-387, Doi: 10.1891/1946-6560.5.4.375
- Gewirtz-Meydan, A., & Finzi-Dottan, R. (2021). Psychological abuse as a mediator between insecure attachment orientations and relationship satisfaction. *Family Relations*, 70(2), 498-513.
- Gibson, C. J., Huang, A. J., McCaw, B., Subak, L. L., Thom, D. H., et al. (2019). Associations of Intimate Partner Violence, Sexual Assault, and Posttraumatic Stress Disorder With Menopause Symptoms Among Midlife and Older Women. *JAMA Internal Medicine*, 179(1), 80-87. doi:10.1001/jamainternmed.2018.5233.
- Girgin, B., & Şik, B. A. (2018). Çatalca’da yaşayan evli bireylerin bağlanma stilleri, romantik kıskançlık düzeyleri ve evlilik doyumları arasındaki ilişki. *Aydın Sağlık Dergisi*, 4(2), 41-54.
- Gorchoff, S. M., John, O. P., & Helson, R. (2008). Contextualizing change in marital satisfaction during middle age. *Psychological Science*, 19(11), 1194-1200. doi:10.1111/j.1467-9280.2008.02222.x
- Gök, M. 2016. Kadına yönelik şiddetin kuramsal temelleri ve çözüm önerileri. *Journal of Turkish Studies*, 11(2), 451-472. Doi:10.7827/TurkishStudies.9468
- Gökkaya, V. B. (2009). Türkiye’de şiddetin kadın sağlığına etkileri. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 10(2), 167-179.
- Gökkaya, V. B. (2011). Türkiye’de kadına yönelik ekonomik şiddet. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(2), 101-112.

- Greeff, A. P., & De Bruyne, T. (2000). Conflict management style and marital satisfaction. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 26(4), 321-334. DOI: 10.1080/009262300438724
- Güleker Törer, E. (2020). *Kadına yönelik şiddet: Diyarbakır il örneği* (Yayın No. 610796) [Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Güneri, F. Y. (1996). *Ailede kadına yönelik şiddet, evdeki terör, kadına yönelik şiddet*. Mor Çatı Yayınları.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: felsefe-yöntem-analiz* (5.Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Gürer, T. (2019). *Evli bireylerde eşe kendini açma ve evlilik doyumu* (Yayın No. 600445) [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (HUNEE). (2015). *Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması*. Elma Teknik Basım Matbaacılık.
- Hamby, L. S., & Sugarman, B.D., (1999). Acts of psychological aggression against a partner and their relation to physical assault and gender. *Journal of marriage and the family*, 61(4), 959-970. <https://doi.org/10.2307/354016>
- Hammett, J. F., Lavner, J. A., Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (2021). Intimate partner aggression and marital satisfaction: A cross-lagged panel analysis. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(3-4), 1463-1481. <https://doi.org/10.1177/0886260517747607>
- Haylı, R. G., Durmuş, E., & Kış, A. (2017). Evlilik doyumunun evlenme biçimi açısından incelenmesi: Bir meta-analiz çalışması. *Electronic Turkish Studies*, 12(28), 429-444.
- Hensing, G. & Alexanderson, K. (2000) The relation of adult experience of domestic harassment, violence, and sexual abuse to health and sickness absence. *International Journal of Behavioural Medicine*, 7, 1–18.
- Hsiao, C. Y., Lu, H. L., & Tsai, Y. F. (2018). Effect of family sense of coherence on internalized stigma and healthrelated quality of life among individuals with schizophrenia. *International Journal of Mental Health Nursing*, 27(1), 138-146. Doi: 10.1111/inm.12302
- Hünler, O. S., & Gençöz, T. (2003). Boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu ilişkisi: Algılanan evlilik problemleri çözümünün rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18(51), 99-108.
- İçağasıoğlu Çoban, A. (2013-16 Mayıs). *Kadın sığınma evlerinde sosyal hizmet uygulamaları*. Kırıkkale Üniversitesi Aile ve Kadın Sempozyumu Bildiri Kitabı (ss. 73-80). Kırıkkale.
- İncecik, Y., Kurdak, H., Özcan, S., Akpınar, E., Saatçı, E., & Bozdemir, N. (2009). Eş şiddeti ve aile hekimliği. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 3(1), 1-8.
- İnci, R. (2020). Çalışan kadınlarda şiddet algısı ve bu algıda ekonomik şiddetin yeri. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 3(1), 189-206. DOI: 10.33712/mana.594761
- Jose, O. & Alfons, V. (2007). Do Demographics affect marital satisfaction?, *Journal of Sex & Marital Therapy*, 33(1), 73-85, DOI:10.1080/00926230600998573
- Juarros-Basterretxea, J., Herrero, J., Escoda-Menendez, P., & Rodriguez-Diaz, F. J. (2020). Cluster B Personality Traits and Psychological Intimate Partner Violence: Considering the Mediatonal Role of Alcohol. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(3–4), NP1566–NP1587. Doi:10.1177/0886260520922351.
- Julian, T. W., Mckenry, P. C., Gavazzi, S. M., & Law, J. C. (1999). Test of family of origin structural models of male verbal and physical aggression. *Journal of Family Issues*, 20(3), 397–423. doi:10.1177/019251399020003005
- Kalkandeler, N. (2020). *Şiddet sarmalındaki kadınların intihar düşünce ve eylemleri üzerine nitel bir çalışma* (Yayın No. 647815) [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Kan, Ç. (2018). Kadına yönelik aile içi psikolojik şiddet ve toplumsal hukuki kodları. (Ed. M. Gür, MŞ Güneş, Ö Bilen (Eds.), İçinde: *Aile eksenli şiddetten sosyal travmalara* (s. 94-113). Samsun Valiliği Bilim Kültür Hizmeti.
- Karaçam, Z., Çalışır, H., DüNDAR, E., Altuntaş, F. & Avcı, H. C. (2006). Evli kadınların aile içi şiddet görmelerini etkileyen faktörler ve kadınların şiddete ilişkin bazı özellikleri. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 22(2), 71-88.

- Karal, D. & Aydemir, E. (2012). *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet* (USAK Rapor No: 12-01) Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, Sosyal Araştırmalar Merkezi, USAK Yayınları.
- Karaman, E. (2015, 9-11 Eylül). *Türkiye’de kadına karşı şiddetin önlenmesinde devletin sorumluluğu*. Uluslararası Avrasya Ekonomileri Konferansı (Ss.584-590). Kazan/Rusya.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi* (21. Baskı), Nobel Yayın dağıtım.
- Karınca, E. (2011). *Sorularla kadına yönelik aile içi şiddet*. Ankara Barosu Yayınları.
- Karlı, N. (2016). Psiko-sosyal açıdan şiddet ve çözüm yolları. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 16(3), 63-89.
- Kasapoğlu, F., Kutlu, M., & Durmuş, E. (2017). Evli bireylerde kişilerarası ilişki tarzı ile evlilik doyumu arasındaki ilişki: Evlilikte özyeterlik algısının aracı rolü. *Nesne Psikoloji Dergisi (NPD)*, 5(11), 470-487.
- Kavak, A. (2018). *Evli bireylerde çatışma yönetimi ve evlilik doyumu* (Yayın No. 515691) [yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Kayma, D., Uğurlu, Z., & Çetinkaya Büyükbodur, A. (2022). Covid- 19 sürecinde bireylerin algıladıkları aile bütünlük duygusunun ailedeki çatışma ve birlik durumuna etkisinin incelenmesi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, (20), 26-49. <https://doi.org/10.46218/tshd.1192272>
- Keçeci, B., & Ekşi, H. (2020). Evli kadınlarda toplumsal cinsiyet algısı ve spiritüel iyilik halinin psikolojik istismar üzerine etkisi. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 30-48. <https://doi.org/10.35333/mukatcad.2020.214>
- Kelleci, A. (2023). Domestic violence & cycle of violence: Review study. *CUJOSS*, 47(1), 87-97.
- Keskin, Ö. (2012). *Kadına yönelik psikolojik şiddetin boyutlarının belirlenmesi ve değişken durumlara göre değerlendirilmesi: Rize il örneği*. Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu (s.92-108). Ankara.
- Khan, M., Kapoor, S., & Cooraswamy, R. (2000). Domestic violence against women and girls. *Innocenti Digest*, 6, 1-30.
- Khine, M. S. (Ed.). (2013). *Application of Structural Equation Modeling in Educational Research and Practice*. Sense Publishers. doi:10.1007/978-94-6209-332-4
- Kıvrak, Y., Gey, N., Kıvrak, H., Kocaçaya, M., Çöpoğlu, Ü., & Ari, M. (2015). Kadına yönelik eş şiddeti, çocukluk travmaları, depresyon ve yaşam kalitesi: Toplum temelli çalışma. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16(5), 314-322.
- Kocacık, F. & Çağlayandereli, M. (2009). Ailede kadına yönelik şiddet: Denizli ili örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 24-43.
- Kocaman, M. (2019). *Şiddete uğrayan kadınlarda dini başa çıkma-Erzincan örneği* (Yayın No. 543506) [Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Krantz G. & Östergren P. O. (2000). The association between violence victimisation and common symptoms in Swedish women. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 54, 815–821.
- Kunter, E. (2021). Examining the relationship between psychological violence in intimate relationships and emotional eating with social support as the moderator variable (Publication No. 701012) [Master’s Thesis, Bahçeşehir University]. Ulusal Tez Merkezi.
- Kurt, E., Yorguner Küpeli, N., Sönmez, E., Bulut, N. S., & Akvardar, Y. (2018). Psikiyatri polikliniğine başvuran kadınlarda aile içi şiddet yaşantısı. *Arch Neuropsychiatry*, 55, 22-8.
- Kurtulmuş, E. (2018). *Eşler arasındaki psikolojik şiddetin demografik özellikler açısından incelenmesi* (Yayın No. 512999) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Larson, J. H., & Holman, T. B. (1994). Predictors of marital quality and stability. *Family Relations*, 43, 228–237.
- Ley C., Rato Barrio, M. (2013) Evaluation of a psychosocial health programme in the context of violence and conflict. *Journal of Health Psychology*, 18, 1371–1381.
- Li, T. ve Fung, H.H. (2011). Evlilik doyumunun dinamik hedef teorisi. *Genel Psikolojinin İncelenmesi*, 15(3), 246-254. Doi: 10.1037/a0024694

- Lindström, B., & Eriksson, M. (2005). Salutogenesis. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 59(6), 440-442.
- Litzinger, S., & Gordon, K. C. (2005). Exploring Relationships Among Communication, Sexual Satisfaction, and Marital Satisfaction. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 31(5), 409-424. doi:10.1080/00926230591006719
- Loring, M. T. (1994). *Emotional Abuse*. New York: Lexington Books.
- Löyttyniemi, V., Virtanen, P., & Rantalaiho, L. (2004). Work and family as constituents of sense of coherence. *Qualitative health research*, 14(7), 924-941.
- Manso, J. M. M., Alonso, M. B., Sánchez, M. E. G. B., & Barona, E. G. (2011). Psychological abuse in young couples: Risk factors. *Journal of Social Service Research*, 37(5), 555-570.
- Maral, S. (2022). *COVID-19 pandemisinde evli ebeveynlerin aile uyumu* (Yayın No. 76486) [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Marshall, L. L. (1996). Psychological Abuse of Women: Six Distinct Clusters. *Journal of Family Violence*, 11(4), 379-409.
- Martin-de-Las-Heras, S., Khan, K. S., Velasco, C., Caño, A., Luna, J. D. D., & Rubio, L. (2022). Propensity score analysis of psychological intimate partner violence and preterm birth. *Scientific reports*, 12(1), 1-8.
- Martín-Fernández, M., Gracia, E., & Lila, M. (2019). Psychological intimate partner violence against women in the European Union: a cross-national invariance study. *BMC Public Health*, 19(1), 1-11.
- McCallum, M. & Lauzon, A. (2005). "If there's no mark, there's no crime": help seeking experiences of rural women living with psychological abuse. *Journal of Canadian Women's Studies*, 24(4), 130-135.
- McClellan, A. C., & Killeen, M. R. (2000). Attachment theory and violence toward women by male intimate partners. *Journal of Nursing Scholarship*, 32(4), 353-360. doi:10.1111/j.1547-5069.2000.00353.x.
- McPhail, B. A., Busch, N. B., Kulkarni, S., & Rice, G. (2007). An integrative feminist model: The evolving feminist perspective on intimate partner violence. *Violence against women*, 13(8), 817-841. <https://doi.org/10.1177/1077801207302039>
- McVay, K. D. (2012) *Using attachment theory to understand intergenerational transmission of intimate partner violence and implications for use in treatment and policy reform* [Unpublished Master's Thesis]. University of Pittsburgh.
- Meekers, D., Pallin, S. C., & Hutchinson, P. (2013). Prevalence and correlates of physical, psychological, and sexual intimate partner violence in Bolivia. *Global Public Health*, 8(5), 588-606. doi:10.1080/17441692.2013.776093
- Meredith, W. H., Abbott, D. A., & Adams, S. L. (1986). Family violence: Its relation to marital and parental satisfaction and family strengths. *Journal of Family Violence*, 1, 299-305.
- Messing, J. T., & Thaller, J. (2015). Intimate partner violence risk assessment: A primer for social workers. *The British Journal of Social Work*, 45(6), 1804-1820.
- Minić, J. L., Pavićević, M. S., Stoševski, A., Jaredić, B. N., & Stanojević, D. Z. (2022). Sense of Family Coherence in Parents of (Sub) Optimally Developing Children. *International Journal of Mental Health*, 24(1), 115-127.
- Mittelmark, Maurice B., and Georg F. Bauer. 2022. Salutogenesis as a theory, as an orientation and as the sense of coherence. In MB. Mittelmark, G F. Bauer, L Vaandrager, Jürgen M. Pelikan, S Sagy, M Eriksson, B Lindström and CM. Magistretti (Eds.). *The Handbook of Salutogenesis* (pp. 11-17). Cham: Springer International Publishing,
- Moroğlu, N. (2012). Kadına yönelik şiddetin önlenmesi-6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 99, 357-380.
- Morse, M. A. (2003). *An exploration of women's experiences of emotional abuse*. [Dissertation Doctor of Philosophy]. The University of Georgia.
- Moshtaq, S. A. (2019). Afganistan'da kadına yönelik şiddet üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(62), 829-838.

- Neyiçi, N., Erçetin, Ş. Ş., Açıkalın, Ş. N., Koçtürk, N., & Potas, N. (2022). Quality of life, family climate, and sense of family coherence during the covid-19 pandemic: modeling of triple-serial mediators. *Journal of Family Issues*, 43(7), 1782-1804. <https://doi.org/10.1177/0192513X211030041>
- Ngai, F. W., & Ngu, S. F. (2011). Translation and validation of a Chinese version of the family sense of coherence scale in Chinese childbearing families. *Nursing research*, 60(5), 295-301. DOI: 10.1097/NNR.0b013e3182269b00
- Nielsen, A. M., & Hansson, K. (2007). Associations between adolescents' health, stress and sense of coherence. *Stress and Health: Journal of the International Society for the Investigation of Stress*, 23(5), 331-341.
- Noriega, J. Á. V., Mendoza, P. B., & Abril, M. F. H. (2011). A multifactor view from the Mexican family with a child with intellectual disability. *Interdisciplinary Journal of Family Studies*, 16(2), 39-53.
- Olgun İzmirli, G. (2013). *Isparta ili gönen ilçesinde yaşayan 15-49 yaş grubu evli kadınların aile içi şiddete maruz kalma sıklığı ve aile içi şiddet görmeye sebep olan faktörler* (Yayın No. 351363) [Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Oliveira, A. S. L. A. D., Moreira, L. R., Meucci, R. D., & Paludo, S. D. S. (2021). Psychological violence against women practiced by intimate partners: a cross-sectional study in a rural area of Rio Grande do Sul, Brazil, 2017. *Epidemiologia e Serviços de Saúde*, 30(4), 1-11.
- Oral E. A., Binici, S. A., Büyükçelik, D. & Yazar, Ö. H. (1997). Kriz olgularında aile içinde yaşanan şiddet. *Kriz Dergisi*, 5(2), 115-121. Doi: 10.1501/Kriz_0000000012
- Organisation For Economic Co-Operation And Development-OECD. (2019). Violence against women, in *Society at a Glance 2019*, OECD Social Indicators, OECD Publishing.
- Osmanlı, B. S. (2023). *Evli bireylerin evlilik doyumunu ile affetme ve kişilerarası bilinçli farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın No. 796222) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Ozgoli, G., Sheikhan, Z., Zahiroddin, A., Nasiri, M., Amiri, S., & Kholosi Badr, F. (2016). Evaluation of the prevalence and contributing factors of psychological intimate partner violence in infertile women. *Journal of Midwifery and Reproductive Health*, 4(1), 571-581. <https://doi.org/10.22038/jmrh.2016.6625>
- Örnek, S.A. (2019). Aile içi şiddet mağduru kadınların suçluluk duygusu düzeyleri ve psikolojik dayanıklılıklarının incelenmesi. *International Social Sciences Studies Journal*, 5(39), 3663-3684.
- Öyekçin, D., Yetim, D., & Şahin, E. (2012). Kadına yönelik farklı eş şiddeti tiplerini etkileyen psikososyal faktörler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23(2), 75-81.
- Öz, M. (2018). *Yoksul ailelerde kadına yönelik şiddeti ve şiddeti etkileyen faktörler* (Yayın No. 509401) [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Özateş, Ö. S. (2009). Bir sosyal hizmet müdahalesi olarak aile içi şiddet mağduru kadın sorununda feminist etik yaklaşım. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20(2), 99-108.
- Özbesler, C. (2012,27-28 Nisan). *Sosyal hizmet perspektifinden eş istismarı*. Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu (ss. 415-419). Ankara.
- Özçırpıcı B., Akın M., İçbay E., Aydın N., & Özgür S. (2011). Bir tıp fakültesi ve hastanesinde çalışan kadınların eş/partner şiddetine maruziyet durumları ve etkileyen faktörler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 25(25), 97-112.
- Özdemir, E. (2019). *Boşanmış kadınların romantik ilişkilerinde yaşadıkları duygusal istismar ile depresyon arasındaki ilişki* [Yüksek Lisans Tezi]. Yakın Doğu Üniversitesi.
- Özerkmen, N. & Gölbaşı, H. (2012). Toplumsal bir olgu olarak şiddet. *Akademik Bakış Dergisi*, 28, 1-19.
- Özgentürk, İ., Karğın, V., & Baltacı, H. (2012). Aile içi şiddet ve şiddetin nesilden nesile iletilmesi. *Polis Bilimleri Dergisi*, 14(4), 55-77.
- Özkan, G. (2017). Kadına Yönelik Şiddet-Aile İçi Şiddet ve Konuya İlişkin Uluslararası Metinler Üzerine Bir İnceleme. *Hacettepe Hfd*, 7(1), 533-564.
- Özsoy, E., & Gölge, Z. B. (2016, 10-11 Aralık). *Kadına yönelik yakın partner/eş şiddeti ile yetişkin bağlanma stilleri ve travma sonrası stres belirtileri arasındaki ilişki*. 4. Uluslararası Farklı Şiddet Boyutları ve Toplumsal Algı Kongresi (ss.31-40), İstanbul.

- Öztürk, A. B. (2014a). *Erkeklik ve kadına yönelik aile içi şiddet: Eşine şiddet uygulayan erkekler* (Yayın No. 354734) [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Öztürk, E. (2014b). Türkiye’de aile, şiddet ve kadın sığınmaevleri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 3(7), 39-55.
- Öztürk, Ö., Öztürk Ö. ve Tapan, B. (2016) Kadına yönelik şiddetin kadın ve toplum sağlığı üzerine etkileri. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 3(4),139-144. DOI: 10.5455/sad.13-1480680332
- Panuzio, J., & DiLillo, D. (2010). Physical, psychological, and sexual intimate partner aggression among newlywed couples: Longitudinal prediction of marital satisfaction. *Journal of family violence*, 25(7), 689-699.
- Parker, G., & Lee, C. (2007). Relationships among abuse characteristics, coping strategies, and abused women’s psychological health a path model. *Journal of Interpersonal Violence*, 22(9), 1184–1198. doi:10.1177/0886260507303732
- Parlak Börü, Ş. (2017). Kadının korunmasına ilişkin uluslararası sözleşmeler ve Türkiye’nin konumu. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. Özel sayı, 43-63.
- Parmaksızoğlu, Ç.A., (2011). *Aile içi şiddet mağduru olup boşanma sürecinde bulunan kadınlarda travma sonrası stres belirtileri ve ilişkili özellikler* (Yayın No. 288971) [Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Patrick, S., Sells, J. N., Giordano, F. G., & Tollerud, T. R. (2007). Intimacy, differentiation, and personality variables as predictors of marital satisfaction. *The family journal*, 15(4), 359-367.
- Peatee, J. J. (2018). *Psychological abuse in romantic relationships and associated mental health outcomes* [Master’s thesis, University of Montana]. ScholarWorks.
- Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 15-34.
- Polatoğlu, M. F. (2022). *Kadınlarda evlilik doyumu, depresyon ve kaygı düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın No. 722734) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Ponti, L., Tani, F. (2019). Attachment bonds as risk factors of intimate partner violence. *J Child Fam Stud*, 28, 1425-1432 <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01361-4>
- Raheela, A.S., & Indu, P.S. (2020). Prevalence and factors associated with psychological violence against married women in Thiruvananthapuram district, Kerala. *International Journal of Community Medicine and Public Health*,7(12), 5156-5164.
- Ramiro, L. S., Hassan, F., & Peedicayil, A. (2004). Risk markers of severe psychological violence against women: a WorldSAFE multi-country study. *Injury Control and Safety Promotion*, 11(2), 131–137. doi:10.1080/15660970412331292360
- Rebello, K., Silva Jr., M. D., & Brito, R. C. S. (2014). Fundamental factors in marital satisfaction: an assessment of Brazilian couples. *Psychology*, 5, 777-784. <http://dx.doi.org/10.4236/psych.2014.57088>
- Rho, J.J. (1989). Multiple factors contributing to marital satisfaction in Korean American marriages and correlations with three dimensions of family life satisfaction-marital, parental, and self-satisfactions [Unpublished Doctoral Dissertation]. Kansas State University.
- Ritchie, J. & Robertson, N. (2005) Women's experience of emotional abuse in intimate relationships, *Journal of Emotional Abuse*, 5(1), 29-64, DOI: 10.1300/J135v05n01_02
- Rodríguez-Carballeira, Á., Porrúa-García, C., Escartín, J., Martín-Peña, J., & Almendros, C. (2014). Taxonomy and hierarchy of strategies of psychological abuse in intimate partner relationships. *Anales de Psicología/Annals of Psychology*, 30(3), 916-926.
- Ruiz-Pérez, I., & Plazaola-Castaño, J. (2005). Intimate partner violence and mental health consequences in women attending family practice in Spain. *Psychosomatic Medicine*, 67(5), 791-797. <https://doi.org/10.1097/01.psy.0000181269.11979.cd>.
- Salaçın, S., Toprak Ergöner, A., & Uyaniker Demiroğlu, Z. (2009). Kadına yönelik şiddet. *Klinik Gelişim*, 22(Adli Tıp Özel Sayısı), 95-100.
- Sánchez, C., & Mota, C. (2023). Indicators related to marital dissatisfaction. *Healthcare*, 11(13), 1959. <https://doi.org/10.3390/healthcare11131959>

- Sawada, I., Kishi, R. & Maruyama, T. (2021) can sense of coherence indicate resilience and mitigate the cycle of violence in parenting? *Open Journal of Nursing*, 11, 728-741. <https://doi.org/10.4236/ojn.2021.119062>
- Scheffer Lindgren, M., & Renck, B. (2008). 'It is still so deep-seated, the fear': Psychological stress reactions as consequences of intimate partner violence. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 15(3), 219-228.
- Schokkenbroek, J. M., Ouytsel, J. V., Hardyns, W., & Ponnet, K. (2021). Adults' online and offline psychological intimate partner violence experiences. *Journal of Interpersonal Violence*, 37 (15-16), NP14656-NP14671. doi:10.1177/08862605211015217
- Selçuk, E., Zayas, V., & Hazan, C. (2010). Beyond satisfaction: The role of attachment in marital functioning. *Journal of Family Theory & Review*, 2(4), 258-279. <https://doi.org/10.1111/j.1756-2589.2010.00061.x>
- Shareh, H., & Sani, M.E. (2019). Predictive role of morningness-eveningness personality, cognitive flexibility and cognitive emotion regulation in marital satisfaction in middle-aged women. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*. 24(4), 384-399. DOI:10.32598/ijpcp.24.4.384
- Shen, A. C.T. (2004). What really matters: The demographic versus relationship in marital satisfaction. *Asia Pacific Journal of Social Work and Development*, 14(2), 53-66. doi:10.1080/21650993.2004.9755954
- Sitarczyk, M. (2013). Sense of coherence of women victims of domestic violence. *Psychiatry and Clinical Psychology*, 4(13), 250-263.
- Somunoğlu İkinci, S. (2014). Toplumun kanayan yarası: Kadına yönelik aile içi şiddet kavramı ve yansımaları. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 13(2), 21-28. https://doi.org/10.1501/Ashd_0000000101
- Soyyigit, Y. (2020). Partner şiddetinin sosyal roller açısından incelenmesi. *Ulakbilge*, 46, 325-339. <https://doi.org/10.7816/ulakbilge-08-46-09>
- Söylemez, A. A. (2023). Romantik ilişkilerde psikolojik şiddet ile anksiyete ve depresyon arasındaki ilişkide benlik saygısının ve toplumsal cinsiyet rolleri tutumunun etkisi (Yayın No. 799662) [Yüksek Lisans Tezi, Beykoz Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Söylemez, S. D. (2022). Aile içi şiddet, kadına yönelik şiddet ve 6284 sayılı kanun kapsamında koruyucu ve önleyici tedbirler. *Bayburt Üniversitesi Adalet Dergisi*, 1(1), 91-151.
- Spencer, C. M., Keilholtz, B. M., & Stith, S. M. (2021). The association between attachment styles and physical intimate partner violence perpetration and victimization: A meta-analysis. *Family process*, 60(1), 270-284. <https://doi.org/10.1111/famp.12545>
- Stark, E. (2007). *Coercive control: How men entrap women in everyday life*. New York: Oxford University Press.
- Stith, S. M., Green, N. M., Smith, D. B., & Ward, D. B. (2008). Marital satisfaction and marital discord as risk markers for intimate partner violence: A meta-analytic review. *Journal of family violence*, 23, 149-160.
- Sungur Taşdemir, Z., Karakuş Yetkin, M. & Karakuş, M. (2022). Üniversite öğrencilerinin flört şiddeti davranışlarına yönelik tutumlarının toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında değerlendirilmesi: Eskişehir örneği. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 5(2), 295-323. Doi:10.33708/Ktc.1167474
- Super, S., Wagemakers, M. A., Picavet, H. S., Verkooijen, K. T. & Koelen, M. A. (2016). Strengthening sense of coherence: opportunities for theory building in health promotion. *Health Promotion International*, 31(4), 869-878. <https://doi.org/10.1093/heapro/dav071>
- Susan, N.A., & Pamela, O.A. (2016). Psychological violence and socio-economic development of women in Uasin-Gishu County, Kenya. *Developing Country Studies*, 6(7), 78-84.
- Şahin, E. (2019). *Farklı sosyo-kültürel yapılardan gelmiş evli bireylerin aile değerleri ve aile bütünlük duygusu arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın No. 580678) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin]. Ulusal Tez Merkezi.
- Şahin, M., & Sançmış, F. (2014). Üniversite öğrencilerinin akrabalarıyla yaşadıkları psikolojik şiddet davranışlarının incelenmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5, 205-222.
- Şener, M., & Zengin, O. (2017). Feminist kuram: Tarihsel gelişim, ana akımlar ve sosyal hizmet. In S. Öztürk (Ed.), *Sosyal ve Beşerî Bilimlerde Teori ve Araştırmalar II* (6. Bölüm, ss. 137-160). Gece Kitaplığı.

- Şirin, A. (1998) Kadın istismarı ve kadına yönelik şiddet, *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 14(1),71-80.
- T.C. Anayasa (1982, 9 Kasım). Resmi Gazete (Sayı:17863). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2008). *Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı*,http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542a8e0b369dc31550b3ac30/siddet_handbook.pdf
- Tatlıoğlu, K. (2014). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-2015'in genel bir değerlendirilmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(Özel Sayı 1), 115-122.
- Tekin Çatal, M., Kalkan, M. (2019). Evli bireylerin evlilik değerleri, evlilik doyumu ve evlilik tipleri. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 3(6), 179-186.
- Terzi, S. (2014). Romantik ilişkilerde bağlanma yaralanmalarına yol açan olaylar: Nitel bir çalışma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12 (2), 99-108.
- Testa, M., & Leonard, K. E. (2001). The impact of marital aggression on women's psychological and marital functioning in a newlywed sample. *Journal of family violence*, 16, 115-130.
- Tezer, E. (1996). Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum: Evlilik Yaşamı Ölçeği. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7), 1-7.
- Turan, F. (2015). *Ailede bütünlük duygusunun ve eş desteğinin evlilikte problem çözme becerisini yordaması* (Yayın No. 407569) [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Türk Ceza Kanunu (2004, 12 Ekim). Resmi Gazete (Sayı:25611). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Türk Medeni Kanunu (2001, 22 Kasım). Resmi Gazete (Sayı:24607). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). *İl yasal medeni durum ve cinsiyete göre nüfus*, <https://data.tuik.gov.tr/>
- Twenge, J. M., Campbell, W. K., & Foster, C. A. (2003). Parenthood and marital satisfaction: a meta-analytic review. *Journal of marriage and family*, 65(3), 574-583.
- Uğur, Z., & Uz Baş, A. (2022). Evli bireylerin evlilik doyumlarının, eşe kendini açmalarının ve bağlanma yaralanmalarının incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(2), 1480-1510. <https://doi.org/10.51460/baebd.1213233>
- Uluocak, Ş., Gökulu, G., Bilir, O., Karacık, N.E., & Özbay, D. (2014). *Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddet: Çanakkale örneği ve Çanakkale'de kadın hakları konusundaki sosyal hizmet çalışmalarının kısa tarihçesi* (1. Baskı). Paradigma Akademi Yayınları.
- Ureña, J., Romera, E. M., Casas, J. A., Viejo, C., & Ortega-Ruiz, R. (2015). Psychometrics properties of Psychological Dating Violence Questionnaire: A study with young couples. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 15(1), 52–60. Doi:10.1016/j.ijchp.2014.07.002
- Ünal, Ö., & Akgün, S. (2022). Evlilikte çatışma çözme stillerinin evlilik uyumu ve doyumu ile ilişkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 14(3), 322-330.
- Üncü, S. (2007). *Duygusal zeka ve evlilik doyumu ilişkisi* (Yayın No. 232064) [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Üzerek, İ., & Şarлак, D. (2022). Evli bireylerde erken dönem uyumsuz şemalar ve sorun çözme becerilerinin evlilik doyumu ile ilişkisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(4), 1067-1083. <https://doi.org/10.33417/tsh.1019169>
- Vatandaşlar, S. E. ve Hatipoğlu-Sümer, Z. (2019). Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeğinin (Psychological Maltreatment of Women Inventory) Türk kültürüne uyarlanması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9(53), 341-371.
- Vural Batık, M. (2019). Algılanan eş desteği ve evlilik süresinin evlilik doyumu ile ilişkisinde evlilikte sorun çözmenin aracı rolü. *Electronic Turkish Studies*, 14(2), 841-854.
- Wendorf, C. A., Lucas, T., Imamoğlu, E. O., Weisfeld, C. C., & Weisfeld, G. E. (2010). Marital satisfaction across three cultures: Does the number of children have an impact after accounting for other marital demographics? *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 42(3), 340–354. doi:10.1177/0022022110362637

- Werwie, T. R., Hildon, Z. J., Camara, A. D., Mbengue, O. K., Vondrasek, C., Mbaye, M., et al. (2019). Gender-based violence in Senegal: Its catalysts and connections from a community perspective. *Journal of Family Violence*, 34(8), 769–780.
- West, S. G., Finch, J. F., & Curran, P. J. (1995). Structural equation models with nonnormal variables: Problems and remedies. In R. H. Hoyle (Ed.), *Structural equation modeling: Concepts, issues, and applications* (s. 56-75). Newbury Park, CA: Sage.
- Wickens, L., Greeff, A. (2005). Sense of family coherence and the utilization of resources by first year students. *American Journal of Family Therapy*, 33(5), 427-441.
- Williams, S., & Frieze, I. (2005). Patterns of violent relationships, psychological distress, and marital satisfaction in a national sample of men and women. *Sex Roles*, 52, 771–784. doi:10.1007/s11199-005-4198-4
- Wilson, J. B., Gardner, B. C., Brosi, M. W., Topham, G. L., & Busby, D. M. (2013). Dyadic adult attachment style and aggression within romantic relationships. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 12(2), 186-205. Doi:10.1080/15332691.2013.779185
- World Health Organization. (2012). *Understanding and addressing violence against women: intimate partner violence*. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77432/WHO_RHR_12.36_eng.pdf
- Yalçın, M. (2021). Şiddete maruz bırakılan kadınlara yönelik vaka yönetimi temelli sosyal hizmet uygulamaları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(3), 1103-1124. DOI: 10.33417/tsh.855762
- Yedirir, S., & Hamarta, E. (2015). emotional expression and spousal support as predictors of marital satisfaction: The case of Turkey. *Educational sciences: theory and practice*, 15(6), 1549-1558.
- Yıldız, E., Bal, Ö. & Binbir, S. (2015). Kadına şiddetin adı: Mor halkalar. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 139-161.
- Yıldız, M. A. & Baytemir, K. (2016). Evli bireylerde evlilik doyumu ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılığı. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 67-80. Doi: 10.17679/iuefd.17181627
- Yiğit, E. (2018). Evli kadınlarda aile içi şiddet ile evlilik doyumu ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayın No. 526704) [Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Yorulmaz, E. & Boyacıoğlu, İ. (2020). Psikolojik şiddet gören kadınlarda algılanan sosyal desteğin psikolojik sağlık üzerindeki etkisi. *Nesne Dergisi*, 8(18), 441-456. DOI: 10.7816/nesne-08-18-06
- Yörük, Ş. (2018). *Kadına yönelik şiddet olgusu ve yazılı basında temsili üzerine bir araştırma* (Yayın No. 504855) [Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Yunus-Tozan, S. (2019). *Çocukluk çağı travmalarının evlilik uyumu ve evlilik doyumuna etkisi* (Yayın No. 537130) [Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Yücel, D. (2018). Intimate partner violence and marital satisfaction: The mediating role of marital communication and the moderating role of gender. *Partner Abuse*, 9(2), 137-157.
- Yüksel, A. N. (2020). *Aile içi ilişkilerde eş şiddetini etkileyen faktörler ve kadınların aile içi şiddet algısı "Karaman ili örneği"* (Yayın No. 653025) [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Yüksel, A.B. (2016). *Kadına yönelik şiddet ve töre cinayetleri* (Yayın No. 429883) [Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

8. EKLER

EK 1. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Onayı

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-12866609-300-46760
Konu : Emine SOYDAN (Tez Proje Önerisi)

31.05.2021

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Enstitü Yönetim Kurulumuzun 26.05.2021 tarih ve 12/18 sayılı karar sureti aşağıya çıkarılmıştır.
Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Karar No: 18. Sosyal Hizmet Anabilim Dalı öğretim üyelerinden Doç. Dr. Kübra KÜÇÜKŞEN'in danışmanlığını yürüttüğü 198426014005 numaralı yüksek lisans öğrencisi Emine SOYDAN'ın "**Evli Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddetin Aile Bütünlük Duygusu ve Evlilik Doyumuna Etkisi: Konya Örneği**" isimli tez proje önerisinin uygun olduğuna, danışman öğretim üyesi ve öğrenciye bildirilmesine,
Oy birliği ile karar verildi.

Prof. Dr. K.Esra NURULLAHOĞLU ATALIK
Enstitü Müdürü

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : 0VVM-2191-0PKO

Belge Doğrulama Adresi : <https://ehyssorgu.erbakan.edu.tr>

Adres: Meram Tıp Fakültesi Dekanlığı Morfoloji Binası, 42080, Meram / KONYA
Telefon No : 0 332 223 7954
e-Posta :

Fax No : 0 332 223 7952

İnternet Adresi : <http://www.erbakan.edu.tr>

Bilgi için :Hakan GÜMÜŞCAN
Bilgisayar İşletmeni

Telefon No:0 332 223 7954

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
BAŞKANLIĞI
ETİK KURUL KARARI

Etik Kurul Toplantı Tarihi/Sayısı ve Karar No	Tarih :21/05/2021 Toplantı Sayısı:05 Karar No :2021/336
Araştırmanın Başlığı	Evli Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddetin Aile Bütünlük Duygusu Ve Evlilik Doyumuna Etkisi: Konya Örneği
Sorumlu Araştırmacı	Doç. Dr. Kübra KÜÇÜKŞEN
Yardımcı Araştırmacılar	Yüksek Lisans Öğrencisi Emine SOYDAN
Etik Kurul Kararı	Başvurunuz değerlendirilmiş olup araştırmanız Etik Kurul tarafından uygun görülmüştür.
Uygun Değil ise gerekçeleri	

ASLI GİBİDİR
26/05/2021

Doç. Dr. Ahmet KURNAZ
Etik Kurul Başkanı

EK 3. Konya Valiliği İzni

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Yazı İşleri Müdürlüğü

Sayı : E-28963378-492-23656
Konu : İzin Talebi

30.09.2021

Sayın Emine SOYDAN

İlgi : İl Emniyet Müdürlüğünün 21.09.2021 tarihli ve 3877 sayılı yazısı.

İl Emniyet Müdürlüğünün ilgi yazı ekinde alınan Emine SOYDAN'a ait 13.09.2021 tarihli dilekçe incelenmiş olup, adı geçenin talebine binaen 01.10.2021-01.01.2022 tarihleri arasında tez projesinde kullanmak üzere İlimizde ikamet etmekte olan 18 yaş üzeri evli kadımlarla online anket çalışması yapması Valiliğimizce uygun değerlendirilmektedir.

Bilgilerinize rica ederim.

Hacı İbrahim TÜRKOĞLU
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek: İlgi Yazı ve Eki

DAĞITIM :

Gereği:
Konya İl Emniyet Müdürlüğüne
Konya Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne

Bilgi:
Sayın Emine SOYDAN

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: 0K72FE-JJ8esh-T5jP14-bJzGiH-96KcQYua Doğrulama Linki: <https://www.turkiye.gov.tr/icerleri-ebys>

Tevfikîye Caddesi 42209 Meram
Telefon No: (332)310 20 26 Faks No: (332)310 20 92
e-Posta: ycs@icerleri.konya.gov.tr İnternet Adresi: <http://www.konya.gov.tr/>
Kep Adresi: aceleribakanligi@ho01.kep.tr

Bilgi için: Kazım MUTLU
Veri Hazırlama Ve Kontrol İşletmeni
Telefon Num.

EK 4. Ölçek İzinleri

Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği İzni

← 📄 🕒 🗑️ 📧 🕒 🔄 📧 🗑️ ⋮ >

Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği İzni Hakkında Gelen Kutusu x ⌵ 🖨️ 📧

E **Emine SOYDAN** 25 Nis 2021 Paz 15:48 ☆
Sayın hocam, Ben Emine Soydan. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimi almaktayım. Doç. D

S **Senem Ezgi VATANDAŞLAR** 25 Nis 2021 Paz 17:18 ☆ 🔄 ⋮
Alıcı: ben ▾

Merhaba Emine hocam,

Ölçeği kullanmanızdan memnuniyet duyarız. Ekte ölçeğin kullanıma hazır hali ile alt boyutlarını gösterir belgeyi bulabilirsiniz. Her bir alt boyutun puanları kendi içinde toplanarak hesaplanıyor. Herhangi bir aşamada aklınıza takılan bir şey olursa yazabilirsiniz.

İyi çalışmalar dilerim..

Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği İzni

← 📄 🕒 🗑️ 📧 🕒 🔄 📧 🗑️ ⋮ >

Aile bütünlük duygusu ölçeği kullanım izni Gelen Kutusu x 🖨️ 📧

r **Ayşe Rezan ÇEÇEN EROĞUL** 30 Nis 2021 Cum 20:07 ☆ 🔄 ⋮
Alıcı: ben ▾

Merhabalar Emine hocam,
Çalışmanızda kullanmak istediğiniz Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği Türkçe formu ve makalesi ekli dosyada yer almaktadır.

Kolaylıklar Dilerim.

Prof. Dr. A. Rezan ÇEÇEN EROĞUL

Evlilik Yaşamı Ölçeği İzni

← 📄 🕒 🗑️ 📧 🕒 🔄 📧 📄 ⋮ < >

Evlilik Yaşamı Ölçeği İzni Hakkında Gelen Kutusu x ⌵ 🖨️ 📄

E **Emine SOYDAN** 25 Nis 2021 Paz 14:08 ☆
Sayın hocam, Ben Emine Soydan. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimi almaktayım. Doç. D

e **esin** 25 Nis 2021 Paz 19:23 ☆ ↶ ⋮
Alıcı: ben ▾

Alıntı Emine SOYDAN
...
Evlilik Yaşamı Ölçeği ve ölçekte ilgili bilgileri ekte gönderiyorum.
Başarılar dilerim.
Prof. Dr. Esin Tezer (E)

EK 5. Bilgilendirilmiş Onam Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma, “Evli kadınlara yönelik psikolojik şiddetin aile bütünlük duygusu ve evlilik doyumuna etkisi: Konya örneği” başlıklı bir araştırma çalışması olup Konya ilinde ikamet eden kadınlara yönelik psikolojik şiddetin aile bütünlük duygusu ve evlilik doyumuna etkisinin incelenmesi amacını taşımaktadır. Çalışma, Doç. Dr. Kübra KÜÇÜKŞEN danışmanlığında, Sosyal Hizmet bölümü yüksek lisans öğrencisi Emine SOYDAN tarafından yürütülmekte ve sonuçları ile kadınlara yönelik psikolojik şiddete ilişkin farkındalığın artırılacağı, şiddet ve evlilik ilişkileri üzerinde çalışmalar yapan diğer araştırmacılara katkı sağlayacağı, ilgili literatüre ve sosyal hizmet alanına ışık tutacağı düşünülmektedir.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, anket çalışması yapılarak sizden veriler toplanacaktır.
- İsminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmacının amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler bilgisayar ortamında dosyalama yöntemi ile korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Bilgilendirilmiş onam formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederiz. Çalışma hakkındaki görüş ve sorularınızı Doç. Dr. Kübra KÜÇÜKŞEN (xxxxx@xxx) ve Emine SOYDAN’a (xxxxx@xxx) yöneltebilirsiniz. Çalışmaya ilişkin olası şikayetlerinizi ise Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu’na yöneltebilirsiniz.

Sorumlu Araştırmacı/Araştırmacı Adı : Doç. Dr. Kübra KÜÇÜKŞEN/ Emine SOYDAN

Adres :

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

İmza:

Tarih:

ANKET FORMU

Değerli Katılımcı,

“Evli kadınlara yönelik psikolojik şiddetin aile bütünlük duygusu ve evlilik doyumuna etkisi: Konya Örneği” başlıklı tez araştırması, Doç. Dr. Kübra KÜÇÜKŞEN danışmanlığında, Sosyal Hizmet Bölümü Yüksek Lisans öğrencisi Emine SOYDAN tarafından yürütülmektedir. Bu araştırmada, Konya ilinde ikamet eden evli kadınlara yönelik psikolojik şiddetin aile bütünlük duygusu ve evlilik doyumuna etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sırasında sizden alınacak bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Bu araştırmaya katılmama hakkınız bulunmaktadır. Aynı zamanda çalışmaya katıldıktan sonra çalışmadan çekilme hakkına sahipsiniz. Çalışma hakkındaki görüş ve sorularımızı Doç. Dr. Kübra KÜÇÜKŞEN (xxxxx@xxx) ve Emine SOYDAN’a (xxxxx@xxx) yöneltebilirsiniz. Araştırmaya katılımınız için teşekkür ederiz.

YL Öğrencisi Emine SOYDAN
Doç. Dr. Kübra KÜÇÜKŞEN

1. Yaş: .....
2. Öğrenim düzeyi:
Okuma Yazma Bilmiyor ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( )
Lisans ( ) Yüksek Lisans ve üzeri ( )
3. Eşinizin öğrenim düzeyi:
Okuma Yazma Bilmiyor ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( )
Lisans ( ) Yüksek Lisans ve üzeri ( )
4. Evlenme şekli:
Anlaşarak ( ) Görücü Usulü ( ) Diğer ( )
5. Evlilik süresi:
1 yıldan ( ) 1-5 yıl ( ) 5-10 yıl ( ) 10-20 yıl ( ) 20 yıl ve üzeri ( )
6. Çocuk sahibi olma durumu:
Evet ( ) Hayır ( )
7. Çocuk sayısı:
Çocuğum yok ( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ve üzeri ( )
8. Aile tipi:
Geniş ( ) Çekirdek ( )

9. Çalışma durumu:

Çalışıyor ( ) Çalışmıyor ( )

10. Ekonomik durum:

Kötü ( ) Orta( ) İyi ( )

Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği (KYPŞÖ)

Bu ankette partnerinizle ilişkinizde yaşamış olabileceğiniz olaylar sorulmaktadır. Her maddeyi yanına aşağıdaki numaralardan birini vererek dikkatle yanıtlayınız. <u>Son altı ayda;</u>	Hiç	Nadiren	Bazen	Sık Sık	Çok Sık	Uygun Değil
1.Eşim fiziksel görünüşümü eleştirdi.						
2.Eşim başkalarının yanında beni aşağıladı ya da utandırdı.						
3.Eşim bana aptalmışım gibi davrandı.						
4.Eşim duygularıma karşı duyarsız kaldı.						
5.Eşim bana onsuz yapamayacağımı ya da kendime bakamayacağımı söyledi.						
6.Eşim evi çekip çevirme yöntemimi eleştirdi.						
7.Eşim beni üzme için bir şey söyledi.						
8.Eşim beni incitmek için geçmişte kalan bir konuyu tekrar gündeme getirdi.						
9.Eşim bana hoşlanmadığım lakaplar taktı.						
10.Eşim bana küfretti.						
11.Eşim bana bağırdı.						
12.Eşim bana ondan daha az değerliydim gibi davrandı.						
13.Eşim bana surat astı ya da bir problem hakkında konuşmayı reddetti.						
14.Eşim bir tartışma sırasında öfkeyle yanımdan ayrıldı						
15.Eşim sessiz kalarak bana tepkisini gösterdi ya da orada değilmişim gibi davrandı.						
16.Eşim benden ilgisini esirgedi.						
17.Eşim duygularım hakkında konuşmama izin vermedi.						
18.Eşim cinsel ihtiyaçlarıma ve isteklerime duyarsız kaldı.						
19.Eşim kaprislerine boyun eğmemi talep etti.						
20.Eşim akşam yemeği, ev temizliği ya da çamaşır yıkama gibi işlerin yapılması gerektiğini düşündüğünde ve bu işler yapılmadığında keyfi kaçtı.						
21.Eşim sanki ben onun uşağıymışım gibi davrandı.						
22.Eşim bana emirler yağdırdı.						
23.Eşim ne zaman ve nerede olduğumun hesabını sordu.						
24.Eşim maddi kaynaklarımızı kullanırken sorumsuzca davrandı.						

25.Eşim fikrimi sormadan paramızı harcadı ya da önemli mali kararlar aldı.						
26.Eşim ihtiyacım olan tıbbi bakımı/tedaviyi almamı engelledi.						
27.Eşim arkadaşlarımı kıskandı ya da onlardan şüphelendi.						
28.Eşim diğer erkekleri kıskandı.						
29.Eşim okula gitmemi ya da diğer kişisel gelişim etkinliklerine katılmamı istemedi.						
30.Eşim kadın arkadaşlarımla sosyalleşmemi istemedi.						
31.Eşim beni ailemi görmekten ya da onlarla konuşmaktan alıkoymaya çalıştı.						
32.Eşim diğer aile üyeleriyle olan ilişkilerime karıştı.						
33.Eşim beni kendime yardımcı olacak şeyleri yapmaktan alıkoymaya çalıştı.						
34.Eşim arabayı kullanmamı kısıtladı.						
35.Eşim telefonu kullanmamı kısıtladı.						
36.Eşim evden çıkmama izin vermedi.						
37.Eşim çalışmama izin vermedi.						
38.Eşim sorunları için beni suçladı.						
39.Eşim ailemi bana düşman etmeye çalıştı.						
40.Eşim bana deli olduğumu hissettirmeye çalıştı.						
41.Eşimin ruh hali tamamen değişti.						
42.Eşim keyfi kaçtığında beni suçladı.						
43.Eşim beni deli olduğuma ikna etmeye çalıştı.						
44.Eşim beni, başkasıyla ilişki yaşamakla tehdit etti.						

Evlilik Yaşamı Ölçeği

Aşağıda evlilik yaşamına ilişkin 10 cümle bulunmaktadır. Bu cümlelerden her birinin altında da "kesinlikle katılmıyorum", "katılmıyorum", "kararsızım", "katılıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum" seçenekleri yer almaktadır. Her cümleyi dikkatle okuyunuz ve sizin evlilik yaşamınıza uyan seçeneği çarpı (X) koyarak işaretleyiniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Evlilikten beklediklerimin çoğu gerçekleşti.					
2. Evliliğimizdeki engellerin aşılamaz olduğunu düşünüyorum.					
3. Evliliğimizi çok anlamlı buluyorum.					
4. Evliliğimizde giderek eksilen heyecan beni rahatsız ediyor.					
5. Evliliğimiz zaman zaman bana bir yük gibi geliyor.					
6. Huzurlu bir ev yaşamım var.					

fikrim yok

ve belirlidir.

8- Aileniz tarafından size adil olmayan bir şekilde davranıldığı ile ilgili duygulara sahip misiniz?

1 2 3 4 5 6 7
Çok nadiren Çok sık
veya hiç

9- Aileniz hakkında düşündüğünüzde kendinize sık sık;

1 2 3 4 5 6 7
Kendi kendinize Onlarla yaşamamın ne
neden varlar diye kadar harika olduğunu
sorarsınız hissedersiniz.

10- Aile içerisindeki rolünüz çerçevesinde yaptığımız işleri yerine getirmek

1 2 3 4 5 6 7
Çok derin bir haz Sıkıntı ve acı kaynağı
ve doyum kaynağı

11- Ailenizde kesin olarak neler olacağını bilememe hissine ne derece sahipsiniz?

1 2 3 4 5 6 7
Sık sık Çok nadiren

12- Ailenizde çok güvendiğiniz birinin sizi hiç hayal kırıklığına uğrattığı oldu mu?

1 2 3 4 5 6 7
Hiç olmadı Her zaman oldu